

૨૩૬૪

ફરેબે ઇફરીત યા આબે ઇબલીસ.

નાટક દો બાબકા.

વાસતે ગીરોહ આલફરેડ નાટકકે, તસ્નીફ કીયા
પારસી કાવસજી પાલનજી ખટાગી
ઔર

મુનશી અખદુલ્લાહને
ઔર છાપકે ઇજહાર કીયા વાસતે શાએફીન
વ નાજરીનકે

માલિકાં ગીરોહ આલફરેડ નાટક કુંપનીને
જખાને ઉરદુ ખ હુફે ગુજરાતી.

મુખર્ષ:—યુનિયન પ્રેસ, નાં ૧૬ થાબીતલાય.

ઈ સં ૧૮૮૫.

કિંમત આંક આના.

૨૩૬૮

ફરેબે ઇફરીત, યા આબે ઇબલીસ.

નાટક દો બાબકા.

વાસતે ગીરોહ આલફરેડ નાટકકે, તરનીફ કીયા
પારસી કાવસજી પાલનજી ખટાણી
ઐર

મુનશી અબ્દુલ્લાહને

ઐર છાપકે ઇન્કુબાર કીયા વાસતે શાએફીન વ નાજરીનકે
માલેકાં ગીરોહ આલફરેડ નાટક કુંપનીને
જ્યાને ઉરદુ ખ હર્ફે ગુજરાતી.

મુબદ્દિ:—યુનિયન પ્રેસ નાં ૧૬ લાખીતલાવ.

ઈ સં ૧૮૮૫.

કીમત રૂાં ૨

સુચના.

ફરેખથી ફરેસતા વઠીક ફરેછે, એવી લોકોમાં ચાલતી એક સાધારણ કહેવત, આ નાટકની રચના ને તોડ જોડ ખરી કરી આપેછે. આ નાટકની મુખ્ય નેમ નીરદોશ રમુજ આપવાની છતાં ચાનાકની ચીમકીઓથી તે ખાલી નથી. એમાં જોવાનું તેમજ સાંભળવાનું એટલું બધું છે કે તેનો ટુક સાર પણ અતરે આપવો કઠણ છે. એક ઈંગ્લેન્ડ હાસ્યરસ નાટક પરથી શુજરાતી તરજુમો કરીને, આલફ્રેડ નાટક મંડળીના એક મલિક મીં કાવસજી પાલનજી ખટાજી પાસે તે ઉરડુ જખાનમાં લખાવી તેને મુનશી અબદુલ્લાહ પાસે ધણીજ ખારીકીથી સુધરાવી આ નાટક તૈયાર કર્યો છે. એમાં આવેલી ગજલો, ટુમરીઓ, રૂબાઈ અને બેતો મચકૂર મુનશીએ એ નાટક માટે ખાસ બનાવી છે, તેમજ કેટલીક સુખમસ તથા મુસદ્દસ પણ મચકૂર મુનશીનીજ બનાવેલી છે.

ગમે એવો પરેહજગાર આદમી પણ એક વાર જો કોઈ એકસ મતલબો હાંસલ કરવાની મકસદે પોતાનાં મનને આડી વલણે ઉતરવા દે છે તો પછી તેની કેવી ને કેટલી ખુવારી થાયછે, તેનું ધણુ અસરકારક ચીત્ર આ નાટકમાંથી દેખાડીને જે મુખ્ય સાર કહાડવાની નેમ રાખી છે તે એજ છે કે આદમીએ હર હમેશા પોતાના મનને સાફ અને ચોખ્ખુંજ રાખવાની જરૂર છે. કોઈની કારણે કે મકસદે મનની વલણુ આડે રસ્તે ઉતરવા દેવી જોઈતી નથી.

જુતો અને શયતાનો જેવી ખરેખરી હસતી ભાગવતાર કોઈ ચીજો દુનીઆમાં જાએજ નથી, તે છતાં આ એકમાં જુતો અને શયતાનોના નામ ધારણ કરાવી તેવા આદમરૂપી ખવીસોને તેમનાં કાળાં કામ કરતા છોડી મેલવામાં જે આવીયાછે તે એટલુંજ દેખાડવાને માટે કે દુનીઆમાં શેતાનીયત બરીઆં જે કેટલાંક કામો થાય છે ને જેની બદનામીનો ટોપલો જો કે શયતાનને નામે ચહોડે, તોપણ તેના કરનાર તો ખુરી ખસલતના આદમીઓ પોતેજ હોયછે. આદમના સેખાસમાં, પણ ખરેખરાં શયતાનીયત ખસલતનાં કામો કરનાર તેવા ખવીસોથી દુનીઆનો કોઈની ભાગ કે કોમ ખાલી નથી; વાસતે તેવા ફરેખી જાલ ખીછાવનારાઓથી ચોકેલા રહેવું કેટલું અગત્યું છે તે આ નાટકમાં ચીતારેલા ઇફરીત ઉપરથી અછી રવેજ જણાઈ આવેછે.

એપ્રેલ ૧૮૮૪.

તપ્તએ નાટક.

- ફરોખ એક પરહેજગાર.
 પરવીજ ફરોખકા ભાઈ.
 મુખારક મસખરા મુજતવર.
 કલંદર બુજેર્ગ શખસ.
 અચપલખાં.... શેહેરકા કુટવાલ.
 ઔજલશાહા.... શયેતાનોકા પાદશાહા.
 ઇફરીત ઔજલશાહકા ગુલામે વફાદાર.
 ખન્નાસ એક ગુલામ.
 મુન્નાસ એક ગુલામ.
 ચંચલ એક પરી.
 શહેનાજ અમીરજતદી આઅદ પરવીજકી ખાનો.
 હરીકા..... શહેનાજકી દાયા આઅદ મુખારકકી ખાનો.
 સોસન એક લોંડી.
- પરહેજગારો—સીપાઈઓ—શયેતાનો—દોજખીયો—મહેલીયાં - વગુએરાં

૨૩૬૮

ફરેબે ઇફરીત યા આબે ઇબલીસ.

બાબ પહેલા—
પરદા પહેલા.

(દેખાવ—પાહાડોની કદણુ, જમની બાજુ એક ઊંડો ખોલ
તેની ઉપર દોડતાં વાદલાં, ડાબી બાજુ આતશ, બજારી
મગડી, તેની ઉપર એક ડગ ; બે જીનો ધંમન ફુંકે છે,
ઔજલશાહ ઉભેલા દેખાય છે.)

“કયા હાલ જંગકા હો ખયાં” રાહા.

૨ જીનો—દો ભાઈ મીલકે અબ યાહાં

ઔજલશાહ—આતશ રોશન કરો.

૨ જીનો—હયે નીમશયકા વફત ખયાં.

ઔજલશાહ—તુમ કીસ્મે ન ડરો.

૨ જીનો—હુઈ ચાંદનીભી હયે નેહાં.

ઔજલશાહ—સબ મોલ સીતમગરો.

૨ જીનો—ઈતસાં જો હો પીરો જવાં.

ઔજલશાહ—ખુને રોગન કરો.

(અંતરો)

૨ જીનો—ભુતનોંકે અફસર-ચુડેલોંકે સરવર.

ઔજલશાહ—કોઈ યાહાંસે-કોઈ વાહાંસે.

૨ છનો—મીલ સારે યાહાં—આવ આવ આવ.

ઔજલશાહ—રાગ રંગ છોડો—જહો જંમ તોડો.

ખન્નાસ મુન્નાસ

સખ—યાંહાં તુમ આવ્યો.

(મોટા ગગરાટ સાથે ખન્નાસ તથા મુન્નાસનું મેઢ
બાજીથી આવવું.)

“આવો ખેલ ખેલ મીલકે યાંહાં શાદ હો હરઆન” રાહા.

ખન૦ મુન૦—આયે હોલમીલ દોનો ભાઈ શાદ હયે યાંહાં.

ઔજલશાહ—કયા ખુખ ખુશીકે વકતમે હુવે હો તુમ અયાં.

ખન૦ મુન૦—હુઈ શખ સીદા હયે ચાંદનોભી હો ગઈ નેહાં.

૨ છનો—કરો કરો સખ મીલ મુખારકબાદીકા બયાં.

(અંતરો)

સખ—ગાઓ ગાઓ સખ મીલ તુમ ગાના—

તુમ ગાના—તુમ ગાના—

હમકો યાંહાંપે હયે રંગ તો જમાના—

કયા વાહુવાહ હા હા હા.

(અંતરો ૨ જો)

ઔજલશાહ—હું ખુશ મયે તો ઈસ વકત ઈધર દેખ તુમારે
આનેસે.

ખન૦ મુન૦—હુવે હાજર હમ તુમારે યાદ હયે ફરમાનેસે.

સખ—સખ મીલ એક દીલ કરો શોર.

નાચો નાચ ખુખ આજ ગમ છોડ.

કરો રંગ મીલ સંગ કર જોર.

બનો લાલ હો ખુશહાલ જંમ તોડ.

ઔજ્ઞાશાહ—અયે મેરે ખન્નાસોકે સરદાર, હમજતોંકે પેશ-કાર, બદખ્વાહોંકે મદદગાર, આજ તુમ સખ મુરોદોંકે એક જ મીલે હુવે દેખ મયે નેહાયત ખુશ હુવા. અખ સુનો અયે ગમખારો, કે મેરા વોહ વફાદાર ગુલામ જો દેવબંદ તૈમુરશાહકી બદ દોઆસે ઇસ કોહિકાફ્રમે એક સઓ ખરસ હુવે કયેદ પડા હયે ઉસકી મુદત પુરી હોનેસે વોહ મેરે નમકહલાલ મુરોદકો ઉસકે બંદકી ખલાસી દેને આયા હું. અયે બેહોશકે ખાખમે પડે હુવે ઇફરીત, આહા આફતકા સીહા બાદલ તેરે સરસે ખુલ ગયા. મેરે જીનસતાંનકે જંગી જીત, ખીદાર હો, ઔર સંગેફરીકે બીછોનેસે ઉઠ.

(કોહિકાફ્રના ટેકરા પર જાડુ ઇલાકડી મારેછ. એક ઘોડાકરા-કા સાથે કોહિકાફ્ર ફાટી ગેખ થાએછ. ઇફરીત ખુશ થયેરે નાચતો કુદતો ઔજ્ઞાશાહનાં કદમ પર આવી પડેછ.)

ઇફરીત—હા, મુખારક મુખારક તેરે દીદાર, અયે મેરે શાહો સરદાર.

ઔજ્ઞાશાહ—હા, અયે મેરે વફાદાર ઇફરીત, મયે તમામ શયેતાન ગોલે ખ્યાબાનકા શાહ, આજ તુજે મુખારકબાદી દેતા હું. ઉઠ, ઔર અખ તેરે મુદઈઓસે અપના કીના લે. એક આદમજનદકી બદ દોઆસે તું સઓ ખરસ કયેદ રહા જખ તેરે કીનેકો ખ્યાસકો ઉસકે લહુકે આખસે ખુજ. મુજસેબી જો મદદ હોગી મયે હુંગા.

ઇફરીત—મેરે પનાહ દેનેવાલે સરકરાજ શાહા, તેરા ખાકસાર બંદા કીનેકી કમર બાંધ ફરેબકે મયેદાનમે ફીતુરકે હથયારસે આદમ-જનદકો ઇસતરેહ ગીરફતાર કરતા હું કે કયા મજલ આપેદો જાહીદકી, પોરો બુજેગકી, કે મેરે મક્કકી કમંદકે ફેરે બલસે અપનાં સર રેહા કરે.

સખ—શાખાશ, શાખાશ, શાખાશ.

(તાખરા ફેરેછ. પેહોલા દેખાવ યુમ થાયછ. ફરેશખને દેખાવ દેખાયેછ.)

ઔજ્ઞાશાહ—એ તીવ્રસમાતી દરપે પડા હુતા ફૂકે, પરસ્ત,
એક બધા જાહીદ હયે, નામ ઈસ્કા ફરરોખ હયે, પર ઈસકો યાદે
ખુદાસે ફીરાના તેરા કાર હયે, ઈસ તીવ્રસમાતકે હાલસે એ બે ખખર
હયે. અહુ ગાફેઝ ઈનસાનો, અગર તુમ મુદત બંદગી કરો પર શાયેનાનમે
વોહો તામ હયે જો તુમારો કો હુન્ પરસતીશકો એક દમમે માર તુમે
હંદગોસે ઉખાર દે. ઈફીરોત, એ તેરા શીકાર હયે. બરાબર દેખ લે.
બસ અબ ચલો.

(તાખરા ફેરેછ. ખીજેદખાવ ગેપ થઈ પાછો પેહેલા દેખાયછ.)

“ઠપ્પેરે દીલેર હા પેરમે શેર મરદો સભી” રાહા.

સખ—ચલોરે બ સખેર—હાં ખખેર—યાંહાં દેર—કરો ન અભી.

કારરે અપના—દેના ફરેખ ઈનસાંકો.

સખતે મીલકે ઘેરના હર જાંકો.

મુદઈઓંકો હુઠાવો ઔર જો નેકાં હો સભી—ચલોરેં

(અંતરે)

જાત્ર ખીછાવે ચલો ઝતનનનનતન કીસીકો ફૂસાયે ફૂનતનન.

કોઈ આપાદ કયા, કોઈ જાહીદ કયા.

સખકોહી ફૂસાના સહી— ચલોરેં

(બધા જન પેતપોતાની જગાપર ચાલી જાયછ.)

પરદા દુસરા.

(તીલેસમાતનો દરવાજો, દેવાજની બહાર જમીનપર
ખીસતરો, ફરરોખ યુઠનપર બંદગી કરતો દેખાયછ.)

“હીફાજ્જતમે રખખ જો દાદાર હમકો” રાહા.

ફરરોખ—અલ્લાહું અલ્લાહ હયે બરહક તું અલ્લાહ,
બરસે તેરે નુરકા યે તજલ્લા— અલ્લાહું.

તું એક તાએ માઆપુદ મૌનુદ મુતલક,
સીફતજત તૌહીદ હયે કુલ હો વહ્લા—અહ્લાહું.
રહે વૌદ અશગાલ કલમેકા હરદમ,
કે હયે લા ઈલાહા વ ઈલાહ હુંવહ્લા—અહ્લાહું.
મુનજજ સીફતજત હયે વસ્ક તૌહીદ,
તુંહો હક તુંહો નુર હયે લો મોઅહ્લા—અહ્લાહું.
કલુ યાદ હકસે રહા મયે ન ગાફીલ,
કરૂ જક મૌલા વ તસબી મુસહ્લા—અહ્લાહું.

(ખમસા)

આજ કયું કાહેલો દીલપર મેરે ખીસીયાર હયે.
જકએ હકસેભો હોતા દીલ એ અપ પેનર હયે.
વહ્લાહ આલમ હયેગા કયા એ લેદ કયા ઈસરાર હયે.
નીદકે ગલપેને મુજકો કર દીયા નાઆર હયે.
સો રહું ટુક કયુકે અપ આરામભી દરકાર હયે.
(ફરરાખનું ખીજાનાપર સુવું, ઇફરીતનું દાખલ થવું.)

(ખમસા)

ઇફરીત—જે શીકલે અજલ ખદ હયે વોહ આફીલ નહી હોતા.
જે ખામ અધુરા હયે વોહ કામીલ નહી હોતા.
જે શખસ કે નાદાં હયે વોહ આફીલ નહી હોતા.
જે ખાસ મુક્સસીલ હયે વોહ મુજમીલ નહી હોતા.
જે અશમ નજર ખદ હયે વો અસફલ નહી હોતા.
ફરીયાદ સદ ફૂગાં હયે કે ઈનસાં નેહાદ હયે.
લેકીન ખ્યાલ ઐજ ફલક નામુરાદ હયે.
મુમકીન ઉરજ શુગલ નીપઠ તપ અજાદ હયે.
જકે ખુદા વોહ યાદ એબાદતસે શાદ હયે.
લેકોન કરૂ ખરાપ એહી દીલકી દાદ હયે.

મયે બાદશાહ સખ ઈલમ હુનરકા હું તાજદાર.
 ઈફ્તીશ નામ મેરા જહાંમે હયે આશકાર.
 મેકો ફરેબ કરકે મયે કરતા હું કારનુર.
 બહારે ગુનાહમે ગર્ક કરું ઉસકો એકબાર.
 આબીદ હો યાકે ઝૌર કોઇ હોવે નેકકાર.

ઈસ 'માં' વ 'તી' સે ઈસકા જહાંમે અબુર હયે.
 એક મુશત ખાકકા એ જગમે જહુર હયે.
 કીસ માલો જર વ હુસ્નકા ઇતકો ગુર હયે.
 ખાકે બશાર હયે જલવએ હમ રંગે નુર હયે.
 વલ્લાહ અબતો ઈસકો મીઠાના જર હયે.

ગર પાંચ બરસ ઝૌર એ કરતા ચુંહી ગુનુર.
 હોતા એ શખસ સાહેબે મકબુલ કીરદેગાર.
 કરતા હયે બંદગી એ ખુદાકી ને નેકકાર.
 જલતા હયે દીલ હસદસે મેરા બસકે બેશુમાર.
 ઈસ વાસ્તે અબ ઈસકો મયે કરતા હું ખારનુર.

અબ ઈસકો યાંહાંપે ગુમરાહ કરનેકી એહી શકલ મેરે આઈનયે દીલમે નજર આતી હયે, કે એક ને ઈરા ફરશેખકા હકીકી બીરાદર હયે, વોહ એક શાહનશાહકા ખાસ મુલાજમ હયે; ઝૌર ઉસકી એક માશુકા નેહાયત ખુબસુરત રશકે કમર પરી પયેકર માહાજબી ખુશનગી શોલે નુર ગયેરતે હુર હયે; ઉસકી ખુબીકા ખ્યાં મેરા જખ્યાં નહો કર સકતી; અગર ઉસકો એક બાર અર્ખ હકુતુમકા ફરોશતાબી દેખલો તો ચકીન હયે કે ઉસકે શમયે રૂપે માનીદ પરવાંનેકે જલ ભુન કર ખાક હો જાએ; તો ફીલહાલ મયે ઉસકો અપને નકશ મોઆજજમકે કરીશમે કે જોરસે માઆ મહેફીલકે ઈસ ફરશેખકે ખાબમે લા દીખાતાહું ઝૌર ઈસકે તાએરે દીલકો ઉસકે દામે ઈશકમે ફૂસાતાહું.

(ખચ્છેત.)

એ તાસીરસે નકશકે એકબાર.

કરીશમાં મેરા જલદ હો આશકાર.

(ધક્કરીત નકશા ફેરવેછ. દેવાન કકડા થઈને નાપુદ થાચ્છે. બાગનો દેખાવ દેખાચ્છે, જેમાં ચઢતી ઉતરતી બેઠક ઉપર રાહોનાજ તથા રાહોલીઓ ગાતી ગાતી દેખાચ્છે.)

“આગે પ્યારે મજાજન હું મયે તેરા શાહ” રાહા.

સખ—ખીહીરતે બરીસા એ ગુલજાર હયે.
 કે બાગે જહાંકે લીયે ખાર હયે.
 નજરમે ચમનકો હયે યું શાખ શાખ.
 કે ગોયા જખાંસે સખ ઈજહાર હયે.
 હસીનુંકે બુટેસે કદકો વોહ દેખ.
 કદે ચારસે સરવે સરશાર હયે.
 અજબ ગુલશને દહરમે હયે એ બાગ.
 કે ઈસ્સા નહી ઔર ગુલજાર હયે.
 અગર સરવે માઆશુક હયે યા સતમ.
 મગર કુમરો ઉસપે ગોરક્તાર હયે.
 એ શોખોકી જબ ધુન કીસીકો લગે.
 તો પામાલ હો સખ એ રક્તાર હયે.

(ખચ્છેત.)

ધક્કરીત—અખ હોનએ નાપુદ સખ ઈસ ઘડી.

કે ને કુછકે હયે બાગ મહેલો પરી.

(નકશા ફેરવેછ, બાગનો દેખાવ ગુમ થઈ દેવાન-વાળો દેખાયછ.)

અભી તો યે હયે પહેલી બીસમીલ્લા દેખો.

અબ્બ કીસ તનહા હોતા એ ગુમરાહા દેખો.

(ધક્કરીતનું જવા આહાવું, ફરરોખે ચોક્કી ઉઠી તેને પકડવું.)

ફરરોખ—અબ્બ જતી કાંઠાં મેરી પ્યારી સનમ.

ધક્કરીત—ચલ હો દુર અયે ખેહયા ખેશરમ.

(ધક્કરીતે ફરરોખને આંચકો મારવો, ફરરોખનું જમીન પર પડી જવું.)

અબ્બ જત ફીરકે આતા હું મયે ઈસકે પાસ.

પહેન એક બુજ્જગકા તનમે લીખાસ.

(ધક્કરીતનું જવું તથા ફરરોખનું હુશીયાર થવું.)

ફરરોખ—તૌબા, તૌબા, અસન ખફરી ઉલ્લાહ, એ ક્યા ખવાખો ખ્યાલ વ ઈસિરાર થા; મયે અયેસા પરહેજગાર આખેદ, ઔર એ કીસ કારે ગુનાહમે ગીરફતાર થા.

(ખમસા.)

વોહ કયેસા થા ગુલજર ઔર ક્યા થી ખાહાર.

ઔર વોહ નાજની કૌન થી ગુલઝોજર.

કીયા જસને આ મુજકો અપના શોકાર.

કે હયે દીલ મેરા ઉસ લીયે ખેકરાર.

મયે અબ્બ ક્યા કરૂં આહ પરવરદીગાર.

ખહોતહી દીલકો સંભાલતા હું મગર નહી સંભાલતા હયે, ખુદ ખુદ જોશ ખા ખાકે ઉખળતા હયે, કલેજ મોહપે આતા હયે, રૂહ ફૂડકતા હયે, ઈશકમે ખેતાબ હું, મીસલે સીમાબકે ઈસતેરાબ હું, ક્યા કરૂં, અયેન નહી, ખેઅયેન હું, આહ અફસોસ!

(ફરરોખનું ગમગીન થઈને બેસવું તેટલામાં ધક્કરીતનું બુજ્જગના લીખાસમાં દાખલ થવું.)

(ખમસા.)

ઈફરીત—અથેય કરનેકો હુનર અજબસકે બહેતર કાર હયે.

અથેયપોશી છરસે હો વોહી મુજે દરકાર હયે.

મકકા મેરે જોહાંમે ચૌતરક હુકાર હયે.

જો ફૂસા ઈસ મકમે આખીર હુવા વોહ ખાર હયે:

મયે હું વોહ ઈફરીત મેરા નામ જો ઈજહાર હયે.

જાતા હું આસમાનકી કરતા કભી હું સચ્ચેર.

કાખા કભી કરાંનત કભી દેખતા હું દચ્ચેર.

છસ જા ગયા વાંહાં નહી રખતા હું રચ્ચે ખચ્ચેર.

આપેદ હમેશાં રખતે હયે મેરેસે યુગજ વચ્ચેર.

છતને ખખ્ખીસ ભુત પલીદ હયે ન મુજસે ગચ્ચેર.

(ઈફરીતનું ફરશખની પાસે આવવું.)

અસ સલામો અલેકુમ.

ફરરોખ—અલેકુમ સલામ. કહીયે, આપ કૌન હો ઓર કાંહાંસે તશરીફ લાચ્ચે?

(સુદસ)

ઈફરીત—મયે વો હું યહાં મોસલે શહે હાતીમે દૌરાં.

ગયેરૂકે લીયે કરતાં હું છ જાનકો કુરખાં.

હો જાવે અગર કોઈ બશર દુખમે પરેશાં.

જા કરતા હું મયે ઉસકી પરેશાનીકો આસાં.

મયે દેખ પરેશાં તુજે ઈજહાર હુવા હું.

જલદીસે સુના હાલ કે ગમખાર હુવા હું.

ફરરોખ—મયે અપની પરેશાની તુમે કયા કરૂં બયાં.

અથે સાહેબે કરામત તુમે હયેગી સખ અયાં.

લેકીન ચ્ચે મુખતેસર જરા કહેતા હું મહેરબાં.

સોયાથા ઉઠા દેખ મયે ચ્ચેક ખવાયે પરેશાં.

માશુકા મેરે ભાઈકો જો ગુલચ્ચોજાર હયે.

દેખ ઉસકો હાલ મેરા યાંહાં ખારજાર હયે.

(બચ્ચેત)

ધંકરીત—નહી હયે એ કોઈ અયેસા દુશવાર કાર.
 કે જસકે લીયે તું હયે યું ખારજાર.
 અગર ઉસપે દીલ તેરા હયે આશકાર.
 તો કર ઉસે શાદી કે હયે નેક કાર.

(સુદસ)

ફરોખ—તૌબા તૌબા એ હયે કયા પાત નૌજુનખીલા.
 મુજસે હોગા ન હયે હાત નૌજુનખીલા.
 દો ગુનાહ હોતે હયે એક સાત નૌજુનખીલા.
 એહી હયે મુજકો કુરાકાત નૌજુનખીલા.
 એક તો હક મેરે બાઈકા તલક હોતા હયે.
 દુસરા મુજપે બદીકા યે હરક હોતા હયે.

(બચ્ચેત.)

ધંકરીત—અજબ અયે જવાં તુબી નાદાન હયે,
 કે નાદાની અપનીમે ગીલતાન હયે.
 નીકાહમે તેરે બાઈકે વોહ નહી,
 કે જસકે લીયે તું હયે અંદોહગી.
 અગર બાઈકા તેરે હોતા નીકાહ,
 તો હરગોજ એ તુજપર ન હોતી મુબાહ.
 અબી હયે નીકાહ તેરા ધરિસે હલાલ,
 ન કર બાઈકા અપને રંજો મલાલ.
 અમલ ગર કરે તું મેરી પાત પર,
 તો એક સહેલ તરકીબ કહું સરખસર.
 કે જસે તેરા મુદદઆ હો હુમુલ,
 ઓર હો રહેમતે હક તેરેપે નુજુલ,

ફરરોખ—વોહ તરકીબ ક્યા હયે કહો અયે હુન્નુર.
 કે જસે મીલે મુજકો વોહ રશકે હુર.
 ઔર કોઈ ગુનાહ મુજપર સાદર ન હો,
 દીગર એ કે કોઈ મુજસે માહેર ન હો.

ઈફરીત—હાં ખેશકે કીસીકો ન હોગી ખબર,
 તેરી મુશકીલ હલ હોગી ઈસે મગર.
 વોહ તરકીબ એ હયે કે સુન અયે જવાન,
 કે દેખ મયે કહું ઈસયે રખ તુ ધ્યાન.
 એ તૈમુરશાહકા તીલસમાત હયે,
 પડા જસકે દરપે તુ દીન રાત હયે.
 કે પેટી એક હયે ઈસ તીલસમાતમે,
 બહોત જુનો હયે ક્યા કહું બાત મયે.
 ઉસ પેટીમે સુન એકે શુરાહી હયે ખુબ,
 હયે અકસીર અન્જલ ઉસમે અન્જુબ.
 મયે તાસીર ઉસકી કહું ક્યા તુજે,
 યકે જરરા અગર કોઈ પીવે ઉસે.
 કે જસકી શકલ ચાહે બન જાએ વોહ,
 કે મતલબ દીલી અપની બર લાયે વોહ.

ફરરોખ—અગર ઉસકો મયે જો પીહંગા જનાબ,
 તો ક્યા શકલ બાઈ બનુંગા શીતાબ.

ઈફરીત—હાં ખેશકે અગર તુ પીએગા જરા,
 તો હમશકલ બાઈ તુ હોગા ભલા.
 ગર એ બાતપર તુ કરેગા અમલ,
 તો સબ તેરી મુશકીલ એ હોવેગી હલ.
 લો જાતા હું અબ હયે સલામુત અલેક,

(જતાં જતાં અટકીને)

મગર મુન રહી પાત હયે ઔર એક.
 કે જય વકત મુશકીલ કોઈ હો તુજ ઉપર,
 મુજે યાદ કરના તુ અયે નામેવર.
 મયે હાજર ઉસી વકત હો જાઉંગા,
 તેરા મકસદે દીલ મયે ખર લાઉંગા.

ફરોખ—બી.મહેરબાની હય અયે નેકનામ,
 મયે કમતર તુમારા હું અદના ગુલામ.
 એ અહેસાન ન ભુલુંગા જનહાર મયે,
 કરુંગા તુમે યાદ હરખાર મયે.

(જતાં જતાં મન સ્થાય.)

ઈફરીત—કરે જો મુજે યાદ હરખાર તુ.
 જભી જાયે જહાનમમે પદકાર તુ.

(ઈફરીતનું જવું, ફરોખનું ખુશીમાં આવી ગાવું.)

“કીસીકા દર્દ દીલ જાલીમ.” રાહા.

ફરોખ—બફજલે હક હુઈ હાંસીલ મુજે અકસીર આજમ હયે,
 દીલે દરીયા ખુશીસે ખા રહા મૌજે તલાતમ હયે.
 સખખ જસકેસે હો અશરત ખનું હમશકલ ભાઈસા.
 મોલે માશુક વોહ મુજસે મશાતે જમ ઔર જમ હયે.
 વગર ના મયે યાંહાં ખસ્તા પડા હું કયા કહું હાલત.
 ન દીનકો અયેન હયે લાહાજ ન શખ આરામ એક દમ હયે.
 ખુશી દીલકી મનાઉ મયે કરું એક ખજમ અશરત ગાહ.
 મોલે માશુક વોહ ખરમે કે જસે માહ વ આલમ હયે.
 મયે અખ જ નૌરા કરતા હું ઉસી અકસીર આજમકો.
 કર અયે મૌલા મદદ મેરી તુંહી ખદલાકે આલમ હયે.

(ફરોખ ગાઈને જવું, એટલામાં સુખારક હખશીનું
 ગબરાટમાં દાખલ થવું.)

મુખારક—ઓ ખાપરે! ખાપરે, કોઈ બચાઓ.

ફરરોખ—(ખાનુ) ઓ કમખખતી, ફીર એ બસા કાંહાંસે આઈ? ખુદા ખયેર કરે. (મુખારકને) કૌન, મુખારક?

મુખારક—હૈ, એ કૌન? કયા ફરરોખજાદ આપ હો?

ફરરોખ—હાં, જો તેરા મગજ અપને ઠીકાને હો તો જાન કે મયે વોહી ખુદાકી રાહાપે ચલનેવાલા ફરરોખ હું.

મુખારક—(ખાનુ) ખુદા ખયેર કરે. સુક્રયેદ કપડે પહેનને-વાલોસેબી બહોત સંભલના આહીયે, ક્યુંકે જયેસા સુક્રયેદ કપડો પર દાગ જલદ પડતા હયે ઔર મયેલ જલદી ચડતા હયે, વયેસાહી બાહે-રસે સુક્રયેદ કપડે પહેનનેવાલે પરહેજગાર ઠગ બાતીનમે કાલે અયે-બસે ભરે હુવે રહેતે હયે. મેરી ખાલાને મરતે વકત નસીહત કીઈથી કે ખેઠા વોહુ મસલ યાદ રખનાં કે બ્બગલમે કુરાન ઔર આંખોમે હરામ; ઔર દીગર એ કહાથા કે જો શખસ આંઝો પહર ખુદાકી ઈબાદત કરતા હો ઉસે સચ્ચો કદમ દુર રહેના, ક્યું કે ઉનહોંકી વીરહ કરનેકી જો તસબી રહેતી હયે ઔર ઉસકે જીતને દાંને રહેતે હયે ઉસકે દુગને તીગને કુંદો ફરેબમે પુર ખસલતકે પુર રહેતે હયે.

ફરરોખ—મુખારક, કયા હુવા? કુછ પાગલ તો નહી હુવા? એ અકેલા કયા બડબડ કર રહા હયે? બોલ, રાતકે વકત તેરા યાંહાં આના કીસતરેહ હુવા?

મુખારક—અયે મરદે પરહેજગાર, (ખાનુ) ગુનાહગારેકે ગુનાહગાર, જાહીદો આબીદ નેકનામ (ખાનુ) શયેતાનકે ગુલામ, રૂતબયે આલા (ખાનુ) ચચાકા મુહ હોવે કાલા, મયે કયા કહું સાહેબ, મેરી જબ્બાન ખીચી જતી હયે, દમ બંધ હોતા હયે, ઔર દીલ લપ લપ ઢપ ઢપ હોતા હયે ઔર—

ફરરોખ—મુખારક, સચ્ચમુચ્ચે તું પાગલહી હુવા હયે.

મુખારક—(ખાનુ) અરે પાગલ કાહેકો? તેરે સરકી ફટી પગરી-બી ન છોડું. મસલ મશહુર હયે કે અમ્મા તેરા ખેઠા ધુલમે લોઠતા

હયે, તો બેટા ધુલમે નહી ફરેબકે કુલમે લોટતા હયે (ફરશેખને) તો અયે સાહેબે સરદાર (બાબુ) સચ્ચમુચ્ચકે ગવાર, હયે સો કે—હયે સો કે મયે રાતકુ સોચાથા સો મેરે ખવાબમે (અંખી બંધ કરકે શોર કરના) એ બાપરે ખાચારે !

ફરશેખ—ક્યા હયે ? અયે વાહી, કીસને ખાયા, ઓર કીસને કાઠા ? એ ક્યા નાહકકી તીન તેડીયોં લગાઈ હયે ?

મુખારક—(બાબુ) લો યાંહાં તો જ જતા હયે ઓર મીયાં તો ધાંધલકે ધક્કેપર તેજીકી કીશતીમે સવાર હોતે હયે. (ફરશેખને) અરે સાહેબ, મયે તો તીન તેડીયોંભી નહી લાયા હું, ઓર પાંચ સીધીબી નહી પાયા હું, પર મારે ગભરાતકે મેરેસે કહા નહી જતા હયે, ઓર આપ તો દમસેહી ખાતે કરતે હો.

ફરશેખ—ચલ જલ્દ કહે મેરી નમાજકા વક્ત હુવા.

(બચેત)

મુખારક—(બાબુ) ખુદા જાને નમાજ કરતે વક્ત ક્યા ક્યા ખ્યાલ કરતે હોંગે

ઓર કીસકી માલો મતા પર અપની નજર ધરતે હોંગે.

ફરશેખ—મુખારક, જો અબ જલ્દ તેરી ખાતોંકા ફેસલા ન કરેગા, તો મયે યકીનન કહેતા હું કે મયે બગચર સુને યાંહાંસે ચલા જાહુંગા.

મુખારક—અરે નહી ખાનએ આપાદ (બાબુ) આહમકોકે ઉસ્તાદ, (ફરશેખને) ગુસ્સા ન કીજયે, જરા સુન લીજયે, કે મયે નાશાદ તુમસે દાદ આહને લાયા હું. ફરીયાદ ઉસકી તો દાદકો આપ આજાદ સુન ઈમદાદ કર દીલ શાદ કીજયે, ઓર કુછ દે દીજયે સલાહ (બાબુ) પર ના દાખું તેરા ગલા.

ફરશેખ—કયું તું અબતક અપની ક્યેલસુકી નહી છોડતા, નહી ?

મુખારક—સચ્ચેલકુસી કાહેકી, પઞ્ચરકી ? (બાબુ) ગરદન તોહું રે તેરે ખરકી. સાહેબ સુનીયે, મેરે દીલકો નહો ભુનીયે, કે મયે એક

દૌલદાર ગુલોન્નર, રશકે કમર માહે અનવર, સીમી બદન ગુંનચા દહન,
ગયેરતે ગુલ અમને બુલબુલ, આરાંમેન્ન રૌનકે ગુલસીતાં—

ફરરોખ — બસ બસ, તેરી વાઅજ છોડ દે ઔર મુખતેસર કહે.

મુખારક — અરે વાઅજ કીસ પાજકો આતી હયે? પર અબ મુખતેસર (બાબુ) દોજખમેપર (ફરરોખને) કહું તો એ બંદા ઉસકા આશક હયે.

ફરરોખ — કયા, તું કીસીપે આશક હવા હયે? હેહેહેહે.

મુખારક — કયું, મયે આશક હુવા સો હેહે? (બાબુ)જો, એ મીયાંસે સલાહ લેને આયે; અભીતો કીતાબે ઈશકકા પહેલા સફા ખોલ શુર-આતે કાંહાંનીકા અવલ સખક સુનાતા હું, ઈતનેમે તો મીયાં હસ પડે-હેહેહેહે.

ફરરોખ — ખયેર, તો તું જસપે આશક હયે ઉસે શાદી કર.

મુખારક — પર શાદીકે સાથ ખરબાદી હયે, સો શાદો 'હાંસે કરે?

ફરરોખ — કયું? કયા વોહ તુજસે દૌલત માંગતી હયે?

મુખારક — નહી; કુછભી નહી.

ફરરોખ — તો કયા ઉસકી કીસીસે શાદી હુઈ હયે?

મુખારક — નહી, વોભી નહી. અખતક કૌવારી હયે.

ફરરોખ — ભલા વોહ તુજે આહતી હયે?

મુખારક — હાં, આહતી તો ફકત ઈતના હયે, કે જબ મયે ઉસકી નજરેસે પોશીદા રહેતા હું તો લાખો બલકે કડાંગે ગાલીયાં સુનાતી હયે. જો દુરસે મુજે દેખતી હયે તો ઈતને ઈતને બડે પથ્થર ઉઠાકે મારતી હયે. ઔર નજદીક જો બંદા જતા હયે તો સીવા જુટીકે ઔર કુછ બાત નહી કરતી. બસ સાફ સાફ હકીકત તો એ હયે.

ફરરોખ — તો અયે નાદનીકે સરદાર.

મુખારક — (બાબુ) તુમસે તો હું હુશીયાર.

ફરરોખ — જબ તો વોહ ઔરત ખોલકુલ તુજે આહતી નહી. બહે-તર હયે કે તુંભી એ ખ્યાલ છોડે ઔર ઉસે અપના મોહ મોડે.

મુખારક — (બાબુ) કુછ મીયાં જીંદગી નજર પદ તો ન હુઈ? એ મીયાં મુજે ઉડાકે વાંહાં અપના તો દીલ નહી લગાતે? ખુદા ન ખાસ્તા, વોહ મસલ તો ન હો કે લેને ગઈ પુત ઔર ખો આઈ ખસમ?

ફરરોખ — પર સખર, બલા ઉસ જવાબસે એ માશુક ઔર શાદીકો ક્યા નીસબત? ઈસલીયે ઉસ જવાબકો ક્યેફીયત સુના.

મુખારક — અયે અફલાકે અખતર (બાબુ) લંચુરી બંદર, જબ વોહ માશુક નેફકાલ હુર ખીસાલને મુજે જીંડક દીયા, ઔર હરસુરતસે મયે નામુરાદ માયુમ નાશાદ ઉમયેદે બરબાદ હુવા, તબ મયેને સોંચ્યા ખ્યાલમે એ આયા તો અજબ લાગ પનાયા કે ઈસ તીલસમાત અન્તખેબાતમે શાહે આદોલ કામોલો ફાજલકી અકસીરે અન્તજલકો નોશ કરું.

(અકસીરનું નામ સમજી ફરરોખે એકદમ ચોકવું તથા બાબુ જવું.)

ફરરોખ — ક્યા, અકસીરે અન્તજલ? એ હાલ ઈસકો ક્યેસા માલુમ હુવા?

મુખારક — (બાબુ) એ માશુકે પેટમે અંગાર ક્યું લગી? (ફરરોખને) જનાબ સુનીયે કે—

ફરરોખ — ચુપ, બેઅદબ. ખબરદાર, ક્યું અયેસી ચીજકા નામ જાપાંપર લાયા.

મુખારક — (બાબુ) પર ઈસમે તેરે બાપકા ક્યા ખાયા?

ફરરોખ — બોલ આગે.

મુખારક — જીસે મયે મેરી માશુકકે ચારકી શકલમે પદલ જાઈ, ઔર ઉસકો જીંદગીસે માર મેરા કામ પાર કર બેદાહાશત ઉસો માશુકસે અયેન દીન રયેન ઉડાઈ.

ફરરોખ — પર સખર, મુખારક. રાસ્ત કહે કે એ અકસીરકી ખબર તુજકો ક્યેસી હુઈ?

મુખારક—લો ખુબ કહા. એ તો વોહ મસલ હુઈ કે ‘ધંધોરા શેહરમે ઔર લકકા બગલમે.’ જનાય, એ ખપ્પર તો ક્યા, પર બંદા અયેસા દાના ફૂયાજે જમાના હયે, કે ચલતે આદમીકે મુહમે દાંત કીતને હયે ઔર ઈનસાન મરે પાદ જંદા હોગા કે નહી, વોહભી ફીલ-હાલ ખરમહાલ કહે દેતા હું. ઔર સાથ ઉસકે મેરી અમ્માકી ખાલા રૂતબએ આલા પુર હુનર અફલાકે અખતર થે, વોહ તો કય્રસ્તાંનકે મુરદે ઔર દોજખકે દેવોંકી પલકમે ગીત દેતીથી. ઉનાનેહી એ તી-લસમાતી અકસીરકા લેદ મુજે જતાયા થા.

ફરરોખ—(ખાનુ) કમખખતી, મેરા ખાનાખરાય હોગા.

મુખારક—હુંજુર, ક્યા આપકોભી મરે હુવે નાના, દાદા, ચાચા યાદ આયે કે ક્યા ?

ફરરોખ—નહી, કોઈ નહી. એ પુછનેકા ક્યા પ્યાસ ?

મુખારક—નહી, આપ અપને જસે તલમત્રા રહે હો ઈસ સમય.

ફરરોખ—(ખાનુ) ફરરોખ, સંભાલ. નહી તો એ તેરા બેદ જન લેગા. (મુખારકને) પર જય તુ ખવાયમે ડરા કાહેસે ? તુજે તેરી માશુ-કકો તેરે તાપમે લેનેકી તદબીર તો ખુબ મીલી પીછે દાહશત ક્યા થી ?

મુખારક—દાહશત ! એા મેરી અમ્મા ! હુંજુર, વોહ અકસીરકે પીનેસે ફકત એકહી ચીજ જો ઈનસાનકો પયેછાનનેકી હયે, વોહ નાબુદ હોતી હયે.

ફરરોખ—મુખારક, વોહ ક્યા ?

મુખારક—સાહેબ, આદમીકા સાચા કે જસકે બગયર ઈનસાન જન બગયર પુતલાસા દીખાઈ દેતા હયે.

ફરરોખ—બગયર જકા પુતલા વોહ કયેસા ?

મુખારક—વોહ કયેસા સો કહું ? અરે પર સાહેબ, વોહ નામ લેતેહી મેરે પેઠમે મારે દાહશતકે કુરકુરી ઔર ગુરગુરી હોને લગતી હયે.

ફરરોખ—બોલ જલદી, તેરા બકવા છોડ.

મુખારક—સાહેબ, જન બગચરકા પુતલા વોહ હયે, કે આદમી હજરોકોસ દુર ભાગતે હયે; ઔર ઉસકી સુરત તો કયા, પર નામ સુનતેહી પયેરમે લકવા ઔર જાપાંપે બકવા હોતા હયે; ઔર ઉસકા નામ તમામ જોહાન ભુત, ચુડેલ, શયેતાન ગોલે બયાબાન કહેતે, હયે.

(એકદમ અંધારં થઈ જગે જગેથી ડરામના અવાજે નીકલવા, ખરતાંના બભુકા ઉડવા, તથા ઇબલીસનું પછવાડેથી દાખલ થવું.)

ઇબલીસ—ખબરદાર.

(ઇબલીસનું જવું, બધું સાંત થઈ ઉજરડું પડવું.)

મુખારક—ઓ બાપરે! ભુ-ભુ-ભુ-ભુત આયે રે! ઓ ફરરો-ખજાદ, મુજે બચા.

ફરરોખ—ઓ ગજબ આફત સીતમ સાહેબ તેરો મદદ.

મુખારક—અરે પર એ હુવા કયા? કુછ ખુદ બખુદ તીલસ્મ હો રહા હયે, યા તુમ હમ સબ ખવાબ દેખતે હયે?

ફરરોખ—(બાબુ) ઓ કરીમ! કયા મયે તેરી પરસતીશ છોડ ચુનાહમે શરોક હોના હું ઉસકી સજા અભીસેહી હોતી હયે કયા? પર નહી, કયા હયે? કોન હયે? નહી, કુછબી નહી. ફકત મેરે બેસખર મગજપે બેઝૂમીકી અસર હયે.

મુખારક—પર આબેદ સાહેબ, કયા આપ ઈતને ખરસોસે ઇસ તીલસમકી પાસબાની કરતે હો, ઔર આપકો એ અકસીરકી બીલ-કુલ ખબર નહી?

ફરરોખ—નહી, મયેને કુછ અયેસા બુજારગોકે મુહસે સુનાથા; પર યકોનન કહેતાહું કે આજતકે ઉસ રમજકા પતા મીલાનેકો કુછબી કોશીસ ન કી હયે.

મુખારક—(બાબુ) હં, ન કી હયે; પર અબ કરેગા.

કરરોખ—સુન, મુખારક, મયે તુજે અછછી તરેહ એક નસીહત કરતા હું.

મુખારક—(બાબુ) ખુબ નસીહત કરતે હયે, ઔરકી માશુકકો મપને બરમે ધરતે હયે.

કરરોખ—કે ફીરસે કોઈબી રોજ અયેસી બદ દીયાનતીકા દમ ભરના.

મુખારક—(બાબુ) ખુબ. ઔર આપને ફજરકો બંદગી કર તકો ચોરી કરના.

કરરોખ—ઈસ્સે તો તુ દો અજમ ગુનાહકા બોજ અપને રપર ઉઠાતા હયે.

મુખારક—અરે યાંહાં મરનેસે ઔર દોજખમે પરનેસે કૌન ભરાતા હયે?

કરરોખ—એકે તો અપને નામી બુજોર્ગ ઔર બીહીશતનશીન નીયાગાનોકે હજરો બરસકે તીલસમાતકા પોશીદા લેદ જાહેર કરકે તુ ઉસ્સે બરબાદ કરતા હયે.

મુખારક—(બાબુ) કાજીજી કહેનેકે કુછ કરનેકે નહી. સુન ક્ષેત્રમે મેરે બાપકા કયા જતા હયે (કરરોખને) હાં હજરત, ફીર આગે.

કરરોખ—આગે તો દુસરા એ કે જો ઔરત તુજે નહી ચાહતી ઉસ્સે જોરો જુલમ ફંદમે ફસાનેકી તદબીર કરતા હયે; મગર ખબર-દાર એ ગુનાહો અજમસે બાજ આ.

મુખારક—(બાબુ) સાતસો ચુવે ખા બીહી હજકો ચલી. એ મીયાંબી ખુદા જાને લાખોંકી ગરદન માર, હજરોંકા ઘર ઉજાડ, સયે-કડોંકો જમીનમે ગાર, ઉપરસે હરબાર નેકીકા સાંચા પહેન નસીહતોકી લખેન દખેન તો અછછી કરતે હયે, પર બાતીનમે ખુદા જાને કયા કયા ગુનાહ રખતે હોંગે.

કરરોખ—કયું, અયે ગુમરાહીમે ફસે હુવે ઈનસાન, કુછ તરે ખ્યાલમે આયા ?

મુખારક—હાં, ખ્યાલમેભી આયા, ઔર મનકોભી ભાયા. પર મેહેરખાન—

(બચ્ચેત)

હા ઈશક ઈશક બડા જાહીલો બદકાર હયે.
જો ફસા હયે ઈસમે હુવા આખર ખારોજર હયે.

ફરશેખ—(બાબુ) હા ઈશક, ઈશક! તુનેહી મેરી મુદતકી ઈબ્લા-
દત ઉઠાઈ હુઈ જાહેમત ઔર જાહેદી છુડાઈ. તુનેહી મેરે દીલમે
મહોબતકી આગ સીલગાઈ, પર અબ તુંહી તુંહી મુજે બચ્ચા, ગીરફ-
તારીસે છુડા, માઆશુકસે મીલા, મહોબતકા શરબત પીલા.

(ફરશેખને મુખારક પછવાડેથી જઈને વચગી પડછ.)

મુખારક—હા, હા. ઈયેરીયે, ઈયેરીયે. જનાબ, કીસસે કુશતી ખેલતે
હો? (બાબુ) કુછ પાગલ તો નહી હુતા? અકસર જો શખ્સ જ્યાદા બંદગી
કરતે હયે, બહોત ઈલમ પઢતે હયે, ઉસકા મગજ જરા ઢીકાને નહી
રહેતા હયે. (ફરશેખને) સુનીયે જનાબ આપકી સલાહ મયેને બ
જાનોદીલ માની, પર જબ ઉસ માશુક નેકબખ્ત ઔર ઉસકી શહે-
જાદી શહેનાજકી શકલ—

ફરશેખ—(ગુરસે થઈ) ચુપ, ચુપ. કમબખ્ત, તેરી જાન હુંગા
ફેરસે જબાંપર ઉસકા શીરી નામ લેગા તો.

(ફરશેખનું મુખારકને મારવા જવું.)

મુખારક—અરે નહી સાહેબ, મોઆફ્ફ કીજીયે. (બાબુ) માશા-
અલ્લા હજરત તો નેક કામ કરતે હયે ઔર અછછી બાંસમોલ્લા પઢતે
હયે. જાહીલોકે ખુશ ચહેર માહો માહેર માહાજબો ખુશનગોઆસે
કયા વાસતા, જો ઉસકા નામ લેતેહી તલમલી હોકે જાન ચલી. કંઈ
બંદેગાન મુરોદે શખ્સેતાનકી નીયતતો ન ફીરી? ઔર શરાબે ઈશકકી
ખુમાર તો નહી ચહીડી? તૌબા તૌબા, કયા જમાના હયે! (ફરશેખને)
જનાબ, ખતા મોઆફ્ફ કીજો, ફીરસે નહી કહુંગા. પર એક ઔર ખુશ

ખપ્પર આપકો સુનાતા હું, કે આપકે નામાવર બીરાદર ખાનસા-
હેબ પરવીજકી પરસુકે રોજ શહેનાજકે સાથ શાદી હોગી, ઔર
બંદાબી ઉસમે શાદીકો મુબારકબાકી દેનેમે શરીક હોગા.

ફરરોખ—કયા? પરસુ શાદી? ઈતની જલદી? (બાબુ) કમબખ્તી,
બાજી જતી હયે. ઔ ખુદા! મેરી તમામ ઉમેદ બરબાદ હોગી કે કયા,
(મુબારકને) મુબારક, અબ તો જરા તુ રૂખસંત લે. કયું કે મેરી નમા-
જકા વકત હવા.

મુબારક—(બાબુ) અરે તુ નમાજકા કરતા મુવા. પહેલે તેરે
મગજકી કર દવા, નહી તો તુ ખાવેગા મુલકે અદમકી હવા. (ફરરોખને)
સાહેબ, મુજે બહેતર સુલાહ એ સુજતી હયે કે આજ આપ નમાજ
કરનેકે બદલ કીસી કામીલ હકીમસે આપકે મગજકી દવા કરવાઈએ.
નહી તો નાહક જીકો પરેશાની હોગી, રાત ભર હયેરાની હોગી.

ફરરોખ—નહી, નહી. ચલ, નીકલ, કમબખ્ત. ચલા જાં હાંસે.
તુ મુજે જીયાદા દીવાના કર દેગા.

(ફરરોખનું મુબારકને મારવા જવું, મુબારકનું નાસી જવું.)
તૌબા, એ મેરા કયા હાલ? મયે કૌન, ઔર એ કયેસા
ખ્યાલ? જાહીદ મેરા નામ, ઈબાદત મેરા કામ, પર હુવે વોહ અબ
તમામ. પર સખર, દીલ, વકત ન ગવાયા ચાહોયે. પરસુકો પરવીજ શહે-
નાજસે શાદી કર વોહ દીલરૂખા નાજનીકો અપની ગોદમે લેગા. સો
કયા અયે દીલે બેકશર, તુ આસાનીસે દેખ સકેગા? નહો, નહી. કોશીસ
કર, મૌતસે લડું, બંદગી છોડું, ખુદાકો ભુલું; પર શહેનાજ, મેરી
દીલફરોબ, દીલરૂખા દીલદાર, તુજકો કભી નહો છોડું.

(ફરરોખ જાએછ. બીજા બાબુથી ઈંગલીસ આવી હસી
તેને આંગલી દેખાડેછ.)

(ખમસા)

ઈબ્લીસ—સદ હયેકુ ગુનાહુમે ગીરફતાર હયે ઈનસાં.
લાઆનત કરે શયેતાંપે અજબ કાર હયે ઈનસાં.

મશહુર ખરાબાત વોહો બદકાર હયે ઈનસાં.
 કર ગૌર જરા દેખો સીઆકાર હયે ઈનસાં.
 સખ તરાંહ ગુનાહુમે એ સરસાર હયે ઈનસાં.
 રશક ક્યું આવે ન મુજકો હજરતે ઈનસાન પર.
 ક્યેલે બદ કરકે પહડે લાહોલ મુજ રાયેતાન પર.
 આફરી ઔર મરહુબા હયે ઉતકે દીન ઈમાન પર.
 લેકીન હયે લાઆનત ઉતોકે ક્યેલે નાફરમાન પર.
 કુછ નજર કરતે નહી વોહુ અપની ઈજ્જતે શાંત પર.

(ઈબ્લીસનું બવું.)

પરદા તીસરા.

(રાહેનાજનું પરવીજની યાદમે ગાતાં ગાતાં બાગમાં
 દાખલ થવું.)

“દીખાહે મુજકો જમાલ અપના” રાહા.

રાહેનાજ—

હુવા હયે કુરકતમે હાલ અબતર કે દીલ હયે ખસતા ખવાર મેરા,
 ન અએન દીનકો ન રાયકો રાહન ગયા હયે સખરો કરાર મેરા,
 ન ભાવે ગુલશન ન બજમ અશરત ન જામે સાકી બબુજ વોહ દીલબર,
 અગર વોહ આવે તો હોવે દીલપર નીશાત ગુલશન બાહાર મેરા,
 અગર વોહ રશકે અમન જો આવે તો બજમ ગુલશન કરાર પાવે,

(પરવીજનું દાખલ થવું અને બાગુ ઉઠો રહી સમજવું.)

ન દીલકો ફરહત ન જાંકો રાહાત મીલે ન જબતક વોહા યાર મેરા,
 કીયા જુદાઈને હાલ અયેસા ન તાપો તાકત રહી જરા ભર,
 જો આવે આરાંમેજાં યાંહાં પરવીજ તો નીકલે દીલસે ગુબાર મેરા.

(પરવીજે રાહેનાજને ખાસ્સો ઘેવા. રાહેનાજનું પર-
 વીજને જોઈ ખુશી થવું.)

“આપકા મુશતાક હું આપ આઈયે” રાહા.

પરવીજ—આયા હું દીલવર તોરા શહેનાજ મયે.

ફસ ગયા પરવીજ ખુશ અંદાજ મયે.

મ્યું હયે ગમ દીદા હજં ઔર ખસતા હાલ.

દીલ હયે કુરખાં તેરે અશવે નાજ મયે.

શોકસે વરમે મેરે આજ્ઞ શીતાવ્ય.

શાના દીલ હયે જુલફે ખીજો ખાજ મયે.

એક લહેજ ના રહું તુજસે જુદા.

હંદગી ખુશ હયે તેરે આવાજમે.

“દરસન ખીન અંખીયાં તરસ રહી” રાહા.

શહેનાજ—જાઆ તોરે ખીન સજના તરસ રહા,

તરસ રહા, તરસાએ રહા—જાઆ૦

નાહી તરસાવો મોહોકો ધ્યારે,

શાદી કરો જલ્દ, માનો કહા.—જાઆ૦

(વોહી તર્જ)

પરવીજ—જરા સખ્ર કર ધ્યારી તરસ નહી,

તરસ નહી, તરસા રે નહી—જરા૦

હુકમે શહેનશાહી અયેસા હુવા હયે,

ખના સફર મોહે આજ કહી—જરા૦

મુશકીલ મહીમ પેશ આઈ શાહકે,

જાએ સીવા હલ હોગી નહી—જરા૦

(બચ્ચેત)

શહેનાજ—ફીર ક્યા ઔરભી સખ્ર કરના પડા,

અજ વાહ અજબ એ તો હયે માજરા.

એ વાઅદે મ્યું જુઠે તુમ કરતે હો યાર,

સખ્ય ઇસકા મુજસે કહો આશકાર.

પરવીજ—નહી જુઠ કહેતા મયે જનહાર હું,
સખખ તાપેદારીકે સાચાર હું.
અખ દો હકુતે ઔર તુમ કરો સખ જનં,
મયે આઉં સફર કરકે અમનો અમાં.

શહેનાજ—અમછા ખેયર મરજી તુમારી જનાખ,
દો હકુતેમે જ જલદ આવો શીતાખ.
ઔર તસવીર એ મેરી રખખો અપને પાસ,
કે જરસે ન હો દીલ તુમારા ઉદાસ.
હયે રખસત તુમે જાઓ અયે જાનેમન,
નહો લુગના મુજકો અયે રશકે અમન.

પરવીજ—મયે કયા લુલું તુજકો અયે રશકે કમર,
તેરી શકલ હયે દીલમે નકશે હજર.
બહો મેહેરબાની એ ઇસ વકત કો,
જો તસવીર અપની મુજે આપ દો.
એ મયેબી તુમહે દેતા અંગોશ્ત્રી,
કે જરસે રહે યાદ તુમકો મેરી.

શહેનાજ—બહોત ખુખ અયે જાની એ ગુલોજર,
મગર લુગના તુમ ન કૌલો કરાર.

“સુનતાં સુનતાં બેહેરા રે કાન.” રાહા.

દોનો—હરસુ અમનકે હયે પુકાર-જાતા અમનકું છોડ હજર.
રોતે હયે ગુલ એ જાશેજર-કયા ગુલસંખુ કયા ગુલ અનાર.
બોન ખુલખુલકે જુજ ગુલ હયે ખાર-કીસ કામકી આઈ બાહાર.
કુંમરી ઔર ઇનદલીખ-કુરકતમે ગુલકે હયે સમી.

શહેનાજ—અખ જાઓ પ્યારે ગુલોજર-હયે હાફીજ વોહ
પરવરદીગાર.

મયે રહુંગી ઇતેજર-જલદી આના હું મયે નીસાર.

૨૫

૧૨ ના દીલ હો બેકાર-ક્યા મયે બોલું બારબાર.

નહી હયે દીલકો અયેન-કરતી રહુંગી શોરો શયેન.

પરવીજ—અયે જાની મેરી નૌબહાર-ક્યું હોતી હયે તું બેકાર.

છોડદે અપના શોરો શાર-રખ ઉમીદ લેલો નેહાર.

તા દીલકા દુર હો ગુબાર-હરસુ ખુશીકે હો પુકાર.

હોતા હું મયે વીદા-અયે જાની કરનાં અપ દોઆ.

શહેનાજ—ખુશીસે જાઓ

ફતેહ મીલાઓ.

બસ હસતે આવ.

હોવે મુબારક.

હો શાદો ખુશ.

હોતે હયે.

ન કરના

પરવીજ—અમનમે રહો.

ન રંજ સહો.

દોઆ એ દો.

બાદીયાં લઓ.

અયે જાનેજહાં.

ચંદ મુદત રવાં.

ગમ કબી.

દોનો—હો આમોન એ દુવા સબી.

(ખેલનું એક એક બાજુએ જવું.)

પરદા ચોથા.

(લીલસમાવી મકાન, બાહારથી અગાસી બારી તથા

બારનામાં હાંડી જુમ્મર તાંગેલાં, ચાર માટી ચાર-

સીઓ, એક ટેબલ તથા ખુરસી, અકસીરની પેટી,

ટેબલપર મોટો જબ્બો, ફરોખ બતી તથા કુંચી

લઈ અગાસી ધરથી આસતે આસતે આવેછે.

ફરોખ—હા, કયેસી ખામોશી; ઔર એ કયેસી અજબ-
બાત? ક્યા દીલચરખ જાયે; કયેસા દીલરૂપા દીખાવ? હા, ગોયા
જાદુઈકી અસરે મકના તીરસે માંનીદ ફૌલાદકે મયે ઇસ લીલસમાતમે

હસ બેકીમત અકસીરકા તલખગાર હો ખીચ્યા આયા હું. હા, આજ ક્યે બરસોંકા છુપ હુવા તીલસમકા ભેદ ખુલનેકી મૌમીલ કરીય આઈ. હસ ખેમાલુમ ગયેબી ભયેદકા દરબાન આજ અપની ફરજકો ભુલ વોહ દુરરે નાયાબકો ચુરાને ખજાનેકી કીલીદ લે અપને મુખ-ત્યાર સરદાર સીતમગારકા હુકમ બજાને આયા હયે. હા, ઈતસાંકા સરદાર અફસર ઔર મુખત્યાર ઈતસાનહી હયે; પર મેરા શાહ, મેરા સરદાર, ઔર મેરા માલીક—ઈશક, મહોબત, ખુનુ, વહેશત, જલ્લત હયે. (એક બાબુની તસવીરો જોઈને) એ તીલસમાતકી નીગાહબાનો અકસીરકી પાસબાની ઔર ખજાનેકે હીફાજત કરનેવાલે ખજાની પોર મુરશદો ગોયા મુજે અપની ખુખાર નજરસે મેરે બદ કામપે લાઆ-નન મજામત ડાલતે હો ઈસતરાંસે ધુરતે હયે. (બીજી બાબુની તસવીરો જોઈને) એ ખુદા! એ તો અપને ચહેરેપે જોશ લા મેરા ખુન પીનેકે લીયે દાંત પોસ રહે હયે. ફરોખ, દૌડ. ભાગ, જી બચા. અરે, પર સખર, દીલ. ક્યા હંચ દાહારત? કીસલીયે ગમખાર? પકડ હીમત, દુર હોગી આફત, ખુદા મહેરબાન તો ગદા પહેલવાન.

“તુમ આતશી થેહે” રાહા.

તુમ પીરોજવાં યાંહાંકે રહેન હાઆરો,
તુમ તીલસમાતમેકે રહેન હાઆરો.

મકસદ મેરેકો શીતાબ દો.

મમદા બીર ઔર ઈસમાલ જોગી,
કાલી માતા બાવન રોગી—મદદ હો.

હા, જ્યું જ્યું વકત જતા હયે વેચેસા મેરા દીલ ધરકતા હયે, જ્યાં કાંપતી હયે, પયેર થરથરાતે હયે, ઔર તનબદન અકડકે ખુન ગોયા જમ જતા હયે, મગજ ગુમતા હયે, અકલ સાપેત નહી રહેતી, ઔર હીમત હારતી હયે. પર નહી, ફરોખ, એક દમ ઔર હજાર ઉમયેદ; એ સખ નાશાદીકા અંજમ લાનેકો વોહી બસ વોહી ચોજ ‘અકસીર’ એહી કીલીદ વોહ તીલસમાતી સંદુકકી હયે. ચલ.

“બેજન કરતુક તું કર ઝટપટ” રાહા.

કૂરરોખ સખ છોડદે તું ખટપટ.

મકસદ હાંસીલ કર અખ જટપટ— કૂરરોખ.

શીકલે ભાઈ બનજા એક પાર—કૂરક ન હોવે કુછ જનહાર.

ખુશીકી આવે તારે પાહાર—પીલે મુરાહી ચલ ગટગટ—કૂરરોખ.

મતલબ અપની જલદી કર—પી અકસીર તુ કયા હુયે ડર.

હીમતસે આગે તું બહડ—નાહક લગાઈ કેઉં પટપટ—કૂરરોખ.

(ગાઈ રહી એક હથોડાથી પેટીની મોહાર તોડી આવીથી
પેટી ઉંઘાડે. એક મોટા અવાજ સાથે રાશની થઈ
વજનતરોનો ઝમકાત થતાં પેટીનું ઉઘડવું. કૂરરોખે
પેટીમાંથી મુરાઈ કાઢાડી આગલ વધવું. પેટીમાંથી
બબલીસનું નીકળવું.)

હા, હા. કૂતેહ, કૂતેહ. આઈ, આઈ. મુરાદ પર આઈ. હા,
એહી એહી મેરી જંદગીકા ગોહર, મેરે સુખકા દરીયા, મેરી ઉમયેદકી
કીરતી, કયા ઇસકી જહલક! ઔર ક્યેસા ઇસકા નુર! બોલ બોલ કૂરરોખ,
કે તેરો તીસ પરસકી ઉમરમે આજકે માર્નીદ મુખારીક રોજ કોઈબી
હુવા હુયે? નહી, ન હુવા, ન હોગા. આ આ, અંચે અજમતી આખ,
તેરે નયે માલીકકી છાતીસે લગ, ઔર મેરે દીલકો મકસદકે ચમનકે
રાજર પર તેરે આખે કરમકે ખારાનસે તાજગી બક્ષ.

(મુરાઈને પેટમાં દબાવે તથા ચુની લેછ, બર્બકાર ગગડાત
થાયછ ને ચાર ચારશીઓ બદલાઈ દેવ તથા બબ્બી-
સોના બીહામના દેખાવો દેખાએછ.)

ઓ ખુદા, એ કયા! મયે ખવાખ દેખતા હું યા બીદાર
હું? શાએદ મેરી આંખે આજ મુજસે દગાબાજ કરતી હુએ!
પીર મુરશદોંકી તસવીરોંકે બદલ સીહા શકલકે દોજકે દેવ ઔર
પલીદ? (બીજી તસવીરો જોઈને) ઓ! ઇતકી શકલ દેખતેહી મેરે તન
બદનમે લરજ પયેદા હુવા. મયે ખેમગજ હુવા હું. (મુરાઈકો) જા, જા,

ਅਧੇ ਦਾਹਾਸ਼ਾਨਕੇ ਦੇਵ, ਮਧੇ ਹੁਰਗੀਯਾ ਤੁਯਸੇ ਆਸ਼ਾਨਾਧ ਨਹੀ ਕੜੰਗਾ. ਨਾ
ਤੁ ਅਪਨੇ ਅਸਲੀ ਮੁਕਾਮ ਪਰ. ਮਧੇ ਤੁਯਸੇ ਅਪਨਾ ਹਾਤ ਭਿਠਾਤਾ ਹੁੰ.

(ਕੁਰੋਯ ਪੇਈ ਆਗਲ ਜਵਾ ਆਹਿੇ ਤੇਠਲਾਂ ਐਕ ਅਵਾਜ਼
ਸਾਥੇ ਖਯਲੀਸ ਪੇਈ ਸਮੇਤ ਜਮੀਨਮੇ ਗਰਕ ਧਾਥੇਯ.)

ਕਮਯਾਜ਼ੀ! ਕਧਾ, ਸੰਠੁਕ ਗਧਧ! ਐ ਸਾਹੁਧੇ ਪਰਵਰ, ਐ ਕਧਾ
ਵਾਰੋਦਾਨ! ਅਧੇ ਕਮਨਸੀਧ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਕੁਰੋਯ, ਤੁੰ ਕੀਸ ਗੁਧਾਰੇ ਸੀ-
ਤਮਮੇ ਗੀਰਕੁਤਾਰ ਹਧੇ? (ਜੁਰਾ ਵੀਧਾਰ ਕਰੀਨੇ) ਪਰ ਸਧਰ, ਅਧੇ ਦੀਲ, ਤੇਰੇ
ਦੀਲਕੀ ਮੁਰਾਦ, ਭੁੰਦਗੀਕਾ ਖਯਨਾ, ਐਰ ਉਮਧੇਦਕੀ ਗੈਰੁਰੇ ਤੇਰੇ ਹਾਤਮੇ
ਹਧੇ. ਕੁਰੇ ਤੁਯੇ ਕਾਹੁਕਾ ਡਰ? ਕੁਰੋਯ, ਕੁਰੋਯ, ਖੁਦਾ ਨ ਆਸ਼ਾ, ਈਸੀ
ਈਸ਼ਕੀ ਤਧਾਹੀਮੇ ਮਾਨੀਦੇ ਕਧੇਸੀ ਕੁਰਹਾਦ, ਨਲ, ਐਰ ਵਾਂਮੇਕਸਾ ਵਾਧਾਸ਼ੀ
ਹੋ. ਅਪਨੀ ਭੁੰਦਗੀਕਾ ਪਰੀਨਦਾ ਈਨਤੇਜ਼ਰੀਕੇ ਕੜੁਸਸੇ ਮੁਲਕੇ ਅਦਮਕੇ
ਨ ਭਿਠਾ ਦੇ. ਅਲ, ਜਲਦ ਕਰ; ਈਸੇ ਨੀਸ਼ਾ ਕਰ ਅਪਨੀ ਉਮਧੇਦ ਲਾ ਧਰ.

(ਕੁਰੋਯ ਅਕਸੀਰ ਪੀਵਾ ਜਧਯ. ਅੰਦਰਧੀ ਪਰਵੀਯਨੇ
ਸਾਧ ਆਥੇਯ.)

ਪਰਵੀਯ—ਕੁਰੋਯਯਨਦ, ਐ ਘੀਰਾਦਰ ਕੁਰੋਯ—

ਕੁਰੋਯ—(ਗਲਰਾਧਨੇ) ਹਾ! ਕੌਨ? ਪਰਵੀਯ! ਆਨਾਧਰਾਧ.
ਅਰੇ, ਅਧ ਐ ਮੇਰੀ ਕਮਯਾਜ਼ੀਕੀ ਨੀਸ਼ਾਨਕੀ ਕਾਂਹਾਂ ਢੁਪਾਓਂ! ਹਾਂ, ਠੀਕ
ਹਧੇ ਧਾਂਹਾਂਹੀ—

(ਸੁਗਧ ਟੋਧਲਪਰ ਮੁਕੀ ਤੇ ਉਪਰ ਜਯਮੇ ਧਾਂਕੇਯ. ਪਰਵੀਯ
ਅਗਾਸੀਪਰਧੀ ਉਤਰੀ ਕੁਰੋਯ ਪਾਸੇ ਆਥੇਯ. ਕੁਰੋਯ
ਤੇਨੇ ਆਵਕਾਰ ਦੀਐਯ.)

ਮੁਧਾਰਕ ਤੇਰਾ ਆਨਾ ਅਧੇ ਅਭੁਯ ਪਰਵੀਯ, ਪਰ ਆਧੀ ਰਾਤਕੇ
ਵਕਤ ਕੀਸਲੀਧੇ ਤਕਲੀਕੁ ਭਿਠਾਧ? (ਘਾਜ਼ੁ) ਹਾ! ਐਕ ਵਕਤ ਅਧੇਸਾ
ਧਾ ਕੇ ਐ ਭਾਧੀਕੀ ਰਾਕਲ ਮਧੇ ਨੀਹਾਧਤ ਧਾਸ਼ੇ ਦੇਖ ਈਸਕੀ ਮੁਲਾਕਾਤਕੀ
ਈਨਤੇਜ਼ਰ ਰਹੇਨਾ ਧਾ. ਪਰ ਅਧ ਵੇਹੀ ਸੁਰਤ ਆਜ ਮਾਨੀਦੇ ਜੁਹਰੇਕੇ
ਮੇਰੀ ਆਂਧੀਮੇ ਆਤੀ ਹਧੇ. ਪਰਵੀਯ, ਆਗੇ ਮਧੇ ਤੇਰਾ ਖਧੇਰਧਵਾਹ ਧਾ,
ਪਰ ਅਧਸੇ ਤੇਰਾ ਮੁਦਧ ਅਦੁ, ਐਰ ਤੇਰਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹੁਵਾ ਹੁੰ.

પરવીજ—અયે મેહરખાન, નેક રાહાપે ચલને વાલે મેરે ભાઈ
કરોખ—

કરોખ—(ખાનુ) ભાઈ ! થોડે રોજ મે તું એ નામ ભુલ જાયેગા.

પરવીજ—શાહાકા કોઈ જરૂરતકા કામ હોનેસે મુજે થોડેક દીન
દુસરે મુલક જના હયે, તો દીલમે એ આયા કે તુ નેક ઔર પાક
ખીરાદરકા દોદાર દેખ કદમખોસી કરકે જાઈ, કે જીસે અયેસે મુશ-
કીલ કામમે મુજકો તુજ નેકવખતકે દોઆકી ધરકતસે કુતેહ મંદી મીલે;
જીસે મયે ફીરોજ પા બાઅમનો ચમત મુરખરૂઝસે ફેર તેરી
ખીદમતમે દસ્તખસ્તા હુંગા. ઈસલીયે અયે ભાઈ, તું અપને રહેમી
દીલસે મુજે નેક દોઆ દે.

કરોખ—(ખાનુ) નેક દોઆ ! એા ભાલે ઔર ખાલીસ દી-
લકે પરવીજ, તુજે થોડી ખખર હયે કે કરોખ આજસે તેરા કાતીલ
હુવા હયે. પર એ સખ ગુનાહોંકા જવાબ મયે ઊસ પરવરદીગારકી
દરગાહમે રોજે મહેશરકો કીસ તરેહ દે સકુંગા ?

પરવીજ—ખીરાદરે મન, ક્યા હયે ? આજ કુછ તેરી તખીયત ઠીક
નહીં હયે. ભાઈ, મુજસે કહે ક્યા હયે ?

કરોખ—ક્યા ! કૌન, મુજે ? નહીં નહીં, કુછ નહીં.

પરવીજ—નહીં ખીરાદર, તેરે દીલકો કુછભી રંજ હયે સહી. પર
ખયેર, મયે ઔર એક ખુશ ખખર કહેના હું કે જીસે તેરા એ રંજે
અલમ દુર હોગા ; આજસે દો હકૂતેકે પાદ વોહ શુલબદન રશકે
ચમત ખુશ અંદાજ. શહેનાજસે મેરી શાદી હોગી.

કરોખ—(ચોંકીને) હં ! ક્યા ? શાદી તેરી !

પરવીજ—હાં ભાઈ, મેરો શાદી. ક્યું કુછ—

કરોખ—નહીં નહીં, આગે ખાલ.

પરવીજ—ઔર મયે ઉમયેદ રખતા હું, કે તુહી અપને મુખારક
ઔર નેક હાતસે હમ દોનોંકા હાત મીલાકે હમકો હંમેશગીકે ખુશીકે
અયેવાનમે દાખીલ કરેગા.

ફરરોખ—(ગભરાઈને) કોન? મયે હાત મીલા હું? નહીં નહીં.

પરવીજ—ફરરોખ, આજ મુજપે ઈતની ખફગી! ક્યા આપ મેરી શાદાસે નારાજ હુવે હો?

ફરરોખ—(કમને) નારાજ? મયે! નહીં, કુછ નહીં.

પરવીજ—જખ તો ભાઈ તુજે મેરી શાદીમે શામીલ હોના આહીયે. ઔર તુ મુજે કોલ દે કે તુ અપનેહી હાતસે હમારા નેકા કર દેગા.

ફરરોખ—ક્યા, કોલ! નહીં મુજસે જીતહાર નહીં હોગા. મયે મજબુર હું.

પરવીજ—જીતહાર નહીં હોગા! મયે મજબુર હું! ફરરોખ, તેરે મુહસે આજ અયેસે સજત કલામ સુન મયે તાઆજુખ હું. મગર શાયદ રાતો દીન ઈબ્બાદત કરનેમે ઔર નેક અશગાલમે ખ્યાલ રખ-નેસે તેરે મગજ પર ખરાખ અસર હુઈ હોગી. પર ભાઈ, બેહદ ઈબ્બાદત ઔર પરહેજગારી કરનાભી ખુબ નહીં. કોઈ કોઈ વકત લહેજત-દાર નેયામત ઔર રંગીન શરાબકાભી લુતફ ઉઠાના આહીયે.

ફરરોખ—(ગુસ્સામાં) શરાબ! યુ, યુ. અસતકફીર અલ્લાહ! પરવીજ, ક્યા તુજે માલુમ નહી કે અયેસા ચીજનેસે બાજ રહેનેકે લીયે હમ જાહેદાંક સજત ફરમાન હયે?

પરવીજ—ભાઈ, મોઆફ કર. તયેને કીસી તરેહસે તેરા દીલ દુખાનેકે લીયે એ બાત નહીં કહીથી. (ફરરોખનું ગભરાતનું મારયું ધુજલું) પર સબર, ભાઈ, ક્યા હયે? કયું ઈતના હાંફતા હયે? ખયેર તો હયે?

ફરરોખ—(બોખરા અવાજે) ન-ન-નહીં. કુછ નહીં. મ-મ-મયે બ-બ-બહાત થકા હું ઉસ્સે જ-જ-જરા જ બેઅયેન હયે.

પરવીજ—ભાઈ, તુ નાહક અપને જીપર તફલીફ ઉઠાતા હયે; ઔર રાત દીન ઈબ્બાદતમે તનહા પડા રહે ખાતેપીતેકી જંજાલી સહે દીતો દુન્યાકી અયેશો મજતકો છોડ અપને જંદગીકે ગુલકો મુરઆતા હયે. દેખ, મંયે કયેસા સુખી ઔર તાજા હું. દુન્યાકી રસમ, માશુકોકા

પ્યાર, દોસ્ત આશનાઓંકી માહાફોલ, ઓર રંગીન શરાબકી લહેજત
બગ્યર કીસ કામકી હંદગો, ઓર કીસ કામકી દુન્યા ?

ફરોશ—ઓ પરવીજ, ખુદા ગંજબ સીતમ આકૃત (ફરોશને
ધુજરાં ચડવાથી જમીન પર ખેસેછ).

પરવીજ—બોલ ફરોશ, બોલ. ક્યા હયે? ગંજબ સીતમ આકૃત
કીસ ચીજને તુજે ઘેરા હયે? બ્યાં તો કર.

ફરોશ—(તીસારો નાખી) ઓ સરદ સરદ બદત! સરદ
હાએ નસોબ!

પરવીજ—સખર સખર, ફરોશ, હીમત પકડ, લે એ સાચા ઓડ.

(પરવીજ ટેબલ પરથી જન્મો હંચકવા જાયછ. ફરોશ
ગભરાઈને તેને પકડેછ.)

ફરોશ—નહી નહી, સખર કર, સખર. એ મત ઉઠા. ઈસે
યાંહાંહી રહેને દે.

પરવીજ—નહી ભાઈ, હું ન કર. જરા ઓડ લે.

(બેઠે જનાં એકએકમાં ખેચતાન કરેછ. પરવીજ તો
પતામાં ખોસેલી સખી પડી જાયછ. સુરઈ દેખાયછ.
ફરોશ ગભરાઈ ખીસી જાયછ.)

ફરોશ—ઓ ખુદા! ફસા, ફસા. આઈનદા મેરા ખાના-
ખરાબ હવા.

પરવીજ—(સુરઈ હાતમાં લઈને) એ ક્યા? શરાબ! ખીરાદર ફર-
શેખ, ક્યા એ રંગીન ગુલેગુલાબી મયેસે દુર રહેનેકી તુમ જાહીદોંકી
મન્ના નહી હયે? (પરવીજ ખુબ હસેછ).

ફરોશ—પરવીજ, ખખરદાર. એ ક્યા હયે ઉસકી તુજે ખીલકુલ
ખખર નહી હયે.

પરવીજ—ખયેર, જબ ચખતેસે તો ખરાબર ખખર હોજાયેગી.

(પરવીજ ખુબ ઉઘાડી પીવા જાયછ, ફરોશ ગભરાઈ
જઈ તેનો હાત પકડી લેછ.)

કરરોખ—ખૂબરદાર, ઈસે ન છેડ. એ તો હમ જાહીદાંકા આપે આહમર હયે.

પરવીજ—(બાબુ) ઈસે કૌલ લેનેકા એહી વક્ત હયે. (કરરોખને) ખૂબર, અગર અયેસા હયે તો મયે ઈસે ન છીયુંગા. પર જખતક તુ મુજે અપને હાતસે મેરી શાદી કર દેનેકા કૌલ ન દેવેગા, તખતક મયે ઈસે નહી છોડુંગા. વાસ્તે ખોલ, કૌલ દેના હયે યા ઈસે ખોના હયે? ખોલ જલદી.

(પરવીજ ધાંધલ કરી બુચ ઉઘાડવા જાએછ. કરરોખ ગભરાઈને વચન આપીદેછ.)

કરરોખ—સખર, સખર. લે એ કૌલ. મયે તેરી અરજ કબુલ કરતા હું.

પરવીજ—(બાબુ) શાખાશ, ઈસકા નામ કામ. (કરરોખને) બસ અખ ખોરાદર, તુજે ઔર તેરે મુકામકો થોડે દીન સલામ કર રૂખસત હોતા હું; ઔર ચંદ મુદતમે ફજલે ખુદાસે સલામત આ તુજસે ઔર મેરી માશુક શહેનાજસે મુલાકાત કરૂંગા; પર યાદ રખના કરરોખ, વોહ પયેમાન ન ભુલના.

(પરવીજ ગયાલરી પરથી જાયછ પછી)

કરરોખ—ચંદ મુદતમે સલામત આ મુજસે ઔર માશુકસે મોલેગા! અયે દગલખાજ, મુજે ફંદમે ફૂસા તુને મુજસે કૌલ લાંચા હયે નહી! પર અયે ખેખૂબર, તુ થોડા જનતા હયે કે જૈસે પયાસે જનવર જો નદીપે પાના પીનેકુ આતે હયે ઔર શેર ઉતકો અપને તેજ પંજેકા શીકાર કરતા હયે, વયેસાહી તેરી મોહખતકે શરખતકા પોચાલા માઆમુર કરકે પીનેકે વાસ્તે મોઘઅન કીયા હયે વોહ તુજસે છીન મયે પોઊંગા; તેરી દૌલતકે છકકે ઉડાઉંગા, તેરી માશુકકો અપને ગલે લગાઉંગા, એ શહેરકા અમીર કહેલાઉંગા, તુજે મેરા ખુલામ ખનાઉંગા, ફૂતાહ પાઉંગા, અયેશ ઉડાઉંગા, રંગ રઆઉંગા. આહા રંગ રંગ રંગ!

(ખુશીમે આવી અહીંથી તાંહાં ફરેછ. પરવીજના હાથથી પડી ગયેલી સખીપર નજર પડેછ તે જોઈ)

હા ! પર સખર, એ કયા ? (સખી ઉચ્ચકીને) તસવીર ! શહેનાજકી તસવીર !
એ કયેસી ખુશાલી ? કયા મેરી જીંદગીકે સુખ ઓર ખુશીકે હીરસેદાર
માશુકકી અસલ મીલાઉ ઉસકે પેશતરહી ઉસકી નકલ મુજે ધનાયત
હુઈ, કે ઉતના વકત મેરા ખેકસાર દીલ ઈસ હુરે જન્મતસે રીઝાઈ. ખોલ
ખોલ, અયે દીલનવાજ, ખોલ ખોલ તેરે અકીકી લખ, ઓર સુના
તેરા શીરી આવાજ કે બહેલે જરસે દીલ એ પુરતઅખ, શાએદ એ
પરવીજકે હાતસે યાંહાં ગીરી હયે ઈસકો બડી હીફાજતસે રખી આહીયે.
કોઈ રોજ એ આકતમે કામ આવેગી. ફરરોખ, ચલ અખ તેરી
કીસમતકે નવીશતેકા લીફાફા ખોલ, ઓર મજહબે ઈશકકી કાંહાંનીકે
અલેક્ષ ખે શુર કર.

(ફરરોખનું જુઅ ઉઘાડી અકસીર પીવું, બયંકાર અવાજો
તથા ગગડાત સાથ મેહેલનું બાગી કકડા થવું, ચાર
આરસીના પણ કકડા થઈ જવા, ટેબલ તથા ખુરસી
ગેબ થવી ફરરોખનું તાંહાં ને તાંહાંજ પરવીજના
અવતારમાં બદલઈ જવું, શહેતાનોનું અંદરથી ખુ-
શાલીનું ગાયન ગાવું.)

“ હયે વકત હયે વકત હયે વકત એહી રે ” રાહા.

શયેતાનો — હુઈ ફતાહ-હુઈ ફતાહ-હુઈ ફતાહ-શયેતાની.
ફરરોખ આખેદ પેઅદર આમદ.
ખુશી સુદાયમ અજ ખુશી શુદ.
ખુશીકો હરસુ-પુકાર હયે-પુકાર હયે-પુકાર હયે-હુઈ ફતાહ.
યાંહાંપે આબોદ હુવા હયે મકહુર.
ખુદકે ડરસે કીયા ગયા દુર.
બાબેશયેતાં-બાહાર હયે-બાહાર હયે-બાહાર હયે-હુઈ ફતેહ.

પરદા પાંચવા.

(કરરોખ પરવીજના અવતારમાં દાખલ)

(બચ્ચેત)

કરરોખ—અજબ હયે તેરી કુદરતે ખેશુમાર,
કે પલમે એ કયા કયા કીયા આશાકાર.
અજબ શાન તેરી અજબ તેરા હંગ,
જો પલમે બદલતા હયે દુનીયાકા રંગ.
થા પહેલે મયે કયેસા અબ કયેસા બના,
એ કયા તેરી સતઅત હયે અયે રબબના.
બના હું એ કયા શીકલ પરવીજશા,
તબ કયું ન બનું શોહર શહેનાજકા.
હો કરરોખ ખુશી બખત બીદાર હુવા,
કે બાગે ખુશી તેરા ગુલનર હુવા.
કલી ઉમયેદકી ખીલી બાગમે,
કે નરગીસો સોસન હયે રંગ રાગમે.
હર ડાલોપે બુલબુલ જો લેતે હયે તાન,
હયે હરસુ મુબારકબાદીકી શાન.

પર સખર, અયે શાદએ દીલ, તેરે બખતકા અખતર બુરજે બુલંદી
પર આયા હયે, પર બારબાર તેરે દીલમે દાહાશતકો શરર કયું અમ-
કતી હયે? ખુદા જાને. પર ખયેર, અબ તો ચલ અયે ઈનતેજર
દીલ, અપને ઉમીદકે ગોહરકા નવલખા હાર જો તુને અપની તાઅતકી
કીમત દે ખરીદા હયે વોહ અપને ગલેમે ડાલ.

(કરરોખ જવા કરેછ, મુબારક અંદરથી દાખલ થાએછ.)

મુબારક—હટ છી! જો ખુદાકા હુકમ. (કરરોખને જોઇ) હં!
કૌન? નેકનામ ઈજાજે શાન ખાનસાહેબ પરવીજ!

કરોએ—(બાળ) કમળજી, એ પોણ કાંઈ આઈ? પર અમ
જલદ યાંહાંસે નીકલ જાઈ તો અછળ.

(કરરોળ જવા કરેછ, મુખ્યારક તેને ઉમે રાખેછ.)

મુખ્યારક—સલામત અલોક, જનાળે આલા, હજરતેવાલા ખાન-સાહેબ, કુછ કીદવીપે કરમ એનાયત કીજયે; મુફ્લીસા લામ્યારક દાદ લીજ્યે.

કુરુશોખ—ખાતસાહેબ! અરે દીવાને, મેરા નામ તો કુર—(અચ-
કીને બાજુ) અરે અયે વાહીયાત, એ ક્યા બકતાથા? (મુબારકને)
હાં મુબારક, મેરા નામ પરવાજ.

મુખ્યારક—રાસ્ત હયે મેહરબાન, આપકા ઇસમે મુખ્યારીક પરવીજ દીલ અજગઝ ઔર રૂતબએ ખાનસાહેબ બુલંદ મરાતેખ ઔર ઉસ્સે એ ફીદવો ખોદમત ગુન્નર વાકીફગાર હયે.

કરોએ—(બાબુ) ઈતના તો હક હુંવા કે અપ્પ મયે કરોએ
હું અપેસા કોઈબી નહી જાતેગા. (મુખારકતે) પર તુ કૌન? વોહ મક-
ખરેકા મુજાવર મુખારકહી હયે નહી?

મુખ્યારક—રાસ્ત રાસ્ત જનાય આપને બન કહા. મયે વોહી મકંપરેકા મુજાવર હું. પર જનાય, મયે અય વોહ મકંપરેકા છોકા ઝૌર ઝેક નયા મકંપરા કે જસકે કાઆયએ કફસમે મેરે તાઅરે દીલકી તુરબત બની હયે ઉસકી મુજાવરો દીન રાત કરને આહતા હું; વાસ્તે ગુલામપે કુછ મેરબાની કીજ્યે.

કરોએ—મુખારક, શાખાશ આજ તો તુ શાએર બનકે લતાફતો
ફસાહતસે તકરીર કર રહા હયે. ચત્ર બોલ જલદી, તુ કીસ ચીજકી
તલબ કરતા હયે.

મુખારક—(બાળુ) મુખારક, જેટા જરા મોરચી મસાલા લગાકે જલદી કહેદે; નહીં તો બાજી હાતસે જાએગી. (કુરોરોખતે) સાહેબે સરદાર આલીવીકાર, જીસ ખુશ દીદાર નેક કીરદારકે આપ ખાવીદ બનાગે ઉનાકી સહેલી રંગ રંગીલી દીવનવાજ ખુશઅંદાજ ઉરોકા

પર એ બંદા શીકૃતા હજાર જનસે ફરેકૃતા હયે; યસ ઉમોકી મુજ-
વરો કરંગા, ઔર આપકે કદમોંપર સર ધરંગા. (મુખારક ફરશેખને પગે
પડેછ, ફરશેખ તેને ઉઠાડેછ.)

ફરશેખ—ઉઠ ઉઠ મુખારક, નાદાની ન કર. મયે તેરી મુશદ પર
લાઈગા. પર ફીલહાલ તુને જો નાર નેક દીદારકા નામ કહા ઉસકા
મકાન ગુલશીતાન યાંહાંસે કીતના દુર હયે વોહ તુજે ખુબર હયે?

મુખારક—અલખત્તા હુજુર, વોહ મકાન જનતા હું. ઔર ઉસ
દરકી ખવાહીશમે પરેશાનીકી ખાક છાનતા હું; જનાખ, વોહ સામનેહ
હયે. જરા સીધે રાસ્તેસે દાયે હાતપર હો ફેર પાયે હાતકા રાસ્તા લેવે
તો નજરોંકે સામનેહી દીખાઈ દેતા હયે; ક્યા આપ ભુલ ગયે હો?
(ખાનુ) રાસ્ત હયે બડે લોગોંકા મગજ છોટા રહેતા હયે, જસે ખા-
હાત ચીજોંકી યાદ નહી રહેતી; જલદી ભુલ જાતે હએ.

ફરશેખ—હાં, અખ મુજે માલુમ હુવા. મયે ઉસી મહેલકી તરફ
જતા હું. જો તેરીભી મરજ હો તો મેરે પીછે આ.

મુખારક—અલંગેએહેતર. (ફરશેખને) પર મેહેરખાને મન, ગરબે
કોઈ સોહાને પોશાકમે ઉસ યાર નાજદારકે મુકાબોલમે રૌનક અફજ
હું તો ક્યેસા સન્નું? ચુંબો ફીલહાલ બંદેકી ખુબસુરતી કુછ કમ નહી
હયે; ફકત રંગ કાલા હયે, પર દીલ હોવા નીરાલા હયે; નાક છોટી હયે,
પર દોનો કાનકો જોડી મોટી હયે; થોડાસા પેટ બડા હયે, પર દાનાઈકે
ખજનેકા ઘડા હયે; મગજ બીલકુલ ખાલી હયે, પર આંખે મસ્ત
મતવાલી હયે; હાત પયેર સંડે હયે, પર સખ ફૂયેલોંસે ભરે બંદે હયે;
વાસ્તે સાહેબ આપકે કાંધેપર લટકતી થયેલીમેસે કુછ થોડાસા ઈના-
યત કીજયે જસે અછછા પોશાક પહેન કરશેફરસે આપકે પાસ
હાજર હું.

ફરશેખ—(ખાનુ) વાહ! ક્યા, અશરફીયોંકી થયેલી? (ફરશેખ
કોથરીમાંથી પૈસા કાઢાડી મુખારકને આપેછ.) ઠીક હયે, લે એ દસ
દીનાર, ઔર અછછા પોશાક પહેન જદદ આ.

મુખારક—(બાળુ) હજારત તો આજ બડે ખુશ મીઠાજમે હયે.

ફરશેખ—(સામેથી પરવીજને આવતો જોઈ ધભરાયેછ.) અરે વોહ કૌન! મેરા ભાઈ પરવીજ! અપની સફરશે જાનેકે લીયે ઇસી રાહાસે મંજૂલ કરતા હુવા યાંહાં આતા હયે. મુખારક, મુખારક, તું જલદ પોશાક બદલકે મેરે પીછે આ. મેરા હુંબાલા પકડ મુજે મીલના.

(ફરશેખ જગની બાળુ જાએછ.)

મુખારક—બહોત ખુબ. અરે પર ક્યા કહા! મેરે પીછે આ. મેરા હુંબાલા પકડ મુજે મીલના! તો ક્યા જા કે પીછેસે ઇતકી દુમકે બાલ પકડ ઇતે મીલતું? પર આદમોદો દુમ હોતી હયે એ તો મયેને આજહી સુનાં. ખયેર, ઇસમે મેરે બાપકા ક્યા જાતા હયે. દુમકે બાલ નહી તો સરકે બાલ પકડકે મીલ લુંગા.

(મુખારક જમની બાળુ જાએછ, પરવીજ ડાબી બાળુથી ઢાખત થાએછ.)

પરવીજ—સલામ હયે તુજે અયે શીરો સુખુન શહેનાજ, ચંદ મુદત સલામ. શેહેરે બદખશાંકે રંગીલે બુલબુલ, તુજે સલામ હયે. દો હક્ટે તક ફરીશતોં તેરી નોઘાબાની ઔર પરીયાં તેરી પાસબાની કરો.

“શમઆ સીકતમે સારી રાત” રાહા.

વકતે જુદાઈ જાનેજહાં તુ કયેસીથી ખામોશ વાંહાં.
આ સકતેમે મોસાલ બુતકે બાત ન કીઈ તુ ખોલ જાયાં—વકતે.
અશમએ નરગીસ અશકસે થે તર મોતી થે મીજગાસે રવાં.
ગુલસે ગાલ વોહ રહેથે કુમલા મુરઝ રહાથા ગુનએ દહાં—વકતે.
રંગ તગઈયર અહેરેકા થા લખ થે અબોયત ગમસે પુર.
ક્યા વોહ ગમકા તેરે સમા થા નાજો અદાકા જાનેજહાં—વકતે.
વોહ ગમગોની સુરત મેરે દીલપે હયે ગોયા નકશે હજર.
રાત દીન બસ એહી તસવુર રહેતા મુજકો હયે હરઆં—વકતે.

પરદા છઠ્ઠા.

(ફરરોખનું દાખલ થવું.)

ફરરોખ—ક્યા તાઆનુખીકી ખાત હયે, કે મુજસા શખસ જે રાતો દીન ઔર હરધરી વ અયાંમ ઇસિ જંગલોકી હરેક શાખા વ ઔતરફ ફીરા હુવા આજ ગાફીલ ખનકે ઇધર ઉધર તકરા રહા હું. મેરા મગજ કુછ ઠીકાને પર નહી. મયે ખેચયેન ઔર ખેખાખ ખના હું. જખ આધી આધી રાતકે વકત ઇસિ જંગલમે અકેલા પડા રહેતાયા તખ ડર નહી લગતાયા, ઔર અખ ખ વકતે સહર મારે દહાશતકે લરજા ક્યું હોતા હયે? ક્યા મેરે કારે ગુનાહ મેરે દીલકુ નાઉમીદ કર ડરાતે હયે? ક્યા મેરી બદીકી ખુત મેરે સામને આતે હયે? હા એ જહા-
ડોકે પત્તોંકા ખનખનાત માનોંદ ડરપોક હીરનકે દાહાશતસે ભગાતે હયે. પર ક્યા, ફેર મયે ભટકતા હુવા વોહ મસખરે મુખારકકો ઝાપડોકે આગે આ ખડા હું? ખયેર, મુખારક મુખારક, સુનતા હયે ક્યા? મુખારક.

(ફરરોખ ઝુપડીના દરવાજે ઠોકેછ. મુખારક અંદરથી જવાખ આપેછ.)

મુખારક—અરે આયા હુંજુર, જરા કપરોંકો અત્તર લગાતા હું.

ફરરોખ—(ચોંકીને) અરે ફીર એ કૌન, પરવીજ સાંમનેસે આતા હયે! ગોયા અપની દુશમનીકા કીના લેનેકો ખારખાર રહા ખીચ આ મીલતા હયે. અખ મયે કાંહાં છુપું? અયે જંગલી દરખતો, મુજે પનાહ દો; મેરે દુશમનસે ખચાઓ.

(ફરરોખ મોઠા ઝાડની અંદર ભરાઈ જાયેછ. પરવીજ ડાબી ખાજુથી દાખલ થાયછ. મુખારકનું ઝુપડીમાંથી નીકલી સાંખે થવું અને પરવીજને સલામ કરવી.)

મુખારક—ફીદવી હાજર હયે, હુંજુર. કહીયે મેહરબાન ખાન સાહેબ, અખ બંદા કયેસા સજતા હય, સચ કહીયે.

પરવીજી—(અન્નએખીથી) ખુદા ખયેર કરે, એ કૌન !

મુખારક—(ખાનુ) મુજકુ નહી પયેછાનાં ? હું હું હું. એ ઈસિ કરકરાકે ઔર તરીમતરાકે પોશાકકોહી તાસીર હયે. યારો મયે તો અબ્વલસેહી કહેતાથા કે દરજ્જે પયેરકો તુફયેલસેહી લોગ ઈજતદારમે ધુસતે હયે. (પરવીજીને) આપ જયેસે સરદાર અકલમંદે હુશીયાર પુરાને રફીકકો ઈતને જલદી ભુલ ગયે ! વાહુવત્હ હુન્નુર, વાહુવાહ !

પરવીજી—રફીક ! તુ મેરા રફીક ! એ કયા બકતા હયે ?

મુખારક—અલબત્તા, બંદા કુછ ગુફરીસે નહી કહેતા, પર મેરા ઈસિમે મુકદ્દસ મુખારક હયે કે જસકો હુન્નુરેં અહેરેનમુન નાજદાર નાજનીનો નાજ વ નખરેસે મનમોહન મીઠે મધુરી મહોબતદે મુખારક કરકે પુત્રાતે હયે. (ખાનુ) આફરીન હયે તુમારી ખેદ્દહેમી ઉપર મીયાં, અબ્બતક સીહા સમંદરમેહી ગોતાં મારતે હયે. (પરવીજીને) જનાબ, આજ કલ કુછ બંદા અપના અફસર નહી હયે પર આપકો નફર હયે.

પરવીજી—મેરા નફર !

મુખારક—ઉમમે કયા શક, હુન્નુર ? મેરી તો એ સખ પાહેરકી મુફયેદી હયે ; અરે સાહેબ, મયે કુછ સજલે સાજકા સખ હુયા ઘોડા નહી પર લાદીઆં લાધનેકા લંબે કાનકા ગંધા હું. અબ્બ પયેછાના ?

પરવીજી—નહી, મયે તુજે મુતલક પયેછાનતા નહી. ફક્ત તુજે ઈસી ઘડી દેખા વોહી ; ઉસકે આગે તેરો સુરતમી નહી દેખો.

મુખારક—(ખાનુ) કમબખત અપની નૌકરીસે પ્યરતરફ કરને આહતા હયે કયા ! પર બંદા કાંહાં જાએગા ? જુકે માનીન્દે ઈસકો મીમંદુંગા. (પરવીજીને) ખાનેઆપ્પાદ ખાનસાહેબ, કયા આપને અભીહી મુજે અપની નૌકરીમે નહી રખા ?

પરવીજી—નહી, ગલત હયે. મુજે ઈસિ ખાતકી કુછભી યાદ નહી. શાયદ તુ દીવાના હુવા હયે.

મુખારક—સાહેબ, આપ જરા ભુલતે હો. મયે વોહી મુખારક હુ કે જસકો આપને થયેલીમેસે દસ દીનાર દીખેથે જસે મયે એ સરો-પાવ પાયા—ઐર આપકો ખીદમતમે આયા. અબ્બ કુછ યાદ આઈ?

પરવીજ—કમખખત, જબ તો એ દુસરા સરોપાવ લે.

(ચીરડાને મુખારકને મારેછ.)

મુખારક—(રડતો રડતો મોઢે મોઢે ખુમ પાડી) એા બાપરે! મુવારે, કોઈ આવ રે. અરે બાબા, મયે કુછ તુમારા નૌકરભો નહીં ઐર નફરભી નહીં. ખુદા વાસ્તે જાએ.

પરવીજ—અબ્બ ઠીકાને પર આયા નહીં! ફીર જબ માલીદા ખાનેકી મરજ હો તબ નૌકર ખતને આના.

(પરવીજનું ગુસ્સામાં જમની બાજુ જવું.)

મુખારક—કમખખતી લગી હો તો ફીર હડડીયોંકા કીમા ખના-નેકો જા. (કમ્મર દાખીને) અરે મેરી ગરીબ ફસલીયાં રે! દો તીનકા તો ખીલકુત્ર ચુરાહી હો ગયા હોગા. નૌકરી તો બહોત અછછી; અયેસી નૌકરી કરનેકે બદલ થોડીસી હડડી ફસલી જો સાખુત હયે વોહી સ-લામત લે રાસ્તા કાટું તો ઠીક.

(કમ્મર દાખતો ડાબી બાજુ જવા કરેછ, ફરરોખ સાં-મેથી આવેછ.)

ફરરોખ—અયે દીલ, જરા ધીરજ ધર. અબ્બ વોહ ગયા. (મુખાર-કને) વાહ મુખારક, તુને કયેરા તો ખુબ કીયા હયે.

મુખારક—બાપરે! એ તો ફીર આયા. અરે પર એ હયે ક્યા? એતો યાહાંસે ગયા થા, ઐર ઈતને દેરમે યાહાંસે કયેસા આયા?

ફરરોખ—મુખારક, ક્યા સૌચતા હયે? ક્યું તુજે દીયા હુવા સસે-પાવ ક્યા બસ નહીં હુવા? કુછ ઐર આહીએ?

મુખારક—કુછ નહીં આહીએ હુજુર, કુછ નહીં. સરોપાવકી ક્યા કમી? મેરા અરમાન પુરા હુવા. (બાજુ) સાથ હડડીયોંકા ખુબ ચુરા

હુવા; કમળજતકી, કુછ ફીર માલીદા ખીલાનેકી મરજી હુઈ હયે કે ક્યા ?
કુછ સમજ નહી પડતી.

ફરરોખ—મુખારક, આજ કુછ ખેસાજતા જાપાન ખેપરવાહીસે
બક રહા હયે; દીવાને, ક્યા ઇતનેહી અરસેમે મેરી કીઈ હુઈ નવાજ-
શકા હક ભુલ ગયા ? અપતક તો ઉસ નવાજશકી નીશાન તેરે પાસ
હોની ચાહીએ.

મુખારક—અલખતાં હુજુર, આપકી કીઈ હુઈ નવાજશકી
નીશાન જાપાન મેરે તન બદતપર ઉસમે અકસર કરકે નરમ જગોપે
બહોત હયે. વોહ ક્યું ભુલુંગા, સાહેબ ? (બાબુ) ઈસકા બાપ મર જાએ
ઈસકા, કમળજતને નરમ જગો દેખકેહી ઠોક દીયા હયે. ખુદાકે ફજલો
કરમસે સખ જગે ગોશત ગોશતહી હયે; હડડીકા નામ નીશાન
નહી દીખતા.

ફરરોખ—ભલા ચલ, અબ મેરે પીછે આ.

મુખારક—અછા, ચલીયે હુજુર. (ફરરોખ જમની બાબુ જાએછ
તથા મુખારક ડાભી બાબુ. ફરરોખ તેને પકડેછ.)

ફરરોખ—કમળજત, એ મેરે પીછે આતા થા, નહી ?

મુખારક—પીછે તો આતા થા.

ફરરોખ—ઉલ્લુ, તુ તો ઉઝડે રાસ્તેસે જતા થા.

મુખારક—હાં હાં, જબ તો ભુલ ગયા.

ફરરોખ—ક્યું ખેહ્યા, મુજે પયેછાનતા નહી ક્યા ? ભુલ ગયા ?

મુખારક—(ગભરઈને બાબુ) અરે નહીરે, ભુલે ક્યા ? અપન કુછ
ભુલે ખુલે નહી. ફીર હુજુરકે મગજમે કુછ ઘુંઆ આયા ક્યા ? અપ-
તક તો ફસલી કીરકીરાતો હયે. (ફરરોખને) હુજુર, આપકો અછી
તરેહ પયેછાનતા હું, કે આપને મુજે ઈસ વક્તકે સીવા કોઈભી વક્ત
દેખા નહી હયે વોહી ખાનસાહેબ આપ હો.

ફરરોખ—લે જબતો અયે લુચ્ચે નીચ ગુલામ, અબ અપને
કીએકી મજ ; ઔર ફીરસે મેરે જયેસે દરબજેવાલે નયે માલીકકી મસ-

ખરી કરતે વકત ખુબ સંભાળના. જા, કમમખત, અબ તેરી ગરજ હો તો આધિયો.

(ફરશાખ ખુબ મારી ચીરડઈને જતો રહેછ. મુખારક જમીન પર પડ્યો પડ્યો અજાયબીમાં બોલેછ.)

મુખારક—અરેરે! એ કયા આકૃત! એક બાજુસે લાતોંકી લી-
આકૃત તો દુસરી બાજુસે ઠોંસોકી લતાકૃત, એક તરફસે મુકકીયોંકા
માલીદા તો દુસરે તરફસે જુતીઓંકી જલેબી, ઔર વોહબી મેરેહી
નસીબમે મયેબી બહ કોસમતદાર કે અયેસે માલીકકી નૌકરી પાયા.
કસમ મેરી ખાલા મોરજનકી, કે મેરી પીઠપર પડે હુવે ધભાધભ
ધબકેકે ધાંભે મુરખ લહુકે માનીંદ હુવે હયે. પર સખર, ઈતને અરસેમે
વોહ મીયાં તો કહીકે કહીતીર હો ગયે. ભાગબચા મુખારક, માર ખાયા
તો બલાસે પર બાજુ હાતસે ગઈ તો માશુક્સે મીલના મુશકીલ હયે.

(મુખારક જમની બાજુએ જવા ચાહેછ. ઈફરીત સતીકલી
આવી તેને રોકેછ.)

ઈફરીત—સખર, અયે મુજ.

મુખારક—બાપરે! શ-શ-શ-શ-અંતેતાન, શ-અંતેતાન. ભાગ મુ-
ખારક, જ લેકે ભાગ.

(મુખારક ખીડી ધુજને ડાબી બાજુ નાહાસી જાયેછ. ઈફરીત હસીને)

(બચેત)

ઈફરીત—હા શ-અંતેતાન શ-અંતેતાન વોહી હું મયે તર.

જો ફના કરે પલમે કુંઈ લાખોં બશર.

બનાઈ મયે પલમે ગદાકો શાહ.

શાહકો કેરું એક પલમે ફના.

અયેસા મયે હુશીયારો ચાલાક હું.

હરએક કામમે ઔજો અફલાક હું.

પરવીજ જો જતાથા કરે સફર.

ઉસે રોકનેકો કીયા એક હુનર.

ઉઠ્યા વોહ દરીયાવમે ખુબ તુફાન.
કોયા પુરજા ઉસકા જહાજ આલીશાન.
રૂકા અબ સફરસે વોહ નાશાદ હો.
ચલા આયા ફીર અપને ઘરબારકો.
મોલેગા જબ ફરોખ પરવીજ સંગ.
મચેગા વહીં દોનો ભાધિયાંમે જંગ.
ફીર આગે મેરા કામ દીખલાજીગા.
હું ઇફરીત હુનર મેરા બતલાજીગા.

(ઈફરીતનું જવું.)

પરદા સાતવા.

(રાહેનાજ પરવીજની જુદાઈમાં ગાતી દાખલ થાએછ.)

“સખ તો હયે ગુલશનમે લેકીન હયે કાંહાં મેરા અયાજ” રાહા.

રાહેનાજ—યારકે રંજેઅતમસે ભાવે ક્યું ગુલશન મુજે,

હર ક્યારી બાગકી આવે નજર મુતકૂન મુજે.

છોડ કર તનહા મુજે વોહ દીલરૂબા મેરા ગયા,

કાઠને આતી હયે દેખો નરગીસે સોસન મુજે.

યાદ ગર વસલે સનમ ચુંહી રહેગા હરધડી,

અયેન બાગે દહેરમે હરગીજ ન દેગા તન મુજે.

(ઉરીકા તથા સાહેલીયો દાખલ.)

હયે દહન ગુનચા મેરા લેકીન કહું મયે ઇસકો કયા,

હાયે હરદમ હયે જલાતા ગુનચએ ગુલશન મુજે.

“સખી ના ઉમંગ રાખો જોખન સરસકી” રાહા.

સાહેલીયાં—ન કર ફીક અયે જાનોમન પેશોપસકી,

રખ ઉમીદ અબ દીલમે ફરીયાદ રસકી.

વોહી હોગા ગુલ ઔર તું હોગી બુલબુલ,
 અગરચે હુઈ કયેદ કુનજે કફસકી.
 શદા ગમ કીસોકો જમાનેમે કપ્પ હયે,
 સુની જતી ફરીયાદ હયે ખારોખસકી.
 ન ગભરા જરા દીલમે અયે મેરી પ્યારી,
 ખુશી હોગી તુજકો પીયાકે દરસકી.

(સુદસ.)

શહેનાજ—દીલ મેરા લે કર સફરકો જપ્પ મેરા દીલપ્પર ગયા,
 દીલકે બહેલાનેકો વોહ અંગોશત્રી દે કર ગયા.
 એ અચ્ચાનક ખવાપ્પ મુજકો નીંદમે જો પડ ગયા,
 અજદહા અંગોસ્ત્રીકા બન મુજે દસ કર ગયા.
 વસવસે આતે હયે દીલમે ઔર પુર વીસવાસ હું,
 છતેસે પેન્નર હું ઔર ચારસે ગેઆસ હું.

“ નકો જાવોરી માંગારી જરા હાંમ હાંમ હાંમ ” રાહ.

ઉરીકા—દીલકો શહેનાજ તું અપને જરા હાંમ હાંમ હાંમ.
 ખવાપ્પો ખયાલોકા વીસવાસ કર દુર,
 ન હો રંછદા અયે નેકનામ નામ નામ.

(સોસન દાખલ.)

(બચ્ચેત)

સોસન—અયે શહેનાજ હો દીલમે તુ શાદ શાદ,
 દે પ્પર આઈ અપ્પ તેરે દીલકી મુરાદ.
 હયે આયા સફરસે તેરા વોહ સનમ,
 નીશાતે ખુશી અયેશ હો જમો જમ.

શહેનાજ—ક્યા આયા વોહ પરવીજ મેરા ચાર આર.
 શુકર હયે શુકર તેરા પરવરદીગાર.

બુલાલા બહોત ઉસકો તાજમસે.
મીલું મયેલી બા ઈજજો તકરોમસે.

(સોસન જાએછ, ફરશખ દાખલ, રાહેનાજો
તેને આવકાર દેવો.)

મુબારક હો આના તોરા જાનેમન.
કે આ પોહચે જલદી તુમ અમનોઅમન.
ખુશીસે હુવા દીલ મેરા બાગ બાગ.
જગરસે હુવા દુર ગમકા એ દાગ.

(સુદસ)

બીન તુમારે જાનેમન મુજકો યાંહાં સકરાત થી,
આપકી હાલતપે હરદમ બેકલી દીન રાત થી.
ફીકથી ચોરોંકી રસ્તેમે હરએક જ ઘાત થી,
તુમ અકેલે રાહામે ચોર મોસુમે બરસાતથી.
રાત દીન મશગુલ જરી ચોર શોરો આહમે.
કરતીથી હરદમ દોઆ અલ્લાહકી દરગાહમે.

ફરશખ—શાહકા વોહ કામ ગરએ અયે મેરી દીલદાર થા.
પર તુમારે ઈશકમે એ દીલ મેરા બેકાર થા.
આદમો એક મોતબર જો પહેલેસે તૈયાર થા.
બાવકુ થા બામરૂવત લાયકે હુશીયાર થા.
લેજ કર ઉસકો ઉધર મયે આ ગયા હું તેરે પાસ.
બીન તેરે દીદારકે દીલ થા અજબ મેરા ઉદાસ.

(બઅત)

અબ ઉમીદ તુજસે હએ અયે માહાજબી,
મુબેહકો હો શાદી બ હમદમ નશી.

અગર તુમ હો રાજી તો શાદી કરે,
પુશી અયેશ બાહમ મુરાદી કરે.

રાહેનાજ—મયે રાજી હું ઇસ બાતપર શાદ હો,
મેરીબી એહી દીલકી બસ દાદ હો.
મહેલકી જરા સચ્ચેર કર લીજીયે,
મુરાદે દીલે દાદ કુછ દીજીયે.
સુબાહકો કરે ફીરકે શાદી બહમ,
નીશાતે પુશી અયેશ ઔર જમો જમ.

(ફરરખ અને રાહેનાજ એકએકના હાત પકડી જાયેછ.)

પરદા આંઠવા.

(સુનેરી મહેલ, અગાસીના દેખાવ, મહેલની બાહારથી
બાગનો દેખાવ, ઉરીકા હસતી હસતી દાખલ થાયેછ.)

ઉરીકા—ખુદાકે ફજલો કરમસે સબ કામ આસાનીસે સરનજન-
મકો પૌહચા, ઔર કલ શામકો ધુમધામસે ખાનસાહેબ પરવીજસે
મલેકા રાહેનાજ પેહાઈ જાવેગી, ઔર બંદી ઉસ વક્ત શાદીકી મુબા-
રકબાદી ગાવેગી. મલેકા ઔર ખાનસાહેબ દાલાનમે શરાબકે શોરો
ઔર શરબતકે પચાલે નાશ કરતે હોંગે ઇતનેમે મયે ઉનોકે લીયે દો
ગુલદસ્તે ઔર મેરે લીયે એક સજલા હાર ગુંદકે તૈયાર કરૂં. જા કે
કુલોંકી ટોકરી તો લે આજી.

(ઉરીકા જમની બાજુ તરફ જાયેછ, મુબારક ઝડપમાં
ડાખી બાજુથી દાખલ.)

મુબારક—ગઈ ગઈ, હાથેરે! ચલી ગઈ. જરા એક દો કદમ
આગે બઢતા તો હરગીજ ન છોડતા; મૌકાભી આછા થા મયેભી તનહા
થા. બાતે ચીતે અછી હોતી. ખયેર ચલો, આજ ન શુદ કલ શુદ.

“સાહેબો મુજકો કહેા” રાહા.

ગઈ વો રશકે કમર રશકે કમર મેરી દીલબર જાન જાગર—

કયા સમા યે ખુબ થા ઈસ બાગમે મગર

મએલી તનહા વોલી તનહા કીસકા થા ખતર—ગઈ.

વો શમા સીફત હએ તો મએ પરવાના બનું

હો તસદદુક ઊસકે ઉપર જાન અપના હું—ગઈ.

ગર વો હએગી હુરે અદના તો મએ હું ગીલમાન

ગર વો હએ ચુડેલ પ્યારી મએ બનું શએતાન—ગઈ.

અરે પર લો, વોહ રંગરંગીલી છેલછપીલી લટક મટક કર છેલ છટક બન
ઝટક પટકસે યાંહાં ચટકતી હયે. અરે વાહરે! તેરી નાજુક ચાલ
કુલસે ગાલ ઔર રેશમો બાલપે ફીલહાલ મેરા દીલ પામાલ ખસતા
હાલ હુવા હયે.

(ઉરીકા હાતમાં ટોપલી લઈ ગાતી દાખલ. મુખ્યારકનું
ખુનામાં સંતાવું.)

“હું તો ગામડેની ગારીરે” રાહા.

ઉરીકા—મયે બન ચલી હું માલનીયાં—કે—

લે હાતમે છપ્પરી લટક મટક જ્યું ચલે હયે કામનીયાં.

મયે ગુલચી બનકે આઈ ચમનકે અંદર.

તોહું ગુલાબ સેવટો ચંપા ચંપેલી ખુશતર.

ઔર જઈ જઈ નરગીસ હજારાં દોગર.

ગુલુસે શાખે જુહુમ પડીયાં—લે હાતમેં

હરએક ગુલસે એક એક ગુલ હયે આલા,

પર ખુશનુમા હયે સખમે અજબ ગુલસાલા.

ફેર બોલ સરીકો ખુશબો હયે તોસપ નીરાલા,

કેહું કયા સનઅતકી બતીયાં—લે હાતમેં

મુખ્યારક—વાહવાહ! કયા ખુબ ગાના ગાયા! મયે જાનતા હું કે
શાએદ એ ગાના ઈસને મેરા હ બહેલાનેકે લીયેહી ગાયા હોગા. તો

અપ્પ ઈસે જ્યાદા ઈનતેજાર રખતા ખુપ્પ નહી. (ઊરીકાને) ખુશ હો ખુશ હો, અયે ગુલબદન સીમો તન ગુલરખસાર ગુલોજાર, કે તેરા દોલોબન પુનમકા આન ફક્કડ જવાન તેરે દરમ્યાન દસ્ત ખસ્તા સર જુકા ખરા હુવા હયે.

ઊરીકા—ઓ ખુદા! એ તો ફેર વોહી મુવા સીહા શકલકા પક્કીદ મુખારક આયા!

મુખારક—અરે પર ખાલા, પક્કીદ તો પક્કીદ ઔર સીહા શકલ તો સીહા; સોધીભાઈ કુછ સઓ મન સાખુન લગાનેસે ગોરે હોતે હયે? પર આપને અભી કહા કે પક્કીદ મુખારક આયા; ઔર મુખારક—એ લખજ કુલ દુનીયાકુ ખારા હયે, તો ક્યા મયે જતા જગતા મુખારક તુજે ખારા નહી?

ઊરીકા—નીકલ અયે નાપાક નેહેસ્ત દીદાર, નીખટ્ટુ નકટે, તેરી ખેહ્યા ખાતોંકો બંદ કર, અયે ખુપ્પખ.

મુખારક—ખુપ્પખ કહો યા ખુપ્પખકા બાદશાહ કહો, પર વાસ્તે ખુદાકે આપ ખફા ન હો. સુનો અચ્ચાની, આપ મુજસે મુહ ફીરાતે ઔર નાક તો ચઢતે હો, પર બંદા તો અપ્પ ઈસ ઘરકા નફર હુવા હયે.

ઊરીકા—કૌન તું! મુવા ઈસ ઘરકા નફર! જા જા, મુવે ભર ભુનજે ભાટ, બ્યાદા તીન પાંચ કીઈ તો મુવે માંડંગી ભર લાત.

મુખારક—મુવા, ભર ભુનજા, ભાટ, ઔર લાત! એ ચાર ચીજોંકા તો મરોપાવ મીલા. અપ્પ બાકો ખાત તો બાપદાદોંકી જાત આલ આજાદપે રહી. દેખ ગુલબદન, તુજે ચાહીયે ઉતને બદ મુખન સુના, પર ફક્કડ એક ચીજકી મેહરખાની કર.

ઊરીકા—મેહરખાની! મુવે, તું મુહફ્ટ મુરદાર પર! કાહેકી મેહરખાની?

મુખારક—(મસકેરી કરીને) મહોબતકી! ઔર કાહેકી?

ઉરીકા—મહોબતકી? ઠ્યેર મુવે, તુજે ખુબ મહોબતકી મજા ચખાતીહું.

(ઉરીકા મુખારકનો કાન પકડી ખુબ મંડચ તથા ખાસરાં મારેછ.)

મુખારક—હું, માર માર, બેલાશક માર. તેરા માર તો. મુજે મીઠા લગતા હયે.

ઉરીકા—(કટકા મોરી) મર મુવે નકટે! નકટેઠો નાક નહીં ઔર શોખેઠો શરમ નહી. મુવા ધાંચીકા બયેલ, ઔરતોંકા માર મોઠા લગતા હયે! મુવે જા ચુલ્લુ પાનીમે હુબ મર.

મુખારક—(ખાબુ) લાતોંકે સરોપાવપે જુતીઓંકા સીંગાર. (ઉરીકાને) અરે પર મયે બયેલ હું, ગાય હું, બયેસ હું, ગધા હું, જો હું સો મયે હું; પર મેરે જયેસે કમીને શખ્સનેભી આજ ખાનસાહેબકા જ બચાયા હયે.

ઉરીકા—(તનકાથી) કીસને મુવે? તુને!

મુખારક—(ખીચ પાડીને) હાં, મયેને!

ઉરીકા—(હસીને) જા જા મુવે કટકટી કુત્તે, એ તેરી લાકુખા-જીકી લતાકતકા ભુંકના ડોઈ તેરી નાની દાદી ચાચી હો ઉસકે આગે ભુંક, મયે નહી માનનેકી.

મુખારક—કમખખત, તુ ખાત મુજસે કરતી હયે, ઔર મેરી નાની દાદીને તેરા કયા ખીગાડા, જો ખેતાહાશા ઉરસે સુના રહી હયે!

ઉરીકા—(તનકાથી) તો નહી મુવે, તેરી લાકુખાજી સુનું ઔર સચ્ચી માનું નહીં?

મુખારક—તો દીવાની, સુન. ખાનસાહેબ જહાજપે સવાર હુવે ઔર જહાજ ચલને લગા કે એકે સખાઠા પવનકા અયેસા આયા કે જહાજ કીનારેકે ખડકસે ટકરાકે ટુટ ગયા, ઔર જયેસા પાનીકા ખેશ ઉબલ આયા ઉસકે સાથ ખાનસાહેબ ઔર ઉતકે દો આર સાથા-

ઓંકો ઉસ વમલકે ચક્કરને ખીંચ લીયે; સમા અછા બતા જો બંદા એતેકાકસે વાંહાં જા લગા, ઔર શેરકે માનીન્દ કુદકે ખાનસાહેબકો અલગ ખીન સલગ ઉઠા લાયા. એ સખ રાસ્ત વ દુરસ્ત હયે.

ઉરીકા — (મસકેરી કરી) અં હં! રાસ્ત વ દુરસ્ત હયે! વાહ મુખારક વાહ, તુને બહોત બાહાદુરી કીઈ.

મુખારક — તો ક્યા, એ કમ બાહાદુરી હુઈ? હું હું! શાખાશ હયે શાખાશ મેરેપે, આકુરીન, બેગમ જરા પોઠ તો ઢોકીએ.

(મુખારક ઉરીકાને પોઠ આપેછ, ઉરીકા બે હાતે જોરથી છાપત મારેછ.)

ઉરીકા — લે મુવે, ઈતના તેરે નસીબમે બાકી થા.

મુખારક — (બાબુ) એબી મહોબતકી નીશાની, પર જરા આસતે મારતી તો ખુબ થા. (ઉરીકાને) ફેર કયું, અબ ખાતરી હુઈ? મયે બાહુદુર હું યા નહીં?

ઉરીકા — (હસીને) બાહાદુર! મુવા હરપોંક દુંબા! ભલા તુને ખાનસાહેબકા જ બચાયા, પર એ તો કહે કે ઈસ વક્ત વોહ કાંહાંપે તશરીફ લે ગયે હયે.

મુખારક — લો, બડી ખીને ક્યા મુશકીલ ખાત કહી. વોહ તો મેરો જોપડીમે અપના ભીગા હુવા પોશાક નીચારતે હયે, ઔર ઉન-હોને ઈસ ખાતકા ગભરાટ ન હો કરકે મુજે પેશતરહીસે લેજા હયે, અબ મુના?

ઉરીકા — અરે ચલરે, મુવે જુઠી જાંબાંકે જાહીલ જલસાજ. અબ મેરો ખાતરી હુઈ કે હમારા બડા ખાનસામા કુતબુદીન જો ખાતે કહેતાથા વોહ સખ સચ હોગી.

મુખારક — હં? ભલા આપકે ભુતકુખીન ચચા ક્યા કહેતે થે?

ઉરીકા — (તમાચો મારીને) મુવે, ચચા કીસકા બનાતા હયે? તેરા, તેરે બાપકા ચચા હોગા વોહ નીગોડા.

મુખારક — અઝઝા, અઝઝા, મેરે બાપકે બાપકા ચચા, પર વોહ ક્યા ખાત કહેને હએ?

ઉરીકા — વોહ યું કહેના હયે કે ઈસ શહેરકે સરહદકે જંગલમે એક રાહાજતોકો ટોચી હયે, ઓર વોહ ઈસી તરેડ ફેલે ફરેબસે લોગોંકે ઘરમે ઘુમ્મે કુછ ન કુછ ઉઠા લે જાતે હયે. સો તુઓ ઉસીમેકા કોઈ પંચી અપતી કેએચી આજમાતે એ છોટાસા ચાંચ અપટકા બુટ્ટા લે આયા હયે.

મુખારક — પર આપને કયેસા જાના કે મયે ઉસીમેકા લુટ્ટેરા હું?

ઉરીકા — ઉમકી સામેની એ હયે કે નામાતર ખાનસાહેબ તો મહેલમે આરામ ફરમાતે હએ.

મુખારક — એો નહી નહી, મેરી જાન, મયે ગલેકી કૃપમ ખાતા હું કે જો મયે કહેના હું સો રાસ્ત હયે.

(મુખારક તેને વજગવા જાએછ, ઉરીકા ચી ડહ તેને આવકો માળી ખીસી જાએછ.)

ઉરીકા — ચલ ચલ મુવે, દુર રહે. ખમરદાર, મુજે હાત મન લગા. નહીં તો અમો શોર કરૂંગી તો મહેલકે સમ સોપાઈયોં તેરી ઈતની ઈતની ખોટી બતકે ચઠતી કર દેંગે. ઈસતીયે જા અબભી તેરે હાલપે રહેમ આતો હયે.

(ઉરીકા જાએછ)

મુખારક — શોર કરૂંગી! ઓર સોપાઈયોં ખોટી બતકે ચઠતી પીસેંગે! ખાસ્સા, ક્યા હમારી અમ્માને હમે ચઠતી હોને તવલ્લુદ કયે? પર ખાનસાહેબને મુજે યાંહાં લેજા ઓર આપ પહેલેસે! અયે એ સબ ક્યા મોઆમલા? અરે પર સખર, વોહ કોન! લો ખાનસાહેબ તો સામતેસે આતે હયે!

(પરવીજનું દ.ખા. થવું.)

પરવીજ — કયું મુખારક યાંહી ખડા હયે.

મુખારક — સાહેબ આઈયે, તશરીફ લાઈએ, દીક્રમે ગમ ન ખાઈયે. સરદાર સરવરકો ખુશ ખુશર દેના હયે નફર, કે ઈસ અયે.

વાનદે લખે બામપે એક મેહરબાન નવજવાન કોઈ ઔર પુર તૌર આલી મરાતેય ખાનસાહેબ રૌનકબક્ષ હુવે હયે. (બાબુ) અબ આપકે દીલકો ન જલાઈએ, બાહારો બાહરકી ઠંડી હવા ખાઈએ.

પરવીજ—ક્યા બકતા હયે? એા મુહબ્બેર, હર વક્ત હસી દીલ-લગી, બોલ મેરે વાપસ આનેકી મહેલમે ખંબર હુઈ યા નહી? ઔર સબ ખંબેર તો હયે?

મુખારક—(બાબુ) મહેલમે અછી ખંબર હયે, પર આપકી દરવાજે પરહી કંબર હયે. અંદર તો સબ ખંબેર હયે, ઔર આપકે લીયે બાહરકી સંબેર હયે. (પરવીજને) હાં સાહેબ, અંદર તો ખુબ રાગ રંગ હો રહા હયે.

પરવીજ—તો ચલ, ઠોક દરવાજા. મયે બહોત ઠકા હું.

મુખારક—લો, હમે કાંહાં મના હયે. (દરવાજો ઠોકેછ) અબે હોત, દરવાજા ખોલો.

ઉરીકા—(અંદરથી) અબે કૌન હયે રે મુવે?

મુખારક—લો જનાબ, સુનો. ચચાનીને ક્યા લીયાકતસે જવાબ દીયા.

પરવીજ—દરવાજા ખોલો, મયે ખાનસાહેબ પરવીજ હું.

ઉરીકા—(અંદરથી) ચલો, અયે મુવે ખેશરમો, ચુપકે રાસ્તા લેઓ; નહી તો આકૃતમે આ પડોંગે.

મુખારક—જનાબ, બંદગી.

પરવીજ—ચુપ, અયે નીચ ગુલામ, તુ ક્યું બીચમે ટેટે કરતા હયે? ક્યું અયે નાપાકો, દરવાજા ખોલના હયે, યા હમ તોડકે અંદર આવે?

(પરવીજ જોરથી દરવાજો ઠોકેછ. ચાર સીપાઈઓ તથા ઉરીકા હથિયાર સાથે અગાસીપર આવેછ.)

“કેવા રમતા પંચી આયા.” રાહા.

સીપાઈઓ—તું કૌન એ બદતર આયા જો ખરખર ભરભર
દરપે લાયા ?

પરવીજ—મયે હું માલીક ઘર બ દરકા તુ દે ખોલ કેવાડ.

સીપાઈઓ—માલીક ઘર બ દરકા હયે ઘરમે તુ કૌન બદકાર ?

મુખારક—વાહવાહ! યાંહાં તો ગડબડ ઓર અંદર તો હોગી બાહાર.

પરવીજ—ગડબડ સડબડ મત કર નહી તો છકડ ખાએ મુરદાર
—તુ કૌન એં

સીપાઈઓ—ચલ જા હટ જટપટ યાંહાંસે વરત ખોવેગા તુ જાત.

પરવીજ—સંભલ સંભલ મેરા તુ સીપાઈ હયે નાદાન.

સીપાઈઓ—રે હુર હુર દુર દુર કુર ખસલતકે અયે મુજ્ શયેતાન.

મુખારક—વાહવાહ! હા હા, ખુબ મચા તમાશા દર મયેદાન—
તુ કૌન એં

(ફરરોખ તથા રાહેનાજનું અગાસીપર આવવું.)

ફરરોખ—એ ક્યા હયે શોરો ગુલ યાંહાંપે ક્યા કરતે હો તુફાન ?

સીપાઈઓ—એ રાહાજનો યાંહાં દોનો દંગા કરતે હયે સુલતાન.

પરવીજ—એ કૌન શકલકા મેરે યાંહાંપે આયા બદગુમાન ?

મુખારક—યા અદલાહ ! એ ક્યા ગજબ ! હયે હરસે જાતી જાત
—તું કૌન એં

ફરરોખ—અયે કમખજતો, લો રસ્તા વરના હોગી મુશકોલ ખાત.

પરવીજ—ચુપ ચુપ મુજ પાજ, નહી તો માફગા ભર લાત.

રાહેનાજ—યા ખુદા ! ક્યા તાજુબીકી હયે એ વારેદાત ?

ફરરોખ—અખાઉ તેરે કરતબકી સજ મયે અયે બદજાત—
તુ કૌન એં

(ફરરોખે અગાસીપરથી ઉતરી આવવું તથા પરવીજ
સાથે લડત કરતાં નીકળી જવું. મુખારક તથા સી-
પાઈઓનું પણ તેની પછવાડે જવું.)

“હાથે મેરી લચકા હાથે મેરી લચકા” રાહા.

સાહેલીયાં—નહી ગમ કરો તુમ શાહેનાજ, ધીર ધરો તુમ શાહેનાજ.
કુછ દમ ભરો તુમ શાહેનાજ, એ છોડો શોર ખેદાર.

(શાહેનાજનું દોડી આવી જમીનપર પછડાવું.)

શાહેનાજ—હાએ! કાંઈ ગયા તું પ્યારે છોડ તેરી એ દીલજન?
અફસોસ! તેરા ક્યા હોવેગા અથે મેરે મુલતાન?—નહી ગમ
તુમ જાવો જાવો પાહેના દોરો સખ આહલેકાર.
મદદકો જાવો જલદી વોહ હયે મુજબ પદકાર—નહી ગમ
અથે પરવર! હમયે કયેમા સીતમ હુવા હયે ભારી.
શેરોકે બસ મરૂંગી અબ તો મયે ગમકી મારી.

(સીપાઈઓ ગભરાટમાં દાખલ.)

સીપાઈઓ—હયે ક્યારે મલેકા, હયે ક્યારે મલેકા,
હયે ક્યા રે મલેકા, કયું કરતી હો તુમ શોર?

શાહેનાજ—ખોલો અથે સીપાઈઓ તુમ હાલ મુજસે સારા,
વોહ લશ્ત મેરા ઉસે કીધર ગયા હયે પ્યારા?—હયે ક્યારે મલેકા.

“ખુશીસે સખ ગાના ગાવો હીલમીલાની” રાહા.

સીપાઈઓ—બાનું ઉતકા પતા નહી હમકુ મોલારો.

શાહેનાજ—હાએ હાએ ખુદા ક્યા હુવા ગજબ બહારી!

સાહેલીયાં—હયેર હયેર મલેકા ન તુ જલ જલારી.

શાહેનાજ—મયે મરતી હું જુદાઈમે ઉસકી ખલખલારી.

સીપાઈઓ—હમ હુંડ ઉમકો લાતે હએ અબ સરસારી.

સખ—ન તુ થરથરારી— ન હો ખેકરારી.

સીપાઈઓ—અબ લાતે હયે કહસે ઉસે હમ બુલારો.

શાહેનાજ—યહસાં એ તુમારા મુખ પે હોગા બહારો.

સાહેલીયાં—હમ તાબેદાર હયે તંરે ન તુ તલમલારી.

સીપાઇઓ—તુજસે હમ મીલાવે ઉરસે હીલમીલારી.

રાહેનાજ સહેલીયાં—જવો કરો નહીં દેર—મેરે જંગીઓ દલેર.

ઉરસે હુંડ લાવો ખયેર—કરો દુશમનકો ખ બેર.

રાહેનાજ—કરો ધતિના મેરા કામ.

રાહેનાજ સહેલીયાં—તાકે સબકો હો આરામ—

અયેશો અશરત હો મુદામ, તાં મીલે ખુશીકા જામ.

સખ—હા હા હા હા—હા હા હા. (સીપાઇઓ જાઓ.)

“જાઉં આજ” રાહા.

રાહેનાજ—હયે એ ધતિતેજ તુજસે યા ખુદા

વોહ રાતમ વોહ સતમ મીલે મુજસે આ.

સહેલીયાં—તુ કર કર કર કરમ, અપનાહી રહમ, તુ હર હર હરદમ.

યા શકુર, યા ગકુર રહીમ—વોહ સરવર સરદાર, રખ લે તુ શરમ.

રાહેનાજ—દે ઉરસે કૃતા અયે ખારએ ઈલા

હો મકહુર હો મકહુર દુશમન હો તબાહ—તુ કર૦

(કોરસ)

હયે એ મુદઆ અયે ખાલીકે ખુદા—

આ ખુશી આ ખુશી મીલે દીલરૂઆ.—તુ કર૦

(કોરસ)

(ઈફરીતનું એક બાજુથી દાખલ થવું.)

ઈફરીત—બહોત જંગો જગલ ઉત દોનો ભાઈયાંમે કારાયા હું.

ઔર ઉસકોભી નીહાયેન મક્ર અપનેસે ડરાયા હું.

કીયા વાહાશત જદા ઉસકો દીવાનાસા બનાયા હું.

ફીરકે રાહા નેકીસે બદીકી તરફ લાયા હું.

અબ આગે દેખીયે ઉસકા કે કયેસા હાલ હોતા હયે.

વોહ કમબખ્ત કીસ તરહાંસે દહરમે પામાલ હોતા હયે.

(અંદરથી સીપાઇઓના આવજનું સંમલાવું.)

સીપાઈઓ—ખાનસાહેબકી કૂતેહ! ખાનસાહેબકી કૂતેહ!

શહેનાજ—હા! એ મયે ક્યા સુનતી હું? ખાનસાહેબકી કૂતેહ!
હા, વોહી મેરા ખાવોદ, વોહી મેરા પ્યારા આતા હયે.

ફરરોખ—(નાગી તલવાર સાથે) નાપુદ હો અયે આહરેમનો,
તુમારી કાલી સુરત દુર કરો.

શહેનાજ—ઓ મેરે જાની, વારી જાળી, સદેકે જાળી, તેરી બલા-
યાં હું. શુકર ખુદા, કે તેરી હયાતીસે મેરી ઉમયેદકા ગુલ દુબારા ખીલા.

ફરરોખ—મેરે હરીફકી તેજ શમશીરસે મયે પેશક આજુજ
હોતા; પર ખુબ હુવા જો સીપાઈઓ જલદ આ પોંહયે, છરસે
વોહ પલીદ છ બચાકે ભાગા.

શહેનાજ—શુકર ખુદા! કે ઉસ ખાલીકને મેરી અરજ સુની.

ફરરોખ—પર ક્યા, શયેતાન અબતક મેરી પીછે લગા હયે? કોઈ
મુજે બચાઓ, અયે ફરીશતએ ખસલત માહાબુબ મુજે બચા.

શહેનાજ—બોલ બોલ પરવીજ, મેરે જાન છગર, મેરી આંખોકે
નુર, તેરેકુ ક્યા હયે? દેખ પ્યારે, તેરે આગે તેરી શહેનાજ દસ્તબસ્તા
હાજર હયે. જરા તો કર બચાન, આંખોસે બજા લાઠી તેરા ફરમાન.

ફરરોખ—હા શહેનાજ, શહેનાજ, અરે દેખ દેખ, મેરે પીછે
ઓ મેરા છ—

શહેનાજ—હાએ રે! સર્દ, બીલકુલ આંગસર્દ હો ગયા. શરાબ
શરાબ, જરા કોઈ શરાબ લે આવ.

ફરરોખ—હો દુર દુર અયે સીહા શકલકે પલીદ, દુર રહે મેરે
આગેસે.

(ફરરોખનું બેસુધ થઈ જમીનપર પડવું. ઉરીકાનું
શરાબ લઈ આવવું.)

શહેનાજ—હાએ! ક્યા, બેહોશ હુવા? અરે જાઓ જાઓ, દોડો
પંખા લાઓ. કોઈ જલદી ગુલાબ લાઓ. ઓ પ્યારે, ક્યા તેરા હાલ?
ઓ ખુદા! મુઈ મુઈ.

(ઉરીકા શરાબનું ગલાસ ટેબલપર મુકી જાયછ.)

(રૂપાઈ.)

ધકરીત—એ મેજપર શરાબ ક્યા લાલેન્દર હયે,
બસ એહી મેરે દીલકા મતલબ બરાર હયે.
એ અરક મેરે પાસ તીલસમાત હયે અલબ,
હુરએક કતરા ઈસકા જુઝ આતશ ફરાર હયે,
(ધકરીતે એક નાની શીશીમાંથી શરાબના ગલાસમાં
ટીપાં નામવાં.)

(ખમસા.)

ધકરીત—અબ એ શરાબ હો ગઈ અકસોરે કામીયાબ,
ગર ઈસકો એ પીયેગા તો હોગા બહોત ખરાબ.
ખાવેગા એ બદીમે તમામ ઉઝ પેચોતાબ,
બન જાએગા મુરીદ મેરા બાદીલે કવાબ.
મકસદ દીલી એહી મેરી બર લાએગા શીતાબ.
(ઉરીકાનું યુલાબદાન લાવવું તથા ખીજ સાહેલીઆએ
પંખા લાવવા, શહેનાજે ફરૌખના મોહપર યુલાબ
છાંટવા તથા સાહેલીઆએ પંખા ફરવો. ફરૌખનું
હુશીયાર થવું.)

ફરૌખ—ઓ ગજબ આકૃત સીતમ અબતક વોહ યાંહાંહી
હયે. (બે હાતે આંખ ધાંકી દેછ.)

શહેનાજ—પ્યારે, ક્યા હયે, કૌન હયે જુસ્સે આપ ઈતને ગભરાતે હો?

ફરૌખ—શહેનાજ, ક્યા તુજે કોઈ નહીં દીખતા? અરે પ્યાબા-
નમેલી વોહ તીન બાર મેરે આસપાસ ફીર ગયા. વોહ રહા, દોજખકા
દેવ; દેખ દેખ વોહ ખડા હયે.

(ફરૌખ ધકરીત તરફ આંગલી દેખારેછ, શહેનાજ
આજુબાજુ જોઈ)

શહેનાજ—કાંહાં હયે? મુજે તો સીવા ઉરીકા ઔર સાહેલીયોકે
કોઈની નહીં દીખતા.

ક્રૂરરોખ —અયે પાકજદ પાનું, તેરા દીલ શક્રા હયે પર મયે તો ગુનાહગાર—અરે નહી હાં હોગા.

શાહેનાજ —જન, જન, જરા હોશમે આ, હીમત રખ. ઉરીકા, વોહ શરાખ લા. (ઉરીકા શરાખનું ગલાસ શાહેનાજના હાતમાં લાવી અપેછ.) લે જન, એ પી જ.

ક્રૂરરોખ —પર સખર, એ શરાખકી અંદર ખુદખખુદ જોશ ખાકે ઉખતતા હુવા આતશ તુમકો નહી દીખતા? અરે જખ ક્યા એ મેરી દગલખાજ અશમો મુજેહી ક્રૂરખ દેતી હયે?

શાહેનાજ —પરવીજ, એ ક્યા ચોંચલે? જની, ચાંહાં કોઈ દેવખી નહી ઔર ચુડેલખી નહી, આગભી નહી ઔર પાનીભી નહી; એ સખ તેરે ખેજ ખ્યાલ હયે. ઇસલીયે લે ખુદાકા નામ ઔર તેરે માશુકકે હાતકી દી હુઈ જમ નૌશ કર જરસે સખ ભલા હોગા.

(ક્રૂરખ જરા હીને ખેસેછ.)

ક્રૂરરોખ —રાસ્ત કહા, શાએદ મેરા મગજ ખેખાકે ખતા હો, ચા કુછભી હો, પર તુજ માશુકકે હાતસે મીલી હુઈ એનાયત પહેલે નોશ કરે.

(ક્રૂરખનું શરાખ પીવું, શયેતાનનું ખુરીમાં આવી ખાલવું.)

(સુદસ.)

ઇફ્રીત —જો ઇસને પોયા શરાખ જમને જુલાલ હયે.

ઉમીદ મેરે દીલકી હુઈ અખ કમાલ હયે.

એ મકકી પડી જો મેરી ઇસપે જલ હયે.

ઇસ જલસે અખ ઇસકો નીકલના માહાલ હયે.

દાએમ ખદીમે હોકે ફીરેગા ખરાખ એ.

ખાતાહી ખસ રહેગા સદા પેચોતાખ એ.

ક્રૂરરોખ —હા, અખ જરા મેરે દીલકો રાહાત હુઈ, ઔર દર ખદર મેરે દીલકે સખજતર શજરપે નયાહી ગુલ ખીલા જતા હયે. ખારો, એ સખ તેરી તુફયેસ.

શહેનાજ — એ આપ અપની લીયાકત જતાતે હો. ચલો સહે-
લીયાં, એકે ખુશ સરોદ ગાના શુર કરો કે જુસ્સે આપકા બેચયેત
દીલ રાહાત પાવે.

(શહેનાજ તથા ફરરોખ ઉઠી એક બેઠક ઉપર બેસેછ,
સાહેલીયો ગ.એછ.)

“ સદા નાથજી હમપર દયા કરના ” રાહા.

સાહેલીયાં — નીત ઈતપે કરીમા તુ કરમ કરના.

કરમ કરના તુ રહમ કરના — નીત.

શાદાં રહે એ દુલહા દુલહન અબ.

ઈતકા હો દુર સબ ગમ કરના — નીત.

જીતને હો દુરામત ઈતકે અયે ખાલેક.

ઉતકો જલાકે ભસમ કરના — નીત.

(સાહેલીઓનું ગાતાં ગાતાં અચકી જવું તથા બાહાર
આંગલી દેખાડવી. પરવીજનું પોતાના ખરા પેશાકમાં
ઘાખલ થવું.)

(બચ્ચેત)

ફરરોખ — તું હયે કૌન અયે કમબખ્ત નોકલ બેહયા ?

એ બેગાને ઘરમે ક્યું આયા ચલા ?

જરા તુજકો હયેગા ન પૈકો ખતર.

ચલા આયા બેબાક મહેલકે ભોતર ?

પરવીજ — મયે માલીક હું ઘરકા તું હયે કૌન ઈધર ?

મેરા નામ પરવીજ સુત અયે ગેલો ખર.

ફરરોખ — તું પરવીજ તો કયા મયે પરવીજ નહી ?

વોહ કૌન હયે જો કહેવે મય પરવીજ નહી ?

શહેનાજ — અરે કયા અચબેકા એ બાત હયે ?

તાજુબકો બાત હયે હાત હયે !

ਐਕੇ ਪਰਵੀਯਕੇ ਦੋ ਦੋ ਐ ਕਯੇਸੇ ਟੁਭੇ ?

ਅਰੇ ਲੇਖ ਕਯਾ ਹਯੇ ਕੋਧ ਮੁਯਸੇ ਕਛੇ.

ਪਰਵੀਯ—ਧਾਰੀ ਨ ਕਰ ਕੁਛ ਤੁ ਸੋਚਿਓ ਘੋਰਾਰ.

ਐ ਪਰਵੀਯ ਤੇਰਾ ਮਯੇਛੀ ਟੁੰ ਗੁਮ ਗੋਸ਼ਾਰ.

ਤੁਯ ਗੁਲਕਾ ਮਯੇਛੀ ਘੁਲਘੁਲੇ ਜਰ ਟੁੰ.

• ਕੇ ਘਰਸੋਸੇ ਤੇਰਾ ਤਲਘਗਾਰ ਟੁੰ.

ਸ਼ਾਹੁਨਾਯ—(ਜਰਾ ਘੋਰਾਰ ਕਰੀਨੇ)

ਅਰੇ ਟੁੰ ਟੁੰ—ਮਯੇ ਪਰਵੀਯ ਅਘ ਉਸਕੋ ਜਨੁੰ ਘਾਂਛਾਂ.

ਕੇ ਤਸਵੀਰ ਵੋਹੁ ਜੇ ਮੇਰੀ ਦੇਵੇ ਨੀਸ਼ਾਂ.

ਕੇ ਰੁਖਸਤ ਵਕਤ ਮਯੇਨੇ ਜੇ ਕੇ ਥੋ ਦੀ.

ਜੇ ਦੇ ਉਸਕੋ ਪਰਵੀਯ ਜਨੁੰ ਸਫੀ.

ਪਰਵੀਯ—(ਘਾਨੁ) ਵਧੇ ਕਮਘਯਤੀ ਅਘ ਤੋ ਟੁਵਾ ਮਯੇ ਨੀਰਾਸ਼.

ਕੇ ਤਸਵੀਰ ਤੋ ਵੋਹੁ ਨਹੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ.

ਪੁਦਾ ਜਨੇ ਮੁਯਸੇ ਕਾਂਛਾਂ ਗੀਰ ਪਤੀ.

ਜਵਾਘ ਕਯਾ ਮਯੇ ਅਘ ਈਸਕੋ ਟੁੰ ਈਸ ਧਤੀ.

(ਸੁਦਸ)

ਫ਼ਰੋਸ਼—(ਸਘੀ ਕਾਛਾਤੀਨੇ)

ਅਧੇ ਧਾਰੀ, ਲੇ ਐ ਵੋਹੁ ਤਸਵੀਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਯੇ.

ਦੇਖ ਲੇ ਘਗੌਰ ਈਸਕੋ ਗਰ ਤੁਯੇ ਵਾਸਵਾਸ ਹਯੇ.

ਸ਼ਾਹੁਨਾਯ—ਸਧ ਹਯੇ ਸਧ ਤੁਛੀ ਮੇਰਾ ਪਰਵੀਯ ਨੇਕ ਆਸਾਸ ਹਯੇ.

ਫ਼ਰ ਛੋ ਐ ਫ਼ੁਸਰਾ ਤੁ ਕੌਨ ਅਧੇ ਘਜ਼ਾਸ ਹਯੇ ?

ਫ਼ਰੋਸ਼—ਅਧੇ ਸੀਪਾਹੋ ਪਕੜੋ ਈਸਕੀ ਜਲਦ ਮੁਸ਼ਕੇ ਘਾਂਧ ਲੋ.

ਐਰ ਕਥੇਫ਼ਰੀਕੀ ਤਰਫ਼ ਫ਼ੀਲਫ਼ੋਰ ਈਸਕੋ ਲੇ ਘਲੋ.

(ਸੀਪਾਧਿਆਐ ਪਰਵੀਯਨੇ ਗੀਰਕੁਤਾਰ ਕਰਵਾ.)

(ਘਐਤ)

! **ਪਰਵੀਯ**—ਘਧਾ ਧਾਰੀ ਸ਼ਾਹੁਨਾਯ ਅਘ ਤੁ ਘਧਾ.

ਈਸ ਮੁਯਕੇ ਪੰਜੇਸੇ ਮੁਯਕੋ ਛੋਡਾ.

ખુદાકે લીયે મેરો ગમખાર હો.
તુ ઇસ બેકસીમે મદદગાર હો.
કયા ઇનસાફ એહો હયેગા નીસદે ખુદા.
કે જખરત વ કાહારત તુમ કરતે જફા.

(સીપાઇઓનું પરવીજને ઘસડવું, મુખ્યારકનું ઉતાવળમાં દાખલ થવું.)

મુખ્યારક—અરે સખર સખર, જરા ઠયેરો યારો, જરા ઠયેરો. મયે એ સખ ભરમકે મરમકો શરમકે પરદેસે ઉઠા જાહીર ખીન માહીર કર દેતા હું.

ઉરીકા—(તનકાથી) કૌન તુ! હું હું, નહી નહી!

મુખ્યારક—હું હું મયે, સચ્ચો હજાર મરતખા મયે ઇસ ભેદકા ખેદ ખતાનેકો હોમત રખતા હું. સુના, મેરે ચુલ્લપુલે ચંદુલ? પર અખ તુમ એક ખતી લે આવ, ફેર દેખો કે મયે કહે દેતા હું યા નહી કે સચ્ચે ખાનસાહેબ કૌન હયે.

ફરરોખ—(ચીરઝંજોશ ભર તેનાં આંગપર ધસીને) કાલા કર તેરા યાંહાંસે, અયે હરામખોર પલીદ, નીકલ મેરે મકાનસે.

શાહેનાજ—(ફરરોખને અટકાવી) નહી, જરા સખર અખત્યાર કર પ્યારે, એ કયા કહેતા હયે વોહ મુનનેકો મેરો ખાહીશ હયે. કયું કે મેરે દીલમે દાહાશતને ઘર કીયા હયે. ઉરીકા, ઇસકો એક ખતી લાદે.

(ઉરીકા ખતી લાવી ઊંચી પકડેછ.)

મુખ્યારક—અખ દેખો અંખી બરાબર બાહેર નીકાલકે દેખતા.

(મુખ્યારક ખતી આગલથી ચાલી જાએછ તેના આંસે દેખાએછ.)

ખાલો તુમને કયા દેખા?

શાહેનાજ—કુછબી નહી.

ઉરીકા—ઔર તો કુછ નહી પર ફકત તેરી આહમક શકલ દેખો.

મુખ્યારક—ખુબ ખુબ, ફીરસે દેખો. (ખતી આગલથી ચાલી જાએછ) કહો અખ કયા તુમે મેરી આહમક શકલકા અકસ નહો દીખતા?

ફરરોમ—(બાળ) મેરે કમળજીતીકા સમા ઈસ મુજકે હાતસે આયેગા.

હિરીકા—પર અપ્પ તુ કહને ક્યા મંગના હયે?

મુખારક—મયે જો કહેના હું વોહ અમી સુનાતા હું. દેખું ભત્રા સખ કોઈ અપની આંખે મલો. ચલો ચલો જતદો કરો, દર હોતી હયે. (બધા પોતાની આંખ ચોરેઈ) હા શાખાશ શાખાશ, અપ્પ મપને પરાપર કાન પકડે સુતના. કાંહાં હયે, કાન તો કીસીને પકડે નહી? જાઓ, જાપ તો કુછ નહી કહેના.

હિરીકા—ક્યા બુઆ, આપમી એ મુવે નીકમમેકે સંગ મગજ પાશી કર રહે હો? એ તો મુવા પાગલ હયે.

શહેનાજ—નહી નહી, જયેમા તુ કહેતી હયે વયેમા એ પાગલ નહી હયે. પર મસખરેપનસે બેવકુફ દીખાઈ દેતા હયે. કુછ ન કુછભી ઈસકે પાસ એ રમજ ખોલનેકી શાહાદત હયે.

મુખારક—રાસ્ત કહા. શાખાશ શાખાશ, મુખારકકી ખોલખાલા.
(પોતાની પીઠ ડોકિછ.)

શહેનાજ—ચલ મુખારક, અપ્પ જલદ કર. તુ ક્યા કરામાત પનાતા હયે સો પના. દેખ જો તુજસે કુછમી અંજામ ખયેર હોગ. તો મયે તેરી દરએક હાજત પર લાઝંગી, ઔર જો તલખ કરેગા વોહ દીલવાઝંગી.

મુખારક—વાહવાહ! જાપ તો હમારા કામ હોગા, ઔર બોબી, આપકા નામ હોગા.

શહેનાજ—ચલ જલદ તેરા કામ શુરૂ કર.

મુખારક—નામવર બ તું, મેરી કરામાતકા ખુસાસા ફકત એહી હયે કે મેરે જો સાહેબે હકુમન પુર તમકનન ખાતસાહેબ હયે ઉતકે પોછે તો સાફ ઔર ખીતકુલ દીખાઈ દેવે વયેમા અકસ હોગા; પર જો દીગર મેહરબાન શકસે શએતાન ખાતસાહેબકે નામકા દાવા કરતે હાંગે વોહ તો જયેમા બગાયર દુમકા ખંદર હોતા હયે વયેસે બગાયર અકસકે હોગે, ઔર શાએદ ઉનાને અકસારે અજાજલ નૌશ કીઈ હોગી.

ફરરોખ—(ખાનુ)ઓ ખાનાખરાખ! મેરા ફરેખ જાહીર હોગા.
મય ફૂંસા, મુવા.

પરવીજ—અગર અયેસાહી હો તો મયે ઈસ કરામાતકા કરી-
શમા ખતાને હાજર હું. દેર ક્યા હયે? લો દેખો મેરા અકસ હયે યા નહીં.

(ઉરીકા ખતી ઊંચી પકડેછ, પરવીજ આવેછ તેના
આરે દેખાવેછ.)

મુખારક—ફતેહ ફતેહ! હુરરે હુરરે! એહી એહી મેરે મેહુરખાન,
કદરદાન, આલી મરાતેખ ખાનસાહેબ હયે. ચલોયે જનાખ, અખ
આપ આઈયે વ ઈમતેહાં ખતાઈએ. (ફરરોખનું દગઈને ઉભું રહેવું)
લો દેખો દેખો, મીયાં તો અભીસેહી હાંપતે હયે; પંચર કાંપતે હયે,
જાખાં ધખ ગઈ, છતીયાં દખ ગઈ. જનાખ, અખ આપકા મક્ર અયાં
હુવા, ફખ નેહાં હુવા. અખ તશરીફ લે જઈએ. પડે પડે ધી શકર
ખાઈએ, નહીં તો કાલા મુહુ ખતાઈએ.

ફરરોખ—અયે નીચ ગુલામ ઈતનો લાફ્યાજી! અખ અખ તેરે
કીયેકી સજા.

(ફરરોખ ચીરડઈને તલવાર કાઢાડી મુખારકના આંગપર
ધસેછ. મુખારક ગોલ દોડેછ. ફરરોખ પણ તેની
પછવાડે દોડેછ. જે વખતમાં ઉરીકા ઊંચી ખતી
પકડી બધાં તેનો આરો જોઈલેછ.)

મુખારક—દેખલો, દેખલો; એ મામુકા અકસ હયે યા નહીં.

(ફરરોખનું ઉઘું રહી જવું.)

સખ—નહી નહી, અકસ નહીં હયે; ખીલકુલ નહીં દીખતા.

શહેનાજ—ઓ મેરે પ્યારે પરવીજ, હા જખ તો તુહી મેરા
સચ્ચા દીલદાર.

(શહેનાજ પરવીજની ગોદમાં જાવેછ.)

પરવીજ—પકડો અયે સીપાહો, એ નાખકાર ચોરકો, ચોર કોઠ-
વાલીમે લે જ તાએનાત કરવાઓ કે ફીરસે કોઈ ચોરકે સંગ

અયેસા ફરેબ ન ખેલે; ઔર એભી કહેના કે મયે ખુદ ફજર કોટવા-
લીમે હાજર હુંગા ઔર ઇસકે કરતબકી સજા દીલવાઈગા.

(પરવીઝ, રહેનાજ તથા સાહેલીઆનું જવું.)

મુખારક—સલામુત અલેક, મીયાં ખરબાદખાં, અબ હવા ખાઈએ.
ઉલ્લુસી શકલ ન બનાઈએ, ચુપ ચાપ તશરૂફ લે જાઈયે. વાંઘાં આપકે
લીયે બેકીરાયેકા મહેલ અયેસા અલબ દીલકુશા મૌઝુદ હયે, કે
જસકે દેખનેસે આપકા હોશભી ફાકતા હો જાએગા; ઔર પહેનનેકોભી
વોહ લોખાસે કાખેરાના કે દબલ કાન ટોપ, ઔર સજા સજાયા પશ-
મીની કોટ, વ પાયેજમા દીલચરુપ, તીસપ જરીઆન, ગલેમે હુંસલી,
હાતમે કડીયાં, પાંઉમે બેડીયાં જંજીરદાર કે જસ વફત આપ ઉસકો
પહેન કર ચલેંગે તો ઉસકી આવાજ ચૌતરફ જનતન વ ખનતન અયેસી
ચલેગી કે જસકો સુનકે હજારો મરદે જન અપને અપને મકાનસે
નીકલકે આપકે દીદારકે મુશતાક હોંગે. વાહુવાહ! આપ બડે
નસીબદાર સાહેબે ઇજજલવકાર હો. જાઈએ! આદાબ જનાબ,
જાઈએ આદાબ, તસલીમ આદાબ.

(મુખારક જાએ.)

“કર નજર રખસ પર તું અયે મારા ચાર” રાહા.

ફરોખ—કર નજર મુજ પર તુ અયે કીરદેગાર.

મયે હું નાચાર—તુ હો મદદગાર.

હાએ જાઉં મયે મારા—હારા—હીમત હીમત હીમત.

જાએ જાન હમારી—જાએ જાન હમારી.

ખાલેકો પ્યારી—રખ તુ ખખરદારો.

અયે પરવરદોગાર—સતતારો ગફકાર.

રહમ કર જારી—અપનાહી અયે જખ્ખાર.

(ફરોખનું ગમગીન હાલતમાં માંથે હાથ ૬૪ ઉપર રહેવું,
સાંપાઈએનું તેને ગીરફતાર ક્રીધિલોદખાવ દેખાડવું.)

બાબ દુસરા—

પરદા પહેલા.

(એક પુરાણો પણ બચંકાર દેવસ્થાની દેખાવ, ફરશીખ ગમગીન દેખાએછ.)

“અજલ આવી ખચીત મારી” રાહા.

ફરશીખ—અજબ જુલમાત હયે ભારી ગજબકી હયે એ અંધીયારી.
હુધ મુજપે જંદગી ભારી મેરી નીપટ એ હુધ ખવારી.
કર ખુદા મુજપે કરમ હોવે તા દુર દરદે અલમ.
હાએ ગજબ એ કયેસા ગમ અરે આ રહીમ કર તુ કરમ.

એ દાહાશતનાક જાએ, ડરાવના દીખાવ ઔર મેરે બદોકે કરતબ મુજે ડરાતે હયે. આહા! ફરશીખ, તુ જો એ શહેરમે બહા પરહેજગાર આ-બીદે જાહીદ કહેલાતા થા, વોહ આજ ગુનાહગાર તકસીરવાર ઔર કયેદી હુવા. એ મેરી પાપી જખાનસે તમામ ગુનાહ કબુલ કરવાનેકો સરકારી અમતદાર વ કોટવાલ અભી આ પહોંચેગે ઔર બાદ ઈન-સાફે માશુકકી ગોદમે લેટનેકે બદલ જલ્લાદકે હાતોંસે મોતકે બી-છોનેપે સો જહાનમ વાસોલ હુંગા. શહેનાજ, શહેનાજ, મેરે પર બરસતે હુવે સીતમકી તુજે કુછ ખબર નહીં, કે મયેને એ સબ આકૃતોંકે પા-હાડ તેરેહી લીયે મેરે સરપર ખીચ લીયે; પર સખર, કબસે એ મેરી છાતીસે કયા ટકરા રહા હયે? (સખી કહાડી) કયા! શહેનાજકી તસવીર! નીકલ! અયે જી લએત મુરત, અબસે તેરે તરફ નજરભી ન કરુંગા. હા, દુન્યામે મરદોંને દે ચીજોંકે નામસે જરૂર કાંપના ચાહીએ; એક તો ઔરત, ઔર દુસરા શએતાન.

(એટલામાં એક મોટા કડાકા સાથે ધક્કીતનું જમી-નમાંથી નીકળવું.)

(ખમસા)

ધ્રુરીત—ક્યા હુવા ઇસ વકત તુજકો, કીસલીયે ખેજાર હયે.
 કૌનસી મુશકીલ હયે તુજપર, ક્યા તુજે આજાર હયે.
 ક્યું કીયા હયે યાદ મુજકો, ક્યા વોહ મેરા કાર હયે.
 વસવસા ન રખ તુ દોલમે, કહેદે ખેડ પાર હયે.
 મુજ સીવા તેરા યાંહાં કોઈ નહી ગમખાર હયે.

(મુદસ.)

ફરોખ—નીકલ સામનેસે હો દુર અયે પલીદ.
 સમજ ન મુજે ખેશહુર અયે પલીદ.
 ન કર ઇતના અખ તુ ગરૂર અયે પલીદ.
 કે હયે લાઅનતી તુ જરૂર અયે પલીદ.
 એ ખેશક મયે સમજા તુ શઅેતાન હયે.
 તેરા જુઠ ઉઝઘાહી ફરમાન હયે.

ધ્રુરીત—માને જો ફરમાન મેરા વોહી કીસમતદાર હયે.
 હોવે જો કે દોસ્ત મેરા વોહી હુરમતદાર હયે.
 તોડતા ફરમાન મેરા વોહી હોતા ખવાર હયે.
 દુશમનો રખતા હયે મુજસે હોતા વોહ ફીનાર હયે.
 સચ અગર પુછો તો અલ્લાહસે બડા શઅેતાન હયે.
 ક્યું ખુદાકે નામપર તુ મર રહા નાદાન હયે.

ફરોખ—ક્યા ખુદાસે બહડકે તુને દરજા પાયા અયે પલીદ.
 જો કે અયેસા બદકલામ મુઘપર તુ લાયા અયે પલીદ.
 ક્યા ખુદાને મરદો જાનકો નહીં બનાયા અયે પલીદ.
 જાનતો દોજખ ક્યા ઉસને નહીં બસાયા અયે પલીદ.
 ઉસકેહી ફરમાનસે એ ચલ રહે શમશેા કમર.
 ઔર નવ લખ તારે ક્યા ક્યા ખીલ રહે હયે ફલક પર.

ધ્રુરીત—હાં ખુદાને મરદો જાનકો તો બનાયા હયે સહી.
 નેસ્તસે હસતીમે ઉન સખકો લે આયા હયે સહી.

એ જમીંપિ આસમાંકા મંડવા છાયા હયે સહી.
સમકો ઉસને અપની એ કુદરત દીખાયા હયે સહી.
એ તો સખ કહેના તુમારા બસ કે પુર વીસવાસ હયે.
પર કહો અલ્લાહકી કીસ જાપે બુદો બાસ હયે.

ફરરોખ—જહાંપિ દેખો વાંહાંપિ બેશક હાજર અલ્લાહ અલ્લાહ હયે.
અર્શપિ કયા ઐર ફરશપિ કયા હરજ પર અલ્લાહ અલ્લાહ હયે.
દહેરો હરમ કયા કીનાશત અંદર બહાર અલ્લાહ હયે.
અબ્વલો આખીર બાતીન ઐર કયા જાહેર અલ્લાહ અલ્લાહ હયે.
શહેરમે અલ્લાહ બહેરમે અલ્લાહ અલ્લાહ હયે વોરાનેમે.
ગોહરમે અલ્લાહ હજરમે અલ્લાહ અલ્લાહ હયે દુર દાનેમે.

ધફરીત—(બાબુ) હફને કયા પયેદા કીયા હયે સખત દીલ ઇનસાનકો.
અયેસી સખતોમેની નહીં ભુલતા હયે એ સુખદાનકો.
બહોતેરા કહેના હું પર નહીં માનતા ફરમાનકો.
કયેસા હયે એ સખત દીલ ડરતા નહીં હયે જાનકો.
એ નહીં હયે બહેકતા અબ કીસ તનહા બહેકાજી મયે.
કોઈ હીલેસેભી ચાંહાંપિ ઇસકો અબ સમગ્રાજી મયે.
(ફરરોખને) જુઠ એ કહેના હયે તેરા જુઠી તેરી બાત હયે.
ઉસને એ પયેદા કીઈ હુઈ જોકે મખ્લુકાત હયે.
વકત મુશકીલ યાદ તુમ કરતે ઉસ્સે હયે હાત હયે.
તબ નહીં ક્યું વોહ છુડાના જો કે વોહ હયાન હયે.
ગર અબો ચાહે મદદ તો હજરતે શઅેતાનસે.
તુ રહાઈ પાતા હયે ઇસ જહેમતે જનદાનસે.

ફરરોખ—બાજ આયા હું એ નાહકકી તેરી તકરારસે.
મગજપાશી ઇસ તનહા મત કર તુ મુજ લાઆરસે.
રખતા હું ઉમીદ મયે ઉસ સાહેબે કીરતારસે.
કુછ ગરજ રખતા ન તુજ શઅેતાન નાહનજારસે.

કયા કરું ઈસ વકત પર ખેહલ મયે ખજના ખસતા હું.
હાએ ઈસ દરદો અલમમે જાનસે ખેજાર હું.

(બએત)

ઈકરીત—ન કર હોશ ગુમ અપના આકીલ બશાર.

મદદગાર હયે કયેસા તેરા દાદગાર.

બરોસા તુ રખ ઉસપે શામો સહર.

કયામતકો તુજપે કરેગા નજર.

અભી તો મજેમે યાંહાં રોયા કર.

એ જાન અપની દુખ દર્દમે ખોયા કર.

(સુદસ)

ફરશેખ—હક હયે અબ મુજકો બરોસા એજદે મુતઆલ હયે.

સખ્ત હયે ઈસ જખ્ત પર જો કુછ કીયા અફખાલ હયે.

પર એહી તસવીર, આહ શહેનાજ બદ એકખાલ હયે.

હાએ બસ ઈસકે લીયે મુજપે એ સખ જંજાલ હયે.

ઈસી કમઅખતને મુજે હયે હયે મીલાયા ખાકસે.

હયેગી બસ નફરત મુજે એ સુરતે નાપાકસે.

ઈકરીત—અબ હુઈ નફરત તુજે એ સુરતે તસવીરસે.

મઆશુકા શહેનાજ પરીપયેકર મહે તનવીરસે.

ઇતનેહી દુખમે ડરા એ ઈરકકી જંજારસે.

આશકી આગે તો કયા હોવેગી તુજ ખેપીરસે.

દેખ ફરહાદ ઔર મજનું આશકાં જો હો ગયે.

અપની માશુકોંકે ખાતર જાન અપની ખો ગયે.

ફરશેખ—જાન જાએ તો બલાસે, પર નહીં વોહ આહીયે.

બાજ આયા હું મહોબતસે ન કુછ સુનવાધયિ.

જલતા હું મયે આપ ગમકા મારા ન જલવાધયિ.

જો હુવા અબ યાદે હક મુજસે ન તુમ ભુલવાધયે.

હો ચુકા રૂસવા મયે તીસપરભી પરેશાં હો ચુકા.

બંદગીકો છોડ ગુનાહુમેભી ગીલતાં હો ચુકા.

ધક્કીરીત—અગર તેરે દીલને કીઈ ઉસ્સે જો નક્કરત.

તો મયે તુજકો દેતા નહી હું અજાયત.

મગર ખાત ઈતની એ મુન અયે બેગયેરત.

જરા દેખ ઈસ તરફ હો તુ ન હયેરત,

યાંહાં ખેલ કયા કયા એ ઈજહાર હોતા.

ખુશીકા અમન કયેસા ગુલજાર હોતા.

(ધક્કીરીતનું તાખરા ફેરવું, પેહેલા દેખાવનું યુમ થઈ
આરાસ્તા મહેલનું દેખાવું, પરવીજનું એક કોઅપર
સુવું, રાહેનાજનું તેની પાસે બેસી પંખો કરવું, મુ-
ખારકનું જમીનપર સુતેલું દેખાવું, સાહેલીયોનું ટેબલ
પર મુકેલી એક મોઠી ચાલીમાંના કુતો ગુથતાં દેખાવું
તથા ગાવું.)

“ખુંનધી લંગરી ખોડી ખોડી” રાહા.

સાહેલીયાં—હીલમીલ બહેના ગુનદો સખીયાં હાર હમેલાં ફુલોંકી.

કંઈ ગજરે કંઈ સહેરે કંઈ દરીયાં કંઈ છરીયાં કંઈ એક બધીયાં ફુલોંકી.

કેવડા મોગરા ચંપા ચંખેલી ગુલ દાઉદી ગુલે હજાર.

ગુલાબ સેવટી ગુલલાલા ગુલ શખ્ખુ મરવા ગુલે અનાર.

મોતીયા દોના જાઈ જોઈ ખોલ સરી હયે ખુશખોદાર.

કનેર સોસન સુરજ મજખી ગુલ મયેદી ગુલ ગુલે બાહાર.

(જુહુલ)

એ હયે ગુલ નયેરંગે બાહાર.

ખુશખોડી હયે કયા મહેકાર.

હો પ્રચરંગી ગજરે હાર.

જલદ કરો સખ મલી તૈયાર.

હુઈ શાદીકી તૈયારી યાંહાંપે ખુશીકી હયે ખારી બહેના ગુંદો
જલદો મીલકે ચદરાં કુલોંકી.
યાંહાં ખુશી વાંહાં ખુશી હયે ખુશી બસ ખુશી ખુશીસેહો
ખીલી કલીયાં કુલોંકી—હીલમીલ૦
અબ્બો યાંહાંપે હરએક કીસમકે બાજે અજબએબ બાજેંગે.
કયા દોલ કયા તાસે કઈ નૌબત એ સબ અબરકે માનીંદ ગાજેંગે.
ઔર કયા તવાએફ નાજો અદાસે ખુશ ઇલહાં હો ગાવેંગે.
માલકોસ, દીપક, હોંડોલ, મદતાર હરએક રાગ સુનાવેંગે.
સાજનદે, સારંગી, તબલા, તાઉમ, સંગ બજાવેંગે.
રૂબાય, કાનુત, કમાચા, ખંજરી, દોલક, ખતખતાવેંગે.

(જુહુલ)

કંચનીયાં કંઈ નાચેંગી.
સંખનીયાં કંઈ ગાવેંગી.
વોહ ભાવ અદા ખતલાવેંગી.
હર રાખસકા દીલ લુભાવેંગી.

હયે સમા એ તો ગાનુકા કયા ઠાઠ કહે હમખાનુકા હયે જરદા
ખીરયાન મુતનજન શરમાલુંકી
શીરની ફીરની હલવા માવા પુલાવ ચખતી કુરમા કલોયા કીમા
ખુસકા માંડે તુલસી મેવુંકી.

(ધક્રીતે તાબરા ફારવા, ખીજ દેખાવનું ગુમ થઈ
પેહેલાનું દેખાવું, ફરશખનું ગભરાટમાં બોલવું.)

ફરશેખ—અરે સખર સખર હયેર; હા, એક નજારા ઔર દી-
ખાતો જ; હાએ! ચલી ગઈ. સદ અકુસોસ!

(ફરશેખનું આંખ પર હાત ધાંકી ખેસી જવું.)

ધક્રીત—અયે નાદાન રાખસ, કીસ લીયે આહ વ અકુસોસકા
દમ ભરતા હયે? જબ તુ હજાર દીલસે ઉસપર નકરત કરતા હયે તો

કીસત્રીયે ઉસકા દોદાર દેખને લીયે તડપ તડપ ભરતા હયે? છોડ દે
ઉસકા ખ્યાલ.

ફરરોખ — હા! જખ કયા, જરૂર શહેનાજ ફજર પરવીજસે ખેલાઈ
જાવેગી? અરે વોહ ઉસકા સજ્જ સજ્જયા સોહાના શાદીયાન પોશાક
જરતારમે કયેસો સજ્જી લગતીયો! ઉસકે સીહા જુઝફ્ફે કાકુલ કયેસે
ખલ ખા ખાકે ઉસકે કાંધે પર લટકતે થે! ઉસકી બરગીસસો અશમો, કુલસે
ગાલ, અકીકી હોઠ, યાકુતી દાંત, ચીતેકી કમર, તેગ અખરૂ વ મીજગાન
તીર, ઔર પુલંદ પેશાનીકા નકશોનીગાર મેરી આંખોંમે આતાં હયે,
તખ આહ વ અફસોસકા દમ ભરતા હું. વોહી સરઆ કીસમતદાર
હોગા જો અયેસી દીલરૂખાકા દીલદાર ખતેગા.

(સુદસ)

ઈફરીત — જખ જનકે અંજન હોના કહી કીસને.

નાહક ઈસ અપની જનકો ખોના કહી કીસને.

દાનાકો જો નાદાન હોના કહા કીસને.

ઈસ તુખમે ગમકા સીનેમે ખોના કહા કીસને.

કાપુમે ઉસ્સે લાના એ દુશવાર નહીં હયે.

સહેલ હયે, આસાં હયે, એ કુછ પાર નહીં હયે.

ફરરોખ — આસસે અખ હો નોરાસ માયુસ ઔર લાચાર હું.

સજ્જતતર ઈસ કયેદમે ખેતનહા ખસ્તા ખવાર હું.

એ મુસીબત રંજમેલી ઉસકા આશાક જરૂર હું.

મીસલે ગુલ વોહ હયે તો મયેલી પુત્રપુલે ખીમાર હું.

અખ ઉસ્સે કાપુમે લાના સજ્જતતર દુશવાર હયે.

સહલ નહી, આસાં નહી, મુશકીલ નીપટ એ કાર હયે.

(ખચેત)

ઈફરીત — ખાંધતા હું મયે કમર ઈસ દમ એ કારોજર પર.

લેકીત પહેલે સાથ મેરે તુ એ કૈલ એકરાર કર.

ફરરોખ—વોહ ક્યા અપના મુજસે કહો હાલેનર.
મયે તૈયાર હું કરને કૌલો કરાર.

ઈફરીત—સુન અયે ઈનસાન, વોહ શર્ત એ હયે કે જો ઈસ શહેરમે તૈમુરશાહકા અયેવાને ખાસ હયે ઉસી મુકામપે કલ શખકો તેરી શાદીકો ગીરા બાંધી જાએ. પર એ યાદ રખ કે વોહ અયેવાનમે જો ઘડી હયે ઉસમે આઠ બજનેકે પેશતર યાને આખરી આંઠવે ઘંટે તકમેલી જો તું શહેનાજસે શાદી કરનેકા ઈનકાર કરેગા તો તાબ માહાશર તુજે મેરા ગુલામ હોના પડેગા. ફેર મયે જો આહુંગા વોહ આજાબ તુજપે ડાહુંગા.

ફરરોખ—મુજે કુપ્પુલ હયે. શહેનાજસે બેહાનેકા મયે ઈનકાર કરું! નહી, કભી નહી. જાન હું, જંદગી ખો હું, પર ઉસ દીલરૂબાકો કભી નહી છોડું. લે એ મેરા કૌલ, મયે તૈયાર હું.

ઈફરીત—ફરરોખ, ફીર એક બાર ખ્યાલ કર. એ કામ બહોત મુશકીલ હયે. આખેરસ તેરા અનજામ બહોત પુરા હોગા.

ફરરોખ—શહેનાજકી જાનકે ખાતર જો મુજે સુલીલી જાના હોગા, તો મયે હાજર હું. મયે અપને કૌલસે નાફરમાન નહી હુંગા.

(સુદસ)

ઈફરીત—ખામખા અપની ખુશીસે ગરબે તુ તૈયાર હયે.

તો મુજે ઈસ ખાતસે હરગીજ નહી ઈનકાર હયે.

દેખ પર ફીરબી બીચાર મેરી એહી તકરાર હયે.

માઆશુકા તો હોગી હાંસીલ આકેબત ફેર ખવાર હયે.

એક નજર તુ દેખ લે ઈન દોજખીઓકે હાલકો.

સૌંચના તુનેલી દીલસે અપને બદ આમાલકો.

(તાબરા ફેરેજ, પેહેલા દેખાવ ગુમ થઈ દોજખનો

દેખાવ, ખરતાંના બબુકા, માણસનાં હાડકાં, ડરામના

અવાજ તથા કેટલાએક ભુતોનું દેખાવું.)

“ડારી હયે મોઢે નયેનન માર” રાહા.

ઔજણશાહા—ભારી હયે દેખ એ દોજખી ગાર—
ઈસમેહી હોગા તુંભી ખ્વાર
યાંહાં જોતે તક હોગા આરામો ચયેન—
આરામો ચયેન આરામો ચયેન
બાદ મુરદન હો યું ફીખાર.

(કોરસ)

દોજખીઓ—હમપે કયેસો દુખકી માર—કુછ ન કીયે સૌંચ બીચાર
કયા કહે ગુનાહોંકાં જો કામ કીયા અયેસા.
હમને કીઈ વાંહાં અયેશ બાહાર—ઉસકે બદલે યાંહાં હયે ખ્વાર.
ભુલે હયે—નેકી રાયે—દોજખ પાયા હયે.
આહ—વાહ—હુવે હયે હમ તબાહ.

ઔજણશાહા—કુનીયાંમે જયેસા કીયા કાર—વયેસાહી પાયે હો બદકાર.
તુમ બદીપે કયું હુવે તૈયાર—હુવે તૈયાર—હુવે તૈયાર.
ઉસકે એવજ યું હોતે ખ્વાર.

દોજખીઓ— (કોરસ)

ફરરોખ—મયે હું કુખુલ યું હોતે ખ્વાર.
પર જો મોલે વોહ ગુલ ઓજાર.
નહી આકેબતકા કુછ ખૌફ ખતર—ખૌફ ખતર—ખૌફ ખતર.
કયુંકે ફર સરપે હયે ગફકાર.

દોજખીઓ— (કોરસ)

(ઈફરીતે તાબરા ફાડવા, બીજો દેખાવ યુમ થઈ
પેહેલા દેખાવનું દેખાવું.)

ઈફરીત—કયું અયે હીરસો ઈનસાન, એ સખ તુને દેખા? બોલ
કયા, અબબી તું મેરી શર્તપે તૈયાર હયે.

ફરરોખ—હજાર જાનસે અબબી ઉસી કૌલપે મુસતઅેદ હું.

ધક્રીત—જપ્પ યાદ રખ, કલ શપ્પ ઓર આંઠ બજેકા અમલ શહેનાજ તેરી. (ખાનુ) ઓર ફતાહ મેરી.

ફરશેખ—કુબુલ કુબુલ. સચ્ચો હજાર લાખ મરતખા કુબુલ.

ધક્રીત—ખયેર, તેરી મરજી.

(ધક્રીત તાબરા ફેડેછ, બે ભુતો આવેછ, ધક્રીત ફરશેખ પર કંઈ ચાલા કરેછ, તે ભુતોના હાતમાં બેસુંધ થાયછ.)

(ખમસા)

હો યહાં ઇજ્જાર અપ્પ મેરી કરામત ખીલયકી.

આવ સારે મેરે હમજતો વ ખખાસો લઈનિ.

જત્તે પરવીજકે ઇસે આરામ સહત હો વંહી.

ઓર હો પરવોજ આ ઇસ કઝેદમે અંદોહગી.

આનંદ ફાનંદ મે હુવા હલકાર ચે મુશકીલ મહી.

(મોઠા કડાકા સાથે આખખા સ્તેજપર વાદલાંચોનું પસાર થવું, તેમાં બે મોઠા જડાવદાર તારા દેખાયછ જે ફાટી તેમાં બેઠેલા ખવીસોના હાતમાં પરવીજ તથા મુખારક દેખાયછ, પેના ભુતો તેઓને લઈ ફરશેખના ખીછાના ઉપર સુવાડેછ અને ફરશેખને તે લોકોને આપેછ તથા વાદલાં પાછાં જાયછ, મુખારક થોડા વાર રહી ધવરતો તથા આંખ ચોરતો હોંઠેછ.)

મુખારક—હૈ હૈ, એ કયા? મેરે તતબદનકી હડીયાં દુખને કયું લગી? વાહ, કયા ખુબ? જપ્પકે નરમા નરમ વગરમા અરમ અતલસકે ખીછાનેસેબી જો બદન અકક જતવે, તો ઉસ્સે હમ ગરોબોંકી ધાંસકી મોહડી ઓર પથરકા તકીયા અછછા.

(આંખ ચોરતો આનુખાનુ બેઈને)

અ અલ્લાહ! એ કયા તાનુખીકા મામલા હયે! અપ્પતક મયે સોચા હું યા જગતા હું? કુછ ખવાય તો નહી દેખતા? વોહ સજ્જ સજ્જયા શૈશનોસે પુર બાહાર મેહેલકે બદલ એ કયા અંધેરી ગાર? અરે વાહ! એ.

સખ નાના, દાદા, આચ્છા, કાંહાંસે આયે? ખુદા ન ખાસ્તા કુછ દેવ-
સ્તાનકે બસમે તો ન આ પડે! (પરવીજને જોઈને) લો સાથ હમારે મહેર-
ખાને મનભો મૌનુદ હયે. ઠોક, જખ તો કુછ ગમ નહી. મીયાં તો ખુબ
આરામ ફરમાતે હયે. પર અબ ધને ઉઠાના જરૂર હયે. (પરવીજને
હીલવીને ઉઠારેછ.) હુનુરે નામવર સાહેબે સરવર—

પરવીજ—(ઉંગમાંથી ચોકીને) હું હું, કૌન કૌન?

મુખારક—કોઈ નહીં, જનાબ, કોઈ નહી. જરા હોશમે આધયે.

પરવીજ—(આંખ ચોરતો ઉઠેછ) અયે દીલનવાજ શહેનાજ
(આનુબાનુ જોઈ અચકીને)

મુખારક—(બાનુ) શહેનાજબી નહી, ઔર બહેનાજબી નહી.
યાંહાં તો ભુત ઔર ખત્રાસ હયે.

પરવીજ—ઓ ખદા! એ કયા ગજબ! મયે કયા દેખતા હું!

મુખારક—(બાનુ) કબ્રસ્તાનમે જનનેકી રાહ.

પરવીજ—મયે કાંહાં સોચાયા, ઔર કાંહાં આયા?

મુખારક—(બાનુ) કમબખ્ત, તું આયા તો ખત્રાસે, સાથ મુજેબી
ફસાયા.

પરવીજ—હા! કાંહાં ગયા વોહ મહેલ? કાંહાં હયે શહેનાજ? કાંહાં
ગયે સખ આહલેકાર?

મુખારક—(બાનુ) તુમારે ઔર હમારે કંફનકી તૈયારી કરને.

પરવીજ—મેરી આંખોમે સખ અંધેરા છા રહા હયે.

મુખારક—(બાનુ) ઠયેર; અભી સખ ઉન્નલા હો જાએગા.

પરવીજ—ખુદાયા ગજબ કયા હુવા એ અયાં.

ઠહે કૌન આ ઈસકા મુજસે બયાં.

મુખારક, મુખારક—

મુખારક—હાં હુનુર, કહીએ; ખંદા હાજર હયે.

પરવીજ—મુખારક, એ કયા હુવા!

મુખારક—કાંહાં હુંજુર, ક્યા હુવા ? મુજે તો કુછ નહી દીખતા.
(આનુબાનુ સોધેછ.)

પરવીજ - (ચારકધનિ) કમબખત, દીલત્રગી છોડ. એ અપન સખ
કાંહાંપે આ કુસે હયે ? ઔર એ કૌનસી જાયે હયે ?

મુખારક — મુજે તો એ માલુમ હોતા હયે કે અપને પર શએ-
તાનીયતને ગૂઝવ્યા કીયા હયે. ઔર એ જાયે તો ખુદા માલુમ. (ખરા-
બર જોધનિ) હાં, કુછ યાદ આયા. જનાબ, એ તો વોહ કલંદર શાહા-
કા ખરબાદ હુવા તીલસમાતી અયેવાન હયે, કે જસમે વોહ આપકી
નફલ કીયે હુવે ખાનસાહેબકો આપને ક્યેદ કરને ફરમાયાથા.
(બાનુ) વાહ ! ક્યા ખુબ ! ક્યેદ કરતે કરતે આપ ગીરફતાર હુવે !
હા હા હા હા હા !

પરવીજ—તૌબા ખુદા ! એ રોજ ખરોજ મુજપે ક્યા ક્યા નયે
સીતમ ઇજહાર હોતે હયે !

મુખારક—જનાબ, અબ ક્યા કરેંગે ? લોગ તો કહેતથે કે વોહ
મુજકો જહુગરકે તોહોમતસે સીધાકા સીધા ઔર જતાકા જતા
જલા દેવેંગે. પર અબ ઉસકે બદલ નેકનામ ઇજજેશાનકો જલાવેંગે ;
ઔર મુજે આપકા રફીક જનકે જો સખ નહી જલાવેંગે તો કુછ
થોડા બહોત ડામ દેકે સેકભી ડાલેંગે. હાએ હાએ, મારા ગયા યાર !
ખેનાહકકા મારા ગયા ન લેનેમે કે ન દેનેમે, ન ખાનેમે કે ન પીનેમે.
અરે ઉરીકા, તેરા ખાનાખરાબ હો જાએ ! તેરે ઇશકકે બદલેમે કીસ અ-
નજમકો પોંહઆ ! મસલ મશહુર હયે કે રંડીકા યાર સદા ખુવાર કાઠોકા
બોછોના જુતીયોકા માર.

પરવીજ—અફસોસ ! એ ક્યા હાંદેસા ! ક્યા એભી હોતા હયે કે
બદી વ શયેતાનીયત નેક નીયત ઔર પાકજત ઇનસાનપે ગાલીબ
હો અપને ફીતુરી કારમે ફતેહમંદ હોતે હયે !

મુખારક—અરે અબ નેકી વ બદીકો છોડો પાનીમે, નેકી વ બદી
ઔરેકે લોધે રખકે અબ તો યાંહાંસે રેહા હોનેકી કોઈ તદબીર કરો.

પરવીજ—મુખારક, મારે મુસોબનકે મુજે તો કુછ તદબીર નહીં સુજતો, તુહો કોઈ હીઝા નીકાલ વ કોઈ રાસ્તા હુંડ.

મુખારક—એ મકાનમે કલંદર શાહકે વાંહાં જમકે ચોરી છુઈથી, ઔર વોહ ચોરો જસ રાસ્તેમે ભાગેથે, વોહ મુજકો ખ્યાલમે હયે સહી. (ખાનુ) બાયેસ કે બંદા ઉસમે શરીક થા (પરવીજને) ઈયેરો જનાબ, અમી વોહ હુંડ નીકાલતા હું. (આબુબાબુ સોધાયા કરેછ.)

“એ ખુદા રહેમી કીરતાર” રાહા.

પરવીજ—એ ખુદા કરીમ કીરતાર સખત હું કયેદીગીરકતાર.

અબ જશનસે હું હાયે ખેજર અજલ આઈ આશકાર.

બાદ સબા તુ જ ઈસઆન ફોજ લેવા વ અરુપ બાદ.

આખીર સલામ કહેતા ખેગુમાન મરા પરવીજ નાશાદ.

બોલ જ કે બોલ ચેહી પયામ મેરા.

બાગ મહેલકો મેરા ખેમોલ.

ખુદા ખુદા કહે સલામ મેરા.

(મુખારકનું ગબરાટમાં દોડનું દોડનું આવવું.)

મુખારક—અરે ચલો ચલો, ભાગો ભાગો, વોહ આ પૌંહએ. બડે ફાટકકી મુરાખમેસે મયેતે દેખે.

પરવીજ—કૌન આ પહોંચે? મુખારક, કૌન હયે?

મુખારક—કુટવાલીકે સીપાહીયોં. દુસરા કૌન અબ? દોડો દોડો ભાગો.

પરવીજ—અરે પર કાંહાં ભાગું વોહ કહેની!

મુખારક—ચુપ ચુપ આવ, મેરે પીછે આઓ, વોહ પોશીદા રાસ્તા મયેતે હુંડ નીકાલ હયે.

(મુખારક તથા પરવીજનું એક બાબુનું ફાતકું ઉંચાડી ભોંયરાંમાંથી નાહાસવું. ચાર સીપાહીઓનું ગબરાટમાં ચાંહાં તાંહાં જોતાં દાખલ થવું.)

“મનમોહન મન હરન” રાહા.

સીપાઈઓ—હયે કાંહાં બેહ્યા, વોહ કાંહાં ગયા, થા ઈધર,
અપ્પ મગર, વોહ કીધર યા ખુદા, હયે હયે કયા હુવા ?
વોહ બદ કરમ મુખતોલા રંજેગમ, કયેસા ગાયબ હુવા,
કુટવાલકો હમ દેગે કયા જા જવાબ ?—હયે કાંહાં.

પરદા દુસરા.

(કોટવાલ તથા ફરરોખનું દાખલ થવું.)

“નંદાકે કાન ગાવે બંસીમે તાન” રાહા.

કોટવાલ—સુનાયે જનાબ—હુવા દુશમન ખરાબ
ખાવે હયે પેચોતાબ—પડા જંદામે અબ
ઉસકો સુત્રી ચહડાબી—નહી જાંદા બચાઉં
સજા માઆકુલ દીલાઉં—કરકે ઉસપે ગજાબ.
ફરરોખ—મયે એ ચહસાં તેરા—નહી ભુલું જરા
હયે એ મકસદ મેરા—મરે દુશમન અગર
કરું તુજકો નેહાલ—બહોત દે જર વ માલ
ન હો રંજેમલાલ—તુજકો તા' ઉત્ર ભર.

કોટવાલ—અછા અયે નામેવર—કુછ ન કીજે ફીકર
હોગા સખ ખુબતર—કલકો વોહ બદ લગામ
ચહડે સુલી ઉપર—તબ તો કહેના મગર
હાં એ સચ હયે ખપર—વરન જુઠ નેકનામ.

ફરરોખ—અછા અછા બયાં—એ સખ હોગા અયાં
જુઠ સચકા નીશાં—હોગા માઆલુમ સખ
ગર વોહ દુસમન મેરા—કલ જો સુલી ચહડ
તબ તો દામન તેરા—કરું જરસે બચાબ.

(સીપાઈઓનું બીહતાં બીહતાં દાખલ થવું.)

“સુનોજી યારાં દીધથી જીઆકૃત” રાહા.

સીપાઈઓ—સુનો અયે કોટવાલ સાહેબ કયેદી જીંદાંસે વોહ
હુવા હયે ગુમ.

નહી ખપ્પર હયે ઉસકી હમકો કાંહાં ગયા વહ્લા આલમ.
ખંધા હુવાથા જંજીરોમે હુવા વોહ ગાયેખ એક બએક.
ખુદાહી જાને વોહ તો વાંહાંસે કીધરકી જાનીખ એક બએક.
હમ તો હુંડ હુંડ થકે હયે ઉસકો કહી ન પાયા ઉસકા નીશાં.
આખીર તુમારે પાસ હમ આયે હોકે નેહાયતહી હયેરાં.
ઉસકે ગુમ હોનેકા ખેશક હમકો નેહાયત હુવા હયે ગુમ.
કહે કયા તુમસે નીપટ એ હયેગા હમારે દીલપર રંજેઅલમ.

“સજાકે કાખીલ અયાજ કબ થા.” રાહા.

કોટવાલ—ગયા વોહ કયેસા અજબ અજબ હયે
સીપાહો એ કયા હુવા ગજબ હયે
તુમારે નજરોંકે આગે કયેસા
હુવા વોહ ગાયેખ એ કયા સખબ હયે.

ફરરોખ—કહીસે ઉસકો જા હુંડ લાવો
ન તો તુમારી જો મૌત અબ હયે
જો ઉસકો તુમને નહી સંબાલા
તો શાયદ જીકો નહી તલબ હયે.

કોટવાલ—અગર સુનેગા ખપ્પર એ શાહ જો
તો દેગા તુમકો વોહ અયેન કબ હયે
વોહ મુલી ઉપર તુમે ઔર મુજકો
અડાવેગા બસ હો પુર તઅબ હયે.

સીપાઈઓ—હમારી તકસીર હુઈ કયા ઇસમે
કરે બહસ કયા કે જા અદબ હયે.

ફરરોખ—તુમ હુંડ લાવો ઉસે કહીસે
કરૂં મયે પુર જર બ હુકમે રબ હયે.

સીપાઇઓ—ન ફીક કીજે જા હુંડ લાતે
કાંહાંપે જા કે રહા વોહ દખ હયે.

કોટવાલ—અગર તુમ ઉસકો ન હુંડ લાએ
તો જાનો અપની ન જરત અખ હયે.

(સીપાઇઓનું જવું, ફરરોખનું એક બાળુ અહસોસ કરવું.)
(બએત.)

ફરરોખ—અરે કયા વોહ કમખખત જુંદા ગયા.

કે ફેર એ મેરે દીલમે ખટકા રહા.

ખુદા જાને કખ એ ટલેગી ખલા.

કે તા અયેનસે મયે ઉડાઝી મજા.

કોટવાલ—અછા આપ ન કુછ ફીક કીજાએ જાતાખ.

મયે ખુદ જા ઉસે હુંડ લાઝી શીતાખ.

કહીસેલી જા ઉસકો લાઝી પકડ.

લો હોતા હું રખસત અયે નામવર.

(કોટવાલનું જવું તથા ફરરોખનું ગાયન ગાવું.)

“કામ નહીં તેરા અયે મેરી જાન ” રાહા.

ફરરોખ—ધરિક દીલ દીલભરકા મેરી જાન.

કયું છોડ અલ જાએ જસકો હયે ઉલકતકા ધયાન—ધરિક.

અએ ગુલ તેરો ઉલકતમે ગુલનરભી હયે સખ ખાર.

ખડા લુનફ હયે ધરિકમે મારભી હયે ઔર ખાર.

કભી દીલસે દીલ જાગરસે જાન— કયું છોડ.

કભી સએર સહેરાંકી હયે ઔર કભી કુઆ બાજાર.

કભી હયે રાહત કભી રંજદા દીલ એ હયે ખોમાર.

કભી વહેદત હો ભરો દીલજાન— કયું છોડ.

કભી હસી દીલલગી કભી રોના અરકોંકા તાર.

કભી નજરકા છીપાના હયે વ કભી નીધાહે ચાર.

કભી વોહ બન જાવે મસ્તાન— કયું છોડ.

(ફરરોખનું જવું. ઈબલીસનું આવી તેની મસકેરી કરવું.)

(ખમસા)

ઈફ્રીત—કીસ તરાંહકા હોરસી એ પયેદા હુવા ઈનસાન હયે.
 કયેસા ઈસકા દીન હયે ઓર કયા એ પેઈમાન હયે.
 એક અદનીસી વોહ રંડીકે લીયે હયેરાંન હયે.
 કેવે બરશકી બંદગીકા અપને કર વયરાંન હયે.
 બન ગયા એચ્ઝકલ આદમ બદતરે હયેવાન હયે.

(સુદસ)

અપ નીમ શબ્કો દેખીયે શાદીકા ઈસ્સે હયે કરાર.
 ઓર વોહબી છુટકે વાંહાંસે હુવા હયેગા કરાર.
 ફેર ઉધર જંગો જડાલ વયેસાહી હોગા આશકાર.
 દોનોમેસે એકબી હોવેગા ખેશક ખારજર.
 એ મરે યા વોહ મરે ખાહ કોઈ મરે હયેરાંન હો.
 હયે ગરજ મેરી તો એ મર જાએ પેઈમાન હો.

(ઈફ્રીત જાએ.)

પરદા તીસરા.

(તૈમુરશાહના અથેવાનનું સીંગારેલું દીવાનખાનું, જાજા
 રારાની, દીવાનખાનામાં મોટા સ્ટુલ પર એક મોટું
 ધડીયાલ મુકેલું, તેમાં સાત વાગેલા દુખાયછે. અથે-
 વાનમાંથી આર જોગનો તથા આર પરહેજગારોનું
 સાદા લેખાસમાં હાતમાં સમેદાની લઈ ગાતાં ગાતાં
 દાખલ થવું.)

“ગમતાં ગીતડાં ગાવા ચાલો સૈયર સાથ” રાહ.

સખ—હરદમ જુકે લા ઈલાહા હો વહા.
 વીર્દ જખાં ઈજહાર સદા હયે જુકરહા.
 જુકરે જલી ઓર જુકરે ખફી હયે
 જુક હમારા ઈલલલલા—હરદમ

સખસે વજ્રકા ઓહીરે બડા હયે.

હસખી રખખી જલલલલા—હરદમ૦

દીલમે હમારે વોહીરે સમા હયે.

માફી કલખી ગયેરૂલલા—હરદમ૦

(ગાયન પુરં ચતાં મુખારકનું દાખલ થવું તથા અ-
ન્યેખીથી પુછવું.)

મુખારક—અયે નેક કીરદારોં, ખુશ દીદારોં, પરહેજગારોં, યાંહાં
એ સખ કુછ કયા હો રહા હયે, જો હરએક તરેહકા મોહીયા વ સાજો
સજવતસે ઈસ નેક જોકો આજ આરાસ્તા કી હુઈ હયે?

જોગન—અયે ભલે મદદ, કયા તુજે ખુબર નહીં કે એ શહેરમે
શયેતાનકે ક્રીતનેસે ખાનસાહેબ પરવીજ ઔર અમીરજદી શહેનાજ
કયે મુદત હુવે હલાક હો રહે હયે? ઉસી દુલહા દુલહન હમારી સલાહસે
એ તૈમુરશાહકે અયેવાનમે ખરાબર આંઠ બજે રાતકે અપની શાદી
કરેગે. આજકા રોજ અયેસા તો ખુશ ઔર મુખારીક હયે કે એ સા-
અતમે કોઈબી શયેતાનીયત વ નાપાકી આદમજનદપર નહીં હો સકતી.

મુખારક—અયેસા! (બાજુ) જખ તો શયેતાનકોભી ડગનેકા
હીલા ઔરત જતને હુંડ નીકાલા હયે સહી. ખુબર, પર અખ યાંહાંસે
જલદી જોકે સખ હાલ ખાનસાહેબકો માહીર કર દેતા હું. નહીં તો વોહ
ખીચારે વાંહી પડે પડે આરામ કરેગે, ઔર એ મીયાં યાંહાં અપના
કામ તમામ કરેગે.

(મુખારક જમની બાજુથી જએછ, ડાબી બાજુથી કલં-
દર બાવા, ફરરોખ, શહેનાજ તથા ઉશીકાનું દાખલ
થવું. બધાંએનું તે લોકની વધાઈમાં ગાયન આવું.)

અંગ્રેજ રાહા.

સખ—શાદીકો આયે હયે યાંહાં દુલહા દુલહનીયાં.

મનાવો આજ ખુશીયાં હીલમીલ બહેનીયાં.

સારે મીલ ખરાતીયાં ગાવો મુખારકબાદીયાં.

શામો સહર રખખતાં રહે એ આબાદીયાં.

જખતક હયે એ દુન્યાં કરતે રહે ખુશીયાં.

કરતે હમ એ દુવાયાં હરદમ દોનો રતીયાં.

ફરરોખ—(ખાનુ) મેરે નેહસે કદમસે એ પાકીજા જમીન લ-
રજતી હયે. હા, કયેમી ખાલેસ ઓર ભોલે દીલકી રાહેનાજ, કે જસકી
શકલ એક વકત દેખતેસે મેરા દોત્ર પ્યાગ પ્યાગ ઓર રૂહ ખુશ
હોતાથા; પર અપ વોહી શકલ ગોયા ગયેઅસે મેરે કલીજેમે તીરોંકા
નીશાન કર રહો હયે. કયા સાહે સાત! જખ તો વકત કરીઅ આયા.
(રાહેનાજને) પ્યારો, ચલો જખ અપન અંચેવાને ખાસમે જાએ.

રાહેનાજ—હાં, અયે દીલદારે અજુજ પરવીજ, પેડીકર ચલો.
આજકે નેક અયામમે કોઈભી દેવ અપને નેહેસત દીદા દીખાનેકા નહી.
એ લે મેરા હાત, દીલ જગર.

ફરરોખ—હાજર હું, જાનેમન.

(ફરરોખ રાહેનાજનો હાત પકડી અંદર લઈ જાય.)
અધાંએ ખુશાલીનું ગાયન ગાએ.)

સખ—છુમ છુમ છુમ છુમ ઝુમ ઝુમ ઝુમ રૂમ ઝુમ રૂમ ઝુમ.

પહેના સાથ ગાએરો—છુમ છુમ

મીલ કરો સખ કુકુ પ્ય કુકુ.

ખુશીકી અપ્ય હુ હુ હુ હુ હુ.

ચંગ પાળે કીન કીન કીન કીન. (પે વાર)

પાજ તુ નૌખત,

ધરરરરર ધું. (૩ વાર.)

નાધી ધીનના પાળે.

થા થા થધ્યા નાએ.

સંખનોયાં ગાએજ—છુમ છુમ

ખંજરી ખનકે ખનનનનનનન.

દોલ પાળે ધમ ધમ ધમ ધમ.

તાસે કરકે કરરરરરર.

દોલક પાળે તરરરરર (પે વાર)

સીતાર પાળે સાતે સુર.

તાલિસ કાનુત વ મુરદંગ

ખુશીકી હા હા ખુખીકી વાહવા.

રાગ રંગમે શાદીયાં રચાએજી—છુમ છુમ૦

(ગાયન પૂરું થતાં પરવીજ તથા મુખારક ધણાજ
અનુનમાં દાખલ થાએજી.)

પરવીજ—સખર કરો સખર, અયે ગુમરાહીમે ફૂસે હુવે ઈનસાને-
ઈસ શાદીકા કામ મોકુફ કરો. એ પાકીજી મકાનકોબી એક બદ
જાત ઈબલીસને નાપાક કીયા હયે ; ઔર વોહ પલીદોકી જહેરી હ-
વાને અયે પરહેજગાર મરદ, તુજે ગુમરાહ બતા દીયા હયે. વોહ ખ-
ખીસ એક બેગુનાહ ઔર સીમીબદન માહાબુબકો જાદુઈકો કુંકનીસે
હવામે અધર ઉડા રહા હયે ; ઔર વોહ ગુલબદન કોઈ નહો પર એહી
અમીરજાદી શહેનાજ હયે.

કલંદર—પકડો પકડો, અયે મેરે હમજાતો, ઈસ તકસીરવારકો.
નહીં તો ગુનાહગાર વ બેગુનાહ સાથ રલ જાનેસે મુશકીલ પેશ હોગી.
ઈસકો એકદમ પકડકે ઈસકે ગુનાહકી તૌબામે સુલીકી સજાસે ખુરા
અંજામ લાવો.

(જોગીએ પરવીજને ગીરફતાર કરેજી.)

પરવાજ—ખયેર, મયે બેગુનાહ હું, પર મેરે કીસમતકે નવી-
સંદેને મારી હુવી કલમસે મૌતકે તાબે હોને નહીં હરતા. પર શહેનાજ
ઈસ જાદુગર ખખીસકી મોહોરદાર ! એ હાલ મેરે જાગરકો નેજોંકા
માર ઔર આતશકી અંગારસેબી જ્યાદા જલા ભુંનાકે ખાકે કરતા
હયે. બસ મયે દુન્યાકી તમામ મૌજ જોંકેસે માઆમુર હુવા હું. પર
હા, મેરા દીલ એકહી પ્યાતસે રંજ ખા રહા હયે, કે એ મેરે ખીશદર,
મેરે હકીકી બાઈ, મેરે ફરરોખજાદ—

ફરરોખ—(બેબાક બની) કયું, કયા, હિરકો કયા હયે ?

પરવજ—અરે ઈસ જરૂરીયતમે વોહ મેરા પરહેજગાર કાંહાં હયે? ઝો, ઈસ વકતમે ઉસકી બંદગી વ આજળ મુજે કીતની કામ આતી! ઝો. ખુદા! ઈસ વકત મેરી મદદકો ફરીશતેકો લેજ કે વોહ મેરે મરતે વકતકે કલામો ઉસકો પહોંચાવે, કે વોહ તારાજ બના હુવા પરવીજ જેતકસીરુ બગાયર મૌતસે મારા ગયા હયે. પર તુ ખુશ રહે, અયે મેરે નેક જાહીદ, તુ જાંહાં હો વાંહાં મેરી દોઆસે ખુશ રહે, મેરે ફરોખ. ગરચે અપન ઈસ ફાની દુન્યામે સાથ ન મીલે, પર જબ મયે તુજે વાંહકે બાગે બીહીશતમે મોલુંગા, તબ મેરી તમામ હકોકત વ હાલસે આગાહ કરુંગા. બસ અબ આ, અયે મલકીલ મૌત, મયે હાજર હું. મૌતકે તાપે હોને તૈયાર હું.

(પરવીજ જવા માગેછ તેને ફરોખ અટકાવેછ.)

ફરોખ—સખર, કયા મૌતકે તાપે! તુ મૌતસે મોલનેકો રાજ હયે?

કલંદર—હાં, ઈસકો સુલોકી સજા હયેર ચુકી, ઝૌર થોડે વકતમે એ મૌતકે તાપે હોગા.

(કલંદરનું જોગીઆને પરવીજને લઈ જવા માટે હોકમ કરવું. ફરોખે તે લોકને અટકાવવા ને પોતે મન સાથે વમાસવું.)

ફરોખ—નહીં નહીં, જરા સખર. (બાબુ) મયે ઈતની પરેશાનીમે તો હલાક હુવા; પર જો ભાઈ મુજે ઈતના અજળ સમજ દોઆ દેતા હયે, ઝૌર મરતે વકત મેરે દીદારકા ઈનતેજાર! ઉસકા ખુન મયે કરું! નહી. મેરી આંખ મ્યું કર દેખ સકેગી? મેરી એ બદ આલસે કહેરો ગજબમે તો ગર્કિ હો રહા હું, તો એ બેઈમાન જીંદગીકા પખેર ઉકાકે મયે કીસ વાસ્તે મરનેપે તૈયાર ન હું! (વીચાર કરીને) હાં, બસ પરવીજ, મયે શહેનાજસે અપના હાથ ઉઘાતા હું.

સખ—(અજબબીથી) કયા, વોહ કયેસા!

ફરોખ—કયા? કયેસા? મ્યું? વાસ્તે ખુદા એ સવાલ મુજસે ન પુછો. બસ ઈતનાહી કહેના કાફી હયે કે શહેનાજકી તરફ મેરો બેહદ

મહોપત હુઈ એહી મુજસે ગુનાહ કખીરા હુવા. મયે જો દીખતા હું
વોહ મરદ મયે નહીં હું. મયે કૌન હું વ મેરા નામ કયા, વોહ રાજ કોઈભી
ઈનસાન જાન ન સકેગા. મેરે બદ ક્યેલ ઔર ગુનાહકો લાઆનત
મયેહી સહુંગા. આપેર સલામ તુજે, અયે નેક ખસાઈલ શહેનાજ.
ઔર એ જો સીતમગાર મુરત કે છસને મુજે ખવારે ખેસ્તા કીયા
હયે, વોહબી લે. એક ખોસ્સા, ઔર આપેરી સલામ.

(સખી શહેનાજને આપેછ. શહેનાજ તે સખી લઈ
પોતે પરવીજ આગલ જાએછ. અંદરથી ઈફરીતનું
બોલવું, ફરરોખનું ગભરાઈને તેને જોવું.)

(બએત.)

ઈફરીત—(અંદરથી) હુવા વકત પુરા હો ખેદાર અખ.
સમજ ખાત વરન હયે કહેરો ગજખ.

ફરરોખ—હા, અફસોસ, ઈફરીત! ધડીમે અભી આંઠ ખજેએ,
ઔર મયેને તો શહેનાજકા ઈનકાર કીયા. (શહેનાજ આગલ જવા કરેછ,
પાછો અટકીને) નહીં નહીં, કભી નહીં. જો હો સો હો. મયેહી સહુંગા.
ઓ નસીબ નસીબ, અખ તેરેહી સહારે હું.

(બએત)

ઈફરીત—(અંદરથી) હો તૈયાર મરનપે અયે ખેશરમ.

હુવા વાઅદા પુરા હયે અયે ખેશરમ.

(ધડીયાતમે આંઠ વાગેછ, ફરરોખ ગભરાએછ.)

ફરરોખ—હા! આંઠ ખજે! અખ મયે અપનેકો કીસતરેહ બચાવે!
હાં, વોહ પાકોજ અયેવાને ખાસમે સાહારા હું કયુંકે કોઈભી રાયતા-
નીયત આજ નેક રોજકો કીસીપર ગાલેખ ન હો સકેગે. હાં, એહી
દુસ્ત હયે.

ઈફરીત—(અંદરથી) ચલ તૈયાર હો.

ફરરોખ—આ આ, અયે ખન્નાસોંકે પીર, જો તુજસે હો સકે
તો તેરે ફયેદીકો યાંહાંસે પકડ લેજ.

(ઈફરીતનું ધસારા બંધ આવવું, ફરરોખનું અચવાન
તરફ ફાટી જવું. ઈફરીતનું તેની પુઠે દોડવું, મોઠા
કાંઠા સાથે ધડીયાલનું તુલ ફાટી તેમાંથી પરીનું
સુલેમાની આસા લઈ નમુંદ થવું, ઈફરીતનું ધૂંજતાં
તાંહાંજ ઉમ્મ રહેવું. બધાંનું અજાયેમી સાથે જોવું.)

“રખ બારા સર ઉપર” રાહા.

પરી—ચલ દુર હો લઈને મરદુદ ખેરહમ,
ક્યું ઈસપે સીતમ જોર જુલમ કર રહા બહમ—ચલ.
નાહક એ બંદેગાન ખુદાકો તુ ખેતરહાં,
મોકો ફરેખકા અપને પીલાતા હયે સખકો સખ્ય—ચલ.
રોજે અજલસે હયે જો કોઈ નેકકાર શખસ,
ઉસકો નહીં હયે દહેરમે કુછ તેરા દરદો ગમ—ચલ.
માહાકુજ જસકો ખાલેકે અરદો સમા રખે,
લાહોલ પહડકે તુજકો વોહ ખેરાક કરે ભસમ—ચલ.
એ આસએ મુખારીક સુલેમાની દેખ લે,
બરકતસે ઈસકે તુજકો અખ કરતે હયે ગરક હમ—ચલ.

(ગાઈ રહી પરીનું ઈફરીતપર લાકરી ફેરવવું, ઈફરી-
તનું જમીનમાં ગરક થવું પરીનું ગેબ થવું, તથા
ફરરોખનું પોતાના અસલી લીબાસમાં પોતાના પંચની
ઓળખ આપનારી નીરાત લઈ દાખલ થવું, પર-
વીજે ફરરોખને વળગી પડવું.)

પરવીજ—કોન, ફરરોખ! આ ફરરોખ, મેરે પાકજુદ ખીરાદર!
હા, આખેર તેરે નેક દોદાર મુજે મયેસ્સર હવે, પર ભાઈ, ઈતની દેરી
કીસલીયે કીઈ?

ફરરોખ—થોડે દુરપે એક જરૂરીયતકા કામ હોનેસે ઔર કમ-ખજતીમે ગોરફતાર હુવે એક શખ્સત્રે ઉસકે ગુનાહુકે ખલાસી દેને ગયાથા. પુર તોજસ ઔર ફરીશતોંકી નેક હહેબરીસે વેહ મેરા મુશ-કીલ કામ આસાનીસે પાર ઉતરા, ઔર તુજ બાઈકી કીઈ હુઈ તા-કીદસે ફોરન તેરી શાદીકી ગીરાહ બાંધને ઔર પાછા ફરવા.

કલંદર—મુબારક તેરે કદમ, અયે નેક નીયત ફરરોખ. તુજસે પરહેજગાર શખ્સકે કદમસે એ પાકીજા જગા આજ માનીંદ ઇદકે હો રહી હુયે. ચલ, અબ તેરે નેક ઔર મુબારીક દસ્તસે ખાનસાહેબ પરવીજસે મલેકા શહેનાજા હાત મીલા દે કે વોહ ખાલીકે ખેનયાજ હરદમ અપની રાહમતકા પવન ઈનકી મુરાદકે ગુલશનપર ફુંકે.

ફરરોખ—(પરવીજ તથા શહેનાજા હાત લઈ આનાકાનીથી) બીરાદર પરવીજ, ઔર બહેન શહેનાજા, આજકે મુબારીક દીન તુમ દોનોકા હાત એકમેકસે મીલા તુમે શાદીકે પાકીજા પયેવંદસે બાંધ કુદરતકે કારખાનેમે નેકીકી કારોગરો કરને ફરીશતોંકી મુખતારીમે ઉસ ખાલીકકે ફરમાનસે સપુરદ કરતે હુયે; ખુશ રહો ઉમ્ર ભર, ચયેન ઔર આશમસે જંદગી ગુજરો, ઔર ખેદાદી છોડ દાદગર બનો—એહી મેરા દુવા હુયે. આમીન!

સખ—આમીન, આમીન, આમીન!

મુબારક—(બાબુ) અરેસખકા તો અનન્તમ ખયેર હુવા, પર મયે તો ચુંહો ટકરાતા રહ્યા; ખાનસાહેબસે મલેકા તો ખેહાઈ, પર ઉરી-કા તો મેરે હાત નહીં આઈ. અબ તો વકત જતા હુયે, એ ગરમાગર-મીમે આજ જો કામ હોગા વોહ કલ હોના મુશકીલ હુયે. (શહેના-જાને) ખુશદીદા માહાલકા, જો મુજ કમતર નફરપેભી કુછ મેહેર-ખાની હો તો બહેતર.

શહેનાજા—મુબારક, તેરી ક્યા અરજ હુયે?

મુખારક — મેહરખાન, મેરી એ અરજ હયે કે મુજે ઉલકતકા મરજ હોનેમે મહોબતખાં ખ્યાજ ખોરેકા કરજ કર વોહ દરદ દફા કરનેકી મુજે પર અખ વોહ કરજ અદા કરનેકો જસ ચીજકી ગરજ હયે મીલે તો મેરે સરસે એ બલા ટલે.

શહેર... મુખારક, બેદાહાશત કેહ વોહ કૌનસી ચીજ કે જસે તેરી મુશકીલ આસાન હોગી.

મુખારક — જનાબ, વોહ ચીજ વોહ હયે કે જસકે સરસ સો-હાને દરસકે લીયે મયે કયે મુદતસે તરસ રહા હું.

પરવીજ — ચલ જલદી કેહ, તેરી અકલમંદો છોડ.

મુખારક — હુજુર, વોહ ચીજ વોહ ખડી હયે સામને; જો ખીલ્લોકી તરેહ આંખે ચમકાતી ધુંસકી તરેહ ધુરતી હયે, વોહ મેરે તાખેમે ચાહીએ.

ઉરીકા — કયા તેરે તાખે! ચલ ચલ ચીનાઈ ચુવે, નહીં તો તેરી જાન-

શહેનાજ — નહીં ઉરીકા, મયેને ઈસ્સે મુખત દીયા હયે, કે પાદ મેરી મુરાદ પુરો હોનેસે તેરી તમામ હાજત પર લાજગી, ઈસલીયે મેરી ખાહોશ હયે કે તુ ઈસ્સે નીકાહ કર. તુમ દોનોકી નીમકહલાલીકે બદલેમે મયે તુમહે બહોત જરોમાલ હુંગી, જસે તુમ તમામ ઉમ્ર ચયેત વ આરામ ગુજરો. અયે કલનદર સાહેબ, મેરી એ અરજ હયે કે આપ અપને નેક ઔર પુન્નેર્ગ હાતસે એ દોનોકી શાદીકી ગીરા બાંધ દો.

કલંદર — બા સરોચરમ આપકે કેહનેકો બજા લાતા હું.

(કલંદર મુખારક તથા ઉરીકાનો હાત મેલવી આપવો.)

(બચેત)

ખુદાયા રહે યેભી હર વકત શાદ,
કે પાતે રહે અપને દીલકી મુરાદ.

કીસી ચીજાંકા ઇતકો હોવે ન ગમ,
સદા અયેશ કરતે રહે મીલ બહમ.
સદા ઇતકો દોરે ખુશી હો મુદામ,
કે પીતે રહે અયેશ અશરતકા જામ.

ફરરો ખ—ચલો અયે ગીરફતારીસે રેહા હુવે ઇતકા... અબ તુમારે
સરસે સીતમકા બાદલ ખુલ ગયા, ઓર રાહામતકા બારીશ બરસને
લગા; ઇસલીયે ખુશ હો ઓર રાગો રંગમે આજકે ફીસાનેકા અન-
જામ ખુશીમે લાગ્યો.

“અંગેશ રાહા.”

સખ—પાએ હાએ મુરાદાં સખ શુક કરે-શુક કરે-શુક કરે-રે.
ગાએ અબ સારે નેકીકી ફતાહ કયેસી હુઈ બજા શુકે
ખુદા-પાએ.

બેશક હયે નજર, રબકી હમ ઉપર, દુખમે, સુખમે, દુખમે,
સુખમે.

બેશક હયે નજર રબકી હમ ઉપર-દુખમે-સુખમે, હાએગા
-વો-પાએ.

ઉસકી મહેર હમપે, ક્યું ન હો, ક્યું ન હો, ક્યું ન હો, ક્યું ન હો.
ઉસકી મહેર હમપે, સબકે સરપેહા વો હાએ વો-પાએ.

